«ئىنجىل 2-قىسىم»

«ماركۇس بايان قىلغان خۇش خەۋەر»

© مۇقەددەس كىتاب 2012
CC BY-SA 4.0
www.mukeddeskalam.com
«ئۇيغۇرچە كالام تەرجىمىسى»

ئىنجىل 2-قىسىم

«ماركۇس بايان قىلغان خۇش خەۋەر»

كىرىش سۆز

ئوقۇرمەنلەر «ماركۇس بايان قىلغان خۇش خەۋەر» توغرۇلۇق ئالاھىدە تونۇشتۇرۇشنى «ئىنجىلدىكى «تۆت بايان»» توغرۇلۇق ئومۇمىي كىرىش سۆزدىن تاپالايدۇ. بىز مۇشۇ يەردە پەقەت تۆت نۇقتا ئۈستىدە توختالماقچىمىز: —

(1) ماركۇس روسۇل پېترۇس بىلەن ئالاھىدە يېقىن مۇناسىۋەتتە ئىدى. شۇڭا ئۇنىڭ بايانىدا پېترۇسنىڭ كۆزلىرى ئارقىلىق كۆرگەن ھەممە ئۇنىڭ چۈشىنىشلىرى ئارقىلىق مەلۇم بولغان نۇرغۇن تەپسىلاتلار باردۇر. ناھايىتى قىزىق بىر يېرى شۇكى، «ماركۇس»تا ئون ئىككى روسۇل ۋە باشقا مۇخلىسلارنىڭ مەسىھگە باغلىغان ئېتىقادى جەھەتتىدە كۆپ يېتەرسىزلىكلەر ۋە نۇقسانلار تولىمۇ روشەن كۆرۈنىدۇ. مەسىلەن، «ماركۇس»نىڭ ئاخىرقى بابلىرىدا ئەيساغا ئەگەشكەنلەرنىڭ «روسۇل» ياكى «مۇخلىس» دېگەن ئاتىقى پۈتۈنلەي دېگۈدەك كۆرۈنمەيدۇ.

بىزنىڭ ھېچ گۇمانىمىز يوقكى، ئۇلارنىڭ ئېتىقادىدىكى تېيىلىپ كېتىشلىرىنىڭ ماھىيىتىنى روسۇل پېترۇس كېيىن چوڭقۇر چۈشىنىپ يەتكەن، شۇڭا ماركۇس بۇ بايانىنى يازغاندا پېترۇس ئۇنىڭغا «مەسىلىھەتچى» بولۇش سۈپىتى بىلەن بۇ نۇقتا ئېنىق نامايان قىلىنسۇن دەپ قاتتىق جېكىلىگەن. شۇنىڭدەك ماركۇسنىڭ بايانىدا پېترۇسنىڭ سەۋەنلىكلىرى ۋە ئىمانسىزلىقلىرى ئېنىق كۆرۈنىدۇ (7:16نى كۆرۈڭ). ھەتتا «ماتتا»دا مەسىھنىڭ پېترۇسنىڭ ئېتىقادىنى تەرىپلىگەن سۆزلىرى خاتىرىلەنگەن بولسىمۇ، «ماركۇس»تا خاتىرىلەنمىگەن («مات.» 16:17-19). بۇنىڭ سەۋەبى بەكمۇ روشەندۇر. ماركۇس پېترۇس، باشقا روسۇللار ۋە مۇخلىسلار (ۋە ھازىرقى بىزلەر)نىڭ ئىشەنچلىك ۋە

ئېتىقادلىق ئادەملەرگە ئايلاندۇرۇلۇشىنىڭ مۇمكىنچىلىكى باردۇر ــ لېكىن ماركۇس بۇ ئىش پەقەت مەسىھ ئۆز ئۆلۈمى ئارقىلىق بارلىققا كەلتۈرگەن «يېڭى ئەھدە» بىلەن بولىدۇ دەپ كۆرسىتىدۇ («مار.» 24:14). «مار.» 7:14-23دە مەسىھنىڭ ئىنساننىڭ قەلبىدىكى ئالدامچىلىق ۋە چوڭقۇر گۇناھكار تەبىئىيتىگە شۇنچە ئېنىق دىئاگنوزى كۆرسىتىلىدۇ؛ بۇ جاھىلتەبىئىيتىمىز بىز پەقەت مەسىھنىڭ ئەھدىسىگە كىرىپ، مۇقەددەس روھتىن مۇيەسسەر بولغاندىلا ئاخىرلىشىپ، ئاندىن «يېڭى روھ، يېڭى قەلب» بىلەن قايتىدىن بىر باشلىنىش بولىدۇ، دەپ كۆرسىتىلىدۇ.

(2) ماركۇس مەسىھنىڭ زور كۈچ-قۇدرىتىنى ئوقۇرمەنلەرگە ئىسپاتلىماقچى. شۇڭا «تۆت بايان» ئىچىدە ماركۇسنىڭ باياندا مەسىھنىڭ ياراتقان مۆجىزىلىرى كۆپرەك خاتىرىلىنىدۇ. يەنە كېلىپ بۇ نۇقتا ئېنىق كۆرۈنۈشى ئۈچۈن ئۇ كۆپ كارامەتلەرنى تۈركۈملەر بويىچە خاتىرىلەيدۇ. شۇڭا، ئۇ باياننى پۈتۈنلەي «ۋاقىت تەرتىپى» بويىچە يازغان ئەمەس.

(3) 51:14-52دە، ئەيسانىڭ باشقا بارلىق مۇخلىسلىرىغا ئوخشاش، «ئەيسانى تاشلاپ قاچقان» بىر «نامەلۇم ياش يىگىت» كۆرسىتىلىدۇ. بۇ ياش يىگىتنى ماركۇسنىڭ ئۆزى، دەپ ئىشىنىمىز.

(4) ماركۇس «بايان»نى ئىنتايىن ئاددىي ۋە روشەن ئۇسلۇب بىلەن يازىدۇ.

مەزمۇن: -

1. يەھيا پەيغەمبەرنىڭ ئەيسا مەسىھنىڭ كېلىشىنى جاكارلىشى (1:1-8)
2. ئەيسا مەسىھنىڭ چۆمۈلدۈرۈلۈشى ۋە سىنىلىشى (1:9-13-ئايەتلەر)
3. ئەيسا مەسىھنىڭ گالىلىيەدىكى خىزمىتى (1:14-9:50)
4. ئەيسا مەسىھنىڭ يېرۇسالېمغا سەپىرى (10-باب)
5. ئەيسا مەسىھنىڭ بۇ دۇنيادىكى خىزمىتىنىڭ ئاخىرقى ھەپتىسى (11-15-بابلار)
6. ئەيسا مەسىھنىڭ تىرىلىشى ۋە مۇخلىسلىرىغا كۆرۈنۈشى (16-باب)

«ماركۇس بايان قىلغان خۇش خەۋەر»

چۆمۈلدۈرگۈچى يەھيانىڭ تەلىم بېرىشى

1
1 خۇدانىڭ ئوغلى ئەيسا مەسىھنىڭ خۇش خەۋىرىنىڭ[(1)]
باشلىنىشى[(2)]: 2 يەشايا پەيغەمبەرنىڭ يازمىسىدا
خاتىرىلەنگەندەك: ــ

«مانا، ئالدىڭدا ئەلچىمنى ئەۋەتىمەن.
ئۇ سېنىڭ يولۇڭنى ئالدىڭئالا تەييارلايدۇ[(3)].
3 ــ ئاڭلاڭلار، دالادا بىرسىنىڭ توۋلىغان ئاۋازىنى!
ــ ئۇ: «پەرۋەردىگارنىڭ يولىنى تەييارلاڭلار،
ئۇنىڭ ئۆتىدىغان يوللىرىنى تۈپتۈز قىلىڭلار!» ــ دەيدۇ»[(4)].

4 كىشىلەرنى چۆمۈلدۈرۈشنى ئېلىپ بارىدىغان يەھيا[(5)] پەيغەمبەر چۆل-
باياۋاندا پەيدا بولۇپ، گۇناھلارغا كەچۈرۈم ئېلىپ كېلىدىغان، توۋا قىلىشنى

1 «ئەيسا مەسىھنىڭ خۇش خەۋىرى» ــ ئۆزى ئېلىپ كەلگەن، ئۆزى توغرۇلۇق خۇش خەۋەردۇر.
2 «باشلىنىش» ــ ماركۇس ئەيسا مەسىھ توغرۇلۇق بۇ خۇش خەۋەرنىڭ ئۆزى خۇدا ئالەمنى يaraتقىنىدەك يېڭى بىر باشلىنىش كەلدى، دەپ كۆرسەتمەكچى بولۇشى مۇمكىن («يار.» 1:1).
3 سۆزلىگۈچى خۇدا ئۆزى، ئەلۋەتتە. مۇشۇ سۆزلەر ئاۋۋال «مىس.» 20:23 ھەم «مال.» 3:1دە كۆرۈنىدۇ.
4 «يەش.» 3:40.
5 ئەرەبچە «يەھيا» دېگەن ئىسىم ئىبرانىي تىلىدا ۋە گرېك تىلىدا ئۇچرايدىغان «يۇھاننا» دېگەن ئىسىمدۇر؛ مەنىسى، «پەرۋەردىگارنىڭ مېھىر-شەپقىتى»دۇر.

بىلدۈرىدىغان سۇغا «چۆمۈلدۈرۈش»نى جاكارلاشقا باشلىدى[6].
5 پۈتۈن يەھۇدىيە ئۆلكىسىدىكىلەر ۋە پۈتكۈل يېرۇسالېم شەھىرىدىكىلەر
ئۇنىڭ ئالدىغا چىقىپ، گۇناھلىرىنى ئىقرار قىلىشى بىلەن ئۇنىڭ تەرىپىدىن
ئىئوردان دەرياسىدا چۆمۈلدۈرۈلدى. 6 يەھيا بولسا تۆگە يۇڭىدىن قىلىنغان
كىيىم كىيگەن، بېلىگە كۆن تاسما باغلىغانىدى؛ يېمەكلىكى چېكەتكە بىلەن
ياۋا ھەرە ھەسىلى ئىدى. 7 ئۇ مۇنداق دەپ جاكارلايتتى:
— مەندىن قۇدرەتلىك بولغان بىرى مەندىن كېيىن كېلىدۇ. مەن ھەتتا
ئېڭىشىپ كەشلىرىنىڭ بوغقۇچىنى يېشىشكىمۇ لايىق ئەمەسمەن! 8 مەن
سىلەرنى سۇغىلا چۆمۈلدۈرىمەن، لېكىن ئۇ سىلەرنى مۇقەددەس روھقا
چۆمۈلدۈرىدۇ.

مەسىھنىڭ چۆمۈلدۈرۈلۈشى ۋە سىنىلىشى

9 شۇ كۈنلەردە شۇنداق بولدىكى، ئەيسا گالىلىيە ئۆلكىسىنىڭ ناسارەت
شەھىرىدىن كېلىپ، يەھيا تەرىپىدىن ئىئوردان دەرياسىدا چۆمۈلدۈرۈلدى. 10 ئۇ
سۇدىن چىققاندىلا، ئاسمانلارنىڭ يېرىلىپ، روھنىڭ[7] كەپتەر[8] قىياپىتىدە
چۈشۈپ، ئۆز ئۈستىگە قونۇۋاتقانلىقىنى كۆردى. 11 شۇنىڭ بىلەن ئاسمانلاردىن:
«سەن مېنىڭ سۆيۈملۈك ئوغلۇم، مەن سەندىن تولۇق خۇرسەنمەن!» دېگەن
بىر ئاۋاز ئاڭلاندى.

6 «گۇناھلارغا كەچۈرۈم ئېلىپ كېلىدىغان، توۋا قىلىشنى بىلدۈرىدىغان «چۆمۈلدۈرۈش» بولسا، سۇغا چۆمۈلدۈرۈشنى كۆرسىتىدۇ. باشقىچە ئېيتقاندا، «يامان يوللىرىڭلاردىن يېنىپ، توۋا قىلىڭلار! توۋا قىلغانلىقىڭلارنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن سۇغا چۆمۈلدۈرۈشنى قوبۇل قىلىڭلار. شۇنداق قىلغاندا، خۇدا سىلەرنى كەچۈرۈم قىلىدۇ!» — دېگەندەك.

7 «روھ» — خۇدانىڭ روھى، مۇقەددەس روھ،نى كۆرسىتىدۇ.

8 ياكى «پاختەك». گرېك تىلىدا بۇ قۇش «پېرىستېرا» دەپ ئاتىلىدۇ. «پېرىستېرا» گرېك تىلىدا ھەم كەپتەرنى ھەم پاختەكنىمۇ كۆرسىتىدۇ.

12 ۋە روھ[9] دەرھال ئۇنى چۆل-باياۋانغا سۈيلەپ چىقاردى[10]. 13 ئۇ چۆلدە
قىرىق كۈن تۇرۇپ، شەيتان تەرىپىدىن سىناپ تۇراتتى[11]. ئۇ شۇ يەردە ياۋايى
ھايۋانلار بىلەن بىللە ئىدى؛ شۇ كۈنلەردە پەرىشتىلەر ئۇنىڭ خىزمىتىنى
قىلدى.

ئەيسانىڭ تۆت بېلىقچىنى چاقىرىشى

15-14 ئەمدى يەھيا سولانغاندىن كېيىن، ئەيسا گالىلىيە ئۆلكىسىگە
بېرىپ: «ۋاقىت-سائىتى توشتى، خۇدانىڭ پادىشاھلىقى يېقىنلاشتى! توۋا
قىلىڭلار، خۇش خەۋەرگە ئىشىنىڭلار!» دەپ خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنىڭ
خۇش خەۋىرىنى[12] جاكارلاشقا باشلىدى.
16 شۇ كۈنلەردە ئۇ گالىلىيە دېڭىزى بويىدا كېتىۋېتىپ، سىمون بىلەن
ئىنىسى ئاندرىياسنى كۆردى. ئۇلار بېلىقچى بولۇپ، دېڭىزغا تور[13]
تاشلاۋاتاتتى. 17 ئەيسا ئۇلارغا:
— مېنىڭ كەينىمدىن مېڭىڭلار، مەن سىلەرنى ئادەم تۇتقۇچى بېلىقچى
قىلىمەن![14] — دېدى. 18 ئۇلار شۇئان تورلىرىنى تاشلاپ، ئۇنىڭغا ئەگىشىپ
ماڭدى. 19 ئۇ شۇ يەردىن بىرئاز ئۆتۈپ زەبەدىينىڭ ئوغلى ياقۇپنى ئىنىسى
يۇھاننا بىلەن كۆردى. بۇ ئىككىسى كېمىدە تورۇپ تورلىرىنى ئوڭشاۋاتاتتى.
20 ئۇ شۇئان ئۇلارنىمۇ چاقىردى. ئۇلار ئاتىسى زەبەدىينى مەدىكارلار بىلەن
بىللە كېمىدە قالدۇرۇپ، ئۆزلىرى ئۇنىڭ بىلەن ماڭدى.

9 «روھ» — مۇقەددەس روھ، خۇدانىڭ روھىنى كۆرسىتىدۇ.
10 گرېك تىلىدا «ئىتتىرىپ چىقاردى» دېيىلىدۇ.
11 بۇ ئايەتكە قارىغاندا، ئۇ چۆل-باياۋاندا قىرىق كۈن تۇرغاندا، شەيتاننىڭ سىناقلىرى توختىماي داۋاملاشتۇرۇلغاندى. «ماتتا» ۋە «لۇقا»دا خاتىرىلەنگەن سىناقلار بۇ قىرىق كۈننىڭ ئاخىرىدا كەلگەن بولۇپ، سىناقلار ئەۋجىگە چىققاندى.
12 ياكى «خۇدانىڭ خۇش خەۋىرى».
13 مۇشۇ خىل تور ئادەتتە كېمىنىڭ كەينىدىن تارتىلاتتى.
14 «ئادەمنى تۇتقۇچى» — مۇشۇ يەردە «تۇتۇش» زىيان يەتكۈزۈش ياكى ئۇلاردىن پايدىلىنىش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى ئۇلارنى شەيتاننىڭ ئىلكىدىن ئېلىپ قۇتقۇزۇشنى كۆرسىتىدۇ.

ئەيسانىڭ جىن چاپلاشقان ئادەمنى ئازاد قىلىشى

21 ئۇلار كەپەرناھۇم شەھىرىگە كىردى. شابات كۈنى ئۇ ئۇدۇل سىناگوگقا[15]
كىرىپ، تەلىم بېرىشكە باشلىدى. 22 خالايىق ئۇنىڭ تەلىمىگە ھەيرانۇھەس
بولۇشتى. چۈنكى ئۇنىڭ تەلىملىرى تەۋرات ئۇستازلىرىنىڭكىگە ئوخشىمايتتى،
بەلكى تولىمۇ نوپۇزلۇق ئىدى.
23 سىناگوگتا ناپاك روھ[16] چاپلاشقان بىر ئادەم بار ئىدى. ئۇ:
24 — ئى ناسارەتلىك ئەيسا، بىز بىلەن كارىڭ بولمىسۇن! سەن بىزنى
يوقاتقىلى كەلدىڭمۇ؟ مەن سېنىڭ كىملىكىڭنى بىلىمەن، سەن خۇدانىڭ
مۇقەددەس بولغۇچىسىسەن! — دەپ توۋلايتتى.
25 لېكىن ئەيسا جىنغا تەنبىھ بېرىپ: — ئاغزىڭنى يۇم، بۇ ئادەمدىن چىق!
— دېدى.
26 ناپاك روھ ھېلىقى ئادەمنىڭ تېنىنى تارتىشتۇرۇپ، قاتتىق ۋارقىرىغىنىچە
ئۇنىڭدىن چىقىپ كەتتى.
27 خالايىق ھەممىسى بۇنىڭدىن ئىنتايىن ھەيران بولۇپ، ئۆزئارا غۇلغۇلا
قىلىشىپ:
— بۇ قانداق ئىش؟ يېڭى بىر تەلىمغۇ! چۈنكى ئۇ ھوقۇق بىلەن ھەتتا ناپاك
روھلارغىمۇ بۇيرۇق قىلالايدىكەن، ئۇلارمۇ ئۇنىڭ سۆزىگە بويسۇنىدىكەن، —
دېيىشتى. 28 بۇنىڭدىن ئۇنىڭ شۆھرىتى شۇ ھامان پۈتۈن گالىلىيە ئۆلكىسىنىڭ
ئەتراپىغا پۇر كەتتى.

---

15 «سىناگوگ»لار — يەھۇدىيلارنىڭ ئىبادەت قىلىشقا يىغىلىدىغان جايلىرى. «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭ.

16 «ناپاك روھ» — جىننى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە. ئەمما بۇنداق ئىبارە جىنلارنىڭ ئەينى ناپاكلىقىنى تەكىتلەيدۇ.

ئەيسانىڭ سىموننىڭ ئۆيىدە بىمارلارنى ساقايتىشى

29 ئۇلار سىناگوگدىن چىقىپلا، ياقۇپ ۋە يۇھاننا بىلەن بىرگە سىمون ۋە
ئاندرىياسنىڭ ئۆيىگە باردى. 30 ئەمما سىموننىڭ قېيىنئانىسى قىزىتما ئىچىدە
يېتىپ قالغانىدى. ئۇلار دەرھال ئۇنىڭ ئەھۋالىنى ئەيساغا ئېيتتى. 31 ئۇ
ئايالنىڭ قېشىغا بېرىپ، قولىدىن تۇتۇپ، يۆلەپ ئۆرە تۇرغۇزدى. ئۇنىڭ
قىزىتمىسى دەرھال ياندى ۋە ئۇ ئۇلارنى كۈتۈشكە كىرىشتى.
32 كەچقۇرۇن كۈن پاتقاندا، كىشىلەر بارلىق ئاغرىقلارنى ۋە جىن چاپلاشقانلارنى
ئۇنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كېلىشتى[17]. 33 پۈتۈن شەھەردىكىلەر ئىشىك ئالدىغا
توپلاشقانىدى. 34 شۇنىڭ بىلەن ئۇ ھەر تۈرلۈك كېسەللەرگە گىرىپتار بولغان نۇرغۇن
كىشىلەرنى ساقايتتى ۋە نۇرغۇن جىنلارنى كىشىلەردىن ھەيدىۋەتتى. لېكىن ئۇ
جىنلارنىڭ گەپ قىلىشقا يول قويمىدى، چۈنكى ئۇلار ئۇنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى
بىلىشەتتى.

دۇئا قىلىش، تەلىم بېرىش

35 ئەتىسى ئەتىگەن تاڭ تېخى ئاتماستىنلا، ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ، شەھەردىن
چىقىپ، خىلۋەت بىر جايغا بېرىپ دۇئا-تىلاۋەت قىلدى. 36 سىمون بىلەن
ئۇنىڭ ھەمراھلىرى ئۇنى ئىزدەپ چىقتى. 37 ئۇنى تاپقاندا:
— ھەممە ئادەم سېنى ئىزدىشىۋاتىدۇ! — دېيىشتى. 38 ئۇ ئۇلارغا:
— باشقا يەرلەرگە، ئەتراپتىكى يېزىلاردىمۇ سۆز-كالامنى جاكارلىشىم ئۈچۈن
بارايلى. چۈنكى مەن دەل مۇشۇ ئىش ئۈچۈن كېلىشىم[18]، — دېدى. 39 شۇنداق
قىلىپ، ئۇ پۈتكۈل گالىلىيە ئۆلكىسىنىڭ ئايلىنىپ، سىناگوگلىرىدا سۆز-
كالامنى جاكارلايتتى ھەمدە جىنلارنى كىشىلەردىن ھەيدىۋېتەتتى.
ئەيسانىڭ ماخاۋ كېسەلنى ساقايتىشى

17 شۇ كۈنى «شابات كۈنى» (دەم ئېلىش كۈنى) بولۇپ، خەلق بىمارلارنى ئەيسانىڭ ئالدىغا كۆتۈرۈپ ئاپىرىش ئۈچۈن كەچقۇرۇنغىچە كۈتكەنىدى. ئىبرانىيلارغا نىسبەتەن «يېڭى بىر كۈن» كەچقۇرۇندا باشلىنىدۇ.
18 گرېك تىلىدا «چىقىشىم».

40 ماخاۋ كېسىلى بار بىر كىشى[19] ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ يېلىنىپ،
تىزلىنىپ تۇرۇپ:
— ئەگەر خالىسىڭىز، مېنى كېسىلىمدىن پاك قىلالايسىز! — دەپ ئۆتۈندى.
41 ئەيسا ئىچى ئاغرىغاچ قولىنى سوزۇپ ئۇنىڭغا تەگكۈزۈپ تۇرۇپ:
— خالايمەن، پاك قىلىنغىن! — دېۋىدى، 42 شۇ سۆز بىلەنلا ماخاۋ كېسىلى
دەرھال بىماردىن كېتىپ، ئۇ پاك قىلىندى. 43-44 ئۇ ئۇنىڭغا:
— ھازىر بۇ ئىشنى ھېچكىمگە ئېيتما، بەلكى ئۇدۇل بېرىپ مەسئۇل كاھىنغا
ئۆزۈڭنى كۆرسىتىپ، كاھىنلارغا گۇۋاھلىق بولۇش ئۈچۈن، مۇسا بۇ كېسەلدىن
پاكلانغانلارغا ئەمر قىلغان قۇربانلىقنى سۇنغىن[20]، — دەپ ئۇنى قاتتىق
ئاگاھلاندۇرۇپ يولغا سالدى.
45 بىراق ئۇ ئادەم چىقىپ، بۇ ئىشنى كۆپ يەرلەردە جار سېلىپ، كەڭ
يېيىۋەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئەيسا ھېچقانداق شەھەرگە ئوچۇق-ئاشكارا
كىرەلمەي، بەلكى شەھەرلەر سىرتىدىكى خىلۋەت جايلاردا تۇرۇشقا مەجبۇر
بولدى؛ خالايىق ھەر تەرەپتىن ئۇنىڭ يېنىغا توپلىشاتتى.

ئەيسانىڭ پالەچ ئادەمنى ساقايتىشى

2

1 بىرنەچچە كۈندىن كېيىن ئۇ قايتىدىن كەپەرناھۇمغا كىردى. ئۇ
ئۆيدىكەن، دېگەن خەۋەر تارقىلىۋىدى، 2 شۇنچە كۆپ ئادەم ئۇ يەرگە
يىغىلدىكى، ھەتتا ئىشىك ئالدىدىمۇ پۇت دەسسىگۇدەك يەر قالمىغانىدى.
ئۇ ئۇلارغا سۆز-كالام يەتكۈزۈۋاتاتتى. 3 مانا شۇ ئەسنادا، بىرنەچچە ئادەم
ئۇنىڭ ئالدىغا بىر پالەچنى ئېلىپ كەلدى؛ ئۇنى ئۇلاردىن تۆتى كۆتۈرۈپ

---

[19] ماخاۋ كېسىلى — بىر خىل قورقۇنچلۇق تېرە كېسىلى بولۇپ، يەھۇدىيلار بۇ خىل كېسەلگە گىرىپتار بولغانلارنى ناپاك دەپ قاراپ ئۇلارغا قەتئىي يېقىنلاشمايتتى.

[20] مۇسا پەيغەمبەر تەۋرات قانۇنىدا شۇنداق ئەمرنى كۆرسەتكەن: — بىر ماخاۋ كېسىلى ساقايتىلغان بولسا، ئۇ مۇقەددەس ئىبادەتخانىغا بېرىپ، ئۆزىنىڭ ساقايتىلغانلىقىنى كاھىنغا كۆرسىتىپ، ئاندىن ماخاۋ كېسىلىدىن ساقايغانلار قىلىشقا تېگىشلىك قۇربانلىقنى سۇنۇشى كېرەك ئىدى. شۈبھىسىزكى، مۇسا پەيغەمبەردىن باشلاپ مەسىھ ئەيسا كەلگۈچە، بۇ مۇراسىم ھېچ ئۆتكۈزۈلۈپ باققان ئەمەس ئىدى. «لاۋ» 14-بابىنى كۆرۈڭ.

ئەكەلگەندى. 4 ئۇلار ئادەمنىڭ كۆپلۈكىدىن ئۇنىڭغا يېقىنلىشالماي، ئۇنىڭ
ئۈستىدىن ئۆگزىنى تېشىپ[21]، تۆشۈك ئاچقاندىن كېيىن پالەچنى زەمبىل
بىلەن ئەيسانىڭ ئالدىغا چۈشۈردى. 5 ئەمدى ئەيسا ئۇلارنىڭ ئىشەنچىنى
كۆرۈپ پالەچكە:
— بالام، گۇناھلىرىڭ كەچۈرۈم قىلىندى، — دېدى.
6 لېكىن ئۇ يەردە ئولتۇرغان بەزى تەۋرات ئۇستازلىرى كۆڭلىدە گۇمانىي
سوئاللارنى قويۇپ: 7 «بۇ ئادەم نېمە ئۈچۈن مۇنداق دەيدۇ؟ ئۇ كۇپۇرلۇق
قىلىۋاتىدىغۇ! خۇدادىن باشقا كىممۇ گۇناھلارنى كەچۈرۈم قىلالىسۇن؟»
دېيىشتى.
8 ئەيسا شۇئان روھىدا ئۇلارنىڭ كۆڭۈللىرىدە شۇنداق گۇمانىي سوئاللارنى
قويۇۋاتقانلىقىنى بىلىپ يېتىپ، ئۇلارغا مۇنداق دېدى:
— سىلەر كۆڭۈلدە نېمىشقا شۇنداق سوئاللارنى قويىسىلەر؟ 9 مۇشۇ پالەچكە:
«گۇناھلىرىڭ كەچۈرۈم قىلىندى!» دېيىش ئاسانمۇ، ياكى «ئورنۇڭدىن تۇر،
زەمبىل-كۆرپەڭنى يىغىشتۇرۇپ ماڭ!» دېيىش ئاسانمۇ؟ 10 ئەمما ھازىر
سىلەرنىڭ ئىنسانئوغلىنىڭ[22] يەر يۈزىدە گۇناھلارنى كەچۈرۈم قىلىش ھوقۇقىغا
ئىگە ئىكەنلىكىنى بىلىشىڭلار ئۈچۈن، — ئۇ پالەچ كېسەلگە: —
11 — ساڭا ئېيتايكى، ئورنۇڭدىن تۇر، زەمبىل-كۆرپەڭنى يىغىشتۇرۇپ
ئۆيۈڭگە قايت! — دېدى. 12 ئۇ دەرھال ئورنىدىن دەس تۇرۇپ، زەمبىل-
كۆرپىسىنى يىغىشتۇردى ۋە ھەممەيلەننىڭ كۆز ئالدىدا ئۆيىدىن چىقىپ
كەتتى. ھەممەيلەن قاتتىق ھەيران قېلىپ خۇدانى ئۇلۇغلىشىپ:
— مۇشۇنداق ئىشنى ئەزەلدىن كۆرۈپ باقمىغانىدۇق، — دېيىشتى.

21 ئاۋۋال ئۆگزىنىڭ كاھىشلىرىنى ئېلىشى كېرەك ئىدى.
22 «ئىنسانئوغلى» توغرۇلۇق «مات.» 8:20دىكى ئىزاھات ۋە «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭ.

ئەيسانىڭ لاۋىينى مۇخلىسلىققا چاقىرىشى ــ «گۇناھكارلار» بىلەن ھەمداستىخان ئولتۇرۇشى

[13] ئۇ يەنە دېڭىز بويىغا قاراپ ماڭدى. كىشىلەر توپى ئۇنىڭ ئەتراپىغا ئولىشىۋالدى. ئۇ ئۇلارغا تەلىم بەردى.
[14] ئۇ يولدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقاندا، باج ئالىدىغان ئورۇندا ئولتۇرغان ئالفاينىڭ ئوغلى لاۋىينى كۆرۈپ، ئۇنىڭغا:
ــ ماڭا ئەگەشكىن، ــ دېدى. ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۇنىڭغا ئەگەشتى[23].
[15] ۋە شۇنداق بولدىكى، ئۇ لاۋىينىڭ ئۆيىدە داستىخاندا ئولتۇرغاندا[24]، نۇرغۇن باجگىرلار[25] ۋە گۇناھكارلار[26] ئەيسا ۋە ئۇنىڭ مۇخلىسلىرى بىلەن ھەمداستىخان بولدى. بۇنداق كىشىلەر خېلى كۆپ ئىدى، ئۇلارمۇ ئۇنىڭغا ئەگەشكەنىدى. [16] ئەمدى تەۋرات ئۇستازلىرى ۋە پەرىسىيلەر[27] ئۇنىڭ گۇناھكارلار ۋە باجگىرلار بىلەن بىر داستىخاندا ئولتۇرغانلىقىنى كۆرۈپ، مۇخلىسلىرىغا:
ــ ئۇ نېمىشقا باجگىر ۋە گۇناھكارلار بىلەن بىر داستىخاندا يەپ-ئىچىپ ئولتۇرىدۇ؟! ــ دېيىشتى. [17] بۇنى ئاڭلىغان ئەيسا ئۇلارغا:

---

[23] «لاۋىي»نىڭ باشقا ئىسمى «ماتتا» ئىدى.
[24] «داستىخاندا ئولتۇرغاندا» ــ گرېك تىلىدا «داستىخاندا ياتقاندا» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. شۇ چاغلاردا كىشىلەر داستىخان سېلىنغان شىرە ئەتراپىدا يانپاشلاپ ياتقان ھالدا غىزالىنىشاتتى.
[25] «باجگىرلار» ــ ئىسرائىلنىڭ زېمىنىنى ئىشغال قىلغان رىملىقلار ئۈچۈن ئۆز خەلقىدىن باج يىغىپ بېرىدىغان ۋە شۇ سەۋەبتىن نەپرەتكە ئۇچرىغان يەھۇدىيلار.
[26] «گۇناھكارلار» ــ تەۋرات-ئىنجىل بويىچە ھەربىر ئادەم گۇناھكار، ئەلۋەتتە. لېكىن مۇشۇ ئايەتتىكى «گۇناھكارلار» دېگەن سۆز، ھالى چوڭ پەرىسىيلەر ۋە تەۋرات ئۇستازلىرى تەرىپىدىن ئالاھىدە «گۇناھكارلار» دەپ ئاتالغان باجگىرلار، پاھىشە ئاياللار، ھەتتا ساۋاتسىز كىشىلەر قاتارلىقلارنى كۆزدە تۇتىدۇ.
[27] «پەرىسىيلەر» قاتتىق تەلەپلىك بىر دىنىي مەزھەپتىكىلەر ئىدى. ئۇلار توغرۇلۇق «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭ.

– ساغلام ئادەم ئەمەس، بەلكى بىمارلار تېۋىپقا موھتاجدۇر. مەن ھەققانىيلارنى ئەمەس، بەلكى گۇناھكارلارنى چاقىرغىلى كەلدىم[28]، – دېدى.

يېڭى كونىدىن ئەۋزەلدۇر

18 ئەمدى يەھيانىڭ مۇخلىسلىرى بىلەن پەرىسىيلەر روزا تۇتۇۋاتاتتى. بەزىلەر ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ:
– نېمىشقا يەھيانىڭ مۇخلىسلىرى ۋە پەرىسىيلەرنىڭ مۇخلىسلىرى روزا تۇتىدۇ، لېكىن سېنىڭ مۇخلىسلىرىڭ تۇتمايدۇ؟ – دەپ سوراشتى.
19 ئەيسا جاۋابەن مۇنداق دېدى:
– تويى بولۇۋاتقان يىگىت تېخى تويدا ھەمداستىخان ئولتۇرغان چاغدا، مېھمانلىرى[29] روزا تۇتۇپ ئولتۇرسا قانداق بولىدۇ!؟ تويى بولۇۋاتقان يىگىت
تويدا بولسىلا، ئۇلار ھېچقانداق روزا تۇتالمايدۇ. 20 ئەمما شۇ كۈنلەر كېلىدۇكى،
يىگىت ئۇلاردىن ئېلىپ كېتىلىدۇ، ئۇلار شۇ كۈندە روزا تۇتىدۇ[30].
21 ھېچكىم كونا كۆڭلەككە يېڭى رەختتىن ياماق سالمايدۇ[31]. ئۇنداق
قىلسا، يېڭى ياماق كىرىشىپ، كونا كېيىمنى تارتىشتۇرۇپ يىرتىۋېتىدۇ.
نەتىجىدە، يىرتىق تېخىمۇ يوغىناپ كېتىدۇ. 22 ھېچكىم يېڭى شارابنى كونا
تۇلۇملارغا قاچىلىمايدۇ. ئەگەر ئۇنداق قىلسا، شارابنىڭ ئېچىشى بىلەن تۇلۇملار يېرىلىپ كېتىدۇ-دە، شارابمۇ تۆكۈلۈپ كېتىدۇ ھەم تۇلۇملارمۇ كاردىن چىقىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن يېڭى شاراب يېڭى تۇلۇملارغا قاچىلىنىشى كېرەك.

28 «ھەققانىيلارنى ئەمەس، بەلكى گۇناھكارلارنى چاقىرغىلى كەلدىم» دېگەن مۇھىم سۆزدە «گۇناھكارلار» دېگىنى، ئۆزلىرىنىڭ گۇناھكار ئىكەنلىكىنى تونۇپ يەتكەنلەرنى كۆزدە تۇتىدۇ، ئەلۋەتتە. چۈنكى ھەممە ئادەم گۇناھكاردۇر. «ھەققانىيلار» پەرىسىيلەردەك ئۆزىنى ھەققانىي دەپ ھېسابلىغانلارنى كۆرسىتىدۇ. شۇڭا مەسىھ شۇنداق كىشىلەرنى چاقىرالمايتتى.

29 «تويى مېھمانلىرى» گرېك تىلىدا «مەرىكە زالىنىڭ پەرزەنتلىرى» دېگەن ئىبارە بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

30 «يىگىت مېھمانلاردىن ئېلىپ كېتىلىدۇ» — بۇ سۆزلەر ئەيسانىڭ ئۆلۈمى ئۆزىگە ئەگەشكەنلەرگە قايغۇ-ھەسرەت ئېلىپ كېلىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدىغان بېشارەت.

31 يېڭى رەخت كىرىشىپ كېتىدۇ، ئەلۋەتتە.

ئىنسانئوغلى «شابات (دەم ئېلىش) كۈنىنىڭ ئىگىسى»دۇر[32]

23 بىر شابات كۈنى شۇنداق بولدىكى، ئۇ بۇغدايلىقلاردىن ئۆتۈپ كېتىۋاتاتتى. ئۇنىڭ مۇخلىسلىرى يولدا مېڭىۋاتقاندا باشاقلارنى ئۈزۈشكە باشلىدى.
24 پەرىسىيلەر ئۇنىڭغا:
— قارا، ئۇلار نېمىشقا شابات كۈنى تەۋراتتا چەكلەنگەن ئىشنى[33] قىلىدۇ؟
— دېيىشتى.
25 ئۇ ئۇلارغا:
— پادىشاھ داۋۇتنىڭ ئۆزى ۋە ھەمراھلىرى ھاجەتمەن بولغاندا، يەنى ئاچ قالغاندا نېمە قىلغانلىقىنى مۇقەددەس يازمىلاردىن ئوقۇمىغانمۇسىلەر؟[34] 26 — دېمەك، ئابىئاتار باش كاھىن بولغان ۋاقىتتا[35]، ئۇ خۇدانىڭ ئۆيىگە كىرىپ، خۇداغا ئاتالغان، تەۋراتتا پەقەت كاھىنلارنىڭ يېيىشىگىلا بولىدىغان نانلارنى سوراپ يېگەن، شۇنداقلا ھەمراھلىرىغىمۇ بەرگەن؟[36] — دېدى.
27 ئۇ ئۇلارغا يەنە:

32 «شابات كۈنى» توغرۇلۇق «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭ. بۇ شەنبە كۈنى، تەۋرات كالېندارى بويىچە ھەپتىنىڭ يەتتىنچى كۈنى بولۇپ، مۇسا پەيغەمبەرگە چۈشۈرۈلگەن قانۇن بويىچە ئىسرائىلدىكى ھەربىر ئىنسان ۋە مال-چارۋىلارمۇ شۇ كۈنى ھەرقانداق ئىش-خىزمەت قىلماي، دەم ئېلىشى كېرەك ئىدى.
33 «چەكلەنگەن ئىش» — تەۋرات قانۇنىدا چەكلەنگەن، دېمەكچى. تەۋرات قانۇنى بويىچە دەم ئېلىش كۈنى «خامان تېپىش» «خىزمەت» دەپ قارىلىپ، قانۇنغا خىلاپلىق ئىش دەپ ھېسابلىنىشى كېرەك ئىدى، ئەلۋەتتە. پەرىسىيلەر مۇخلىسلارنىڭ دانلارنى يېيىش ئۈچۈن ئاقلىشىنى «خامان تەپكەنلىك» دەپ قارىغان. ئەمدى باشاقلارنى ئۈزۈپ يېيىش زىرائەتلەرگە ئورغاق سېلىش بىلەن ئوخشاشمۇ ياكى ئوخشاش ئەمەسمۇ، بۇنىڭغا ئوقۇرمەنلەر مەسىھنىڭ جاۋابىنى ئوقۇپ ئۆزى بىرنېمە دېسۇن! «ماتتا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە مۇشۇ ئىش توغرۇلۇق ئىزاھاتلىرىمىزنى كۆرۈڭ.
34 «ئوقۇمىغانمۇسىلەر؟» دېگەن سۆز پەرىسىيلەرنىڭ دائىم رەقىبلىرىدىن سورايدىغان سوئال شەكلى ئىدى.
35 «ئابىئاتار باش كاھىن بولغان ۋاقىتتا» — «1سام.» 1:21-7 بويىچە، ئابىئاتار رەسمىي باش كاھىن بولمىغان. لېكىن ئىنجىل دەۋرىدىكى ئەھۋالغا ئوخشاش، ئىككى ئادەم باشقا-باشقا يەردە بولسا ئىككىسى شۇ رولدا بولۇشى مۇمكىن (مەسىھ يەر يۈزىدە خىزمەت قىلغان مەزگىلدە قاياپا ئىسمىلىك ھەم ئانناس ئىسمىلىك ئىككى ئادەم ئوخشاش بىر ۋاقىتتا «باش كاھىن» ئىدى).
36 بۇ ۋەقە «1سام.» 1:21-7دە خاتىرىلەنگەن.

— ئىنسان شابات كۈنى ئۈچۈن ئەمەس، شابات كۈنى ئىنسان ئۈچۈن يارىتىلدى. 28 شۇڭلاشقا ئىنسانئوغلى شابات كۈنىنىڭمۇ ئىگىسىدۇر[37]، — دېدى.

قولى قۇرۇپ كەتكەن بىمارنىڭ ساقايتىلىشى

3 1 ئۇ يەنە سىناگوگقا كىردى. شۇ يەردە بىر قولى يىگىلەپ كەتكەن بىر ئادەم بار ئىدى. 2 پەرىسىيلەر ئەيسانىڭ ئۈستىدىن ئەرز قىلايلى دەپ شابات كۈنىدە كېسەل ساقايتىدىغان-ساقايتمايدىغانلىقىنى پايلاپ يۈرەتتى[38]. 3 ئەيسا قولى يىگىلەپ كەتكەن ئادەمگە:

— ئورنۇڭدىن تۇرۇپ، ئوتتۇرىغا چىققىن! — دېدى.

4 ئاندىن، سىناگوگدىكىلەردىن:

— تەۋرات قانۇنىغا ئۇيغۇن بولغىنى شابات كۈنى ياخشىلىق قىلىشمۇ، ياكى يامانلىق قىلىشمۇ؟ جاننى قۇتقۇزۇشمۇ ياكى ھالاك قىلىشمۇ؟ — دەپ سورىدى. لېكىن ئۇلار زۇۋان سۈرۈشمىدى.

5 ئۇ غەزەپ بىلەن ئەتراپىغا نەزەر سېلىپ ئۇلارغا كۆز يۈگۈرتۈپ، ئۇلارنىڭ تاش يۈرەكلىكىدىن قايغۇردى. ئاندىن ئۇ كېسەلگە:

— قولۇڭنى ئۇزات، — دېدى. ئۇ قولىنى ئۇزىتىۋىدى، قولى ئەسلىگە كەلتۈرۈلدى[39].

---

37 «ئىنسانئوغلى» مەسىھنىڭ ئۆزىنى كۆرسىتىدۇ. بۇ ئىبارە توغرۇلۇق «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭ.

38 ئۇلارنىڭ قىلماقچى بولغان ئەرزى بولسا «ئۇ شابات كۈنىدە كېسەلنى ساقايتسا، «ئىشلىگەن» ياكى «خىزمەت قىلغان»غا باراۋەر بولىدۇ، شۇڭا (ئۇلارنىڭ چۈشىنىشىچە) «تەۋرات قانۇنىغا خىلاپلىق قىلغان»» بولىدۇ.

39 «ئەسلىگە كەلتۈرۈلدى» — پېئىلنىڭ «مەجھۇل شەكلى» بىزگە بۇ ئىشنى خۇدا ئۆزى قىلغان، دېگەننى ئۇقتۇرىدۇ. ئەمدى ئۇلار بۇ مۆجىزىنى «شابات كۈنىدە ياراتقانلىقى» ئۈچۈن زادى كىمنى ئەيىبلىمەكچى؟

6 ئەمدى پەرىسىيلەر دەرھال سىرتقا چىقىپ، ئۇنى قانداق يوقىتىش
توغرىسىدا ھېرود پادىشاھنىڭ تەرەپدارلىرى[40] بىلەن مەسلىھەت قىلىشقا
باشلىدى.

دېڭىز بويىدىكى توپ-توپ ئادەملەر

8-7 ئاندىن ئەيسا مۇخلىسلىرى بىلەن بىللە ئۇ يەردىن ئايرىلىپ دېڭىز
بويىغا كەتتى؛ گالىلىيە ئۆلكىسىدىن چوڭ بىر توپ ئادەملەر ئۇنىڭغا ئەگىشىپ
باردى؛ شۇنداقلا ئۇنىڭ قىلغان ئەمەللىرىنى ئاڭلىغان ھامان، پۈتۈن يەھۇدىيە
ئۆلكىسىدىن، يېرۇسالېم شەھىرىدىن، ئىدۇمىيا[41] ئۆلكىسىدىن، ئىئوردان
دەرياسىنىڭ قارشى تەرىپىدىن، تۇر ۋە زىدون شەھەرلىرىنىڭ ئەتراپىدىكى
جايلاردىن زور بىر توپ ئادەملەرمۇ ئۇنىڭ يېنىغا كېلىشتى. 9 ئۇ ئادەملەرنىڭ
كۆپلىكىدىن ئۆزىنى قىستاپ قويمىسۇن دەپ مۇخلىسلىرىغا كىچىك
بىر كېمىنىڭ ئۇنىڭغا يېقىن تۇرۇشىنى تاپىلىدى. 10 چۈنكى ئۇ نۇرغۇن
بىمارلارنى ساقايتقىنى تۈپەيلىدىن ھەرقانداق ۋابا-كېسەللىكلەرگە گىرىپتار
بولغانلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭغا قولۇمنى بىر تەگكۈزۈۋالسام دەپ قىستىشىپ
كېلىشكەنىدى. 11 ناپاك روھلار چاپلىشىۋالغانلار قاچانلا ئۇنى كۆرسە، ئۇنىڭ
ئالدىغا يىقىلىپ: «سەن خۇدانىڭ ئوغلىسەن!» دەپ ۋارقىرىشاتتى.
12 لېكىن ئۇ ناپاك روھلارغا ئۆزىنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى ئاشكارىلىماسلىققا
قاتتىق تەنبىھ بېرىپ ئاگاھلاندۇراتتى.

---

40 «ھېرود پادىشاھنىڭ تەرەپدارلىرى» — ھېرود پادىشاھ ۋە ئۇنىڭ تەرەپدارلىرى توغرۇلۇق «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭ. لېكىن بىزگە ئەڭ ھەيران قالارلىقى بەلكىم شۇكى، رەببىمىز تەلىم بېرىشكە باشلىغاندا، بىر-بىرىگە كۈشەندە بولغان ««ھېرود تەرەپدارلىرى» ۋە پەرىسىيلەر ھەمكارلىشىپ، ئەيسانى يوقىتىشقا مەسلىھەتلىشىدۇ («مات.» 16:22نىمۇ كۆرۈڭ). مانا قاراڭغۇلۇقتا تەۋە بولغان كىشىلەر ھامان بىرىنچى بولۇپ نۇر بىلەن دۈشمەنلىشىدۇ («يۇھ.» 5:1، 19:3).

41 «ئىدۇمىيا» — تەۋراتتا «ئېدوم» دېيىلىدۇ.

ئەيسانىڭ ئون ئىككى روسۇلنى تاللىشى

[13] ئۇ تاغقا چىقىپ، ئۆزى خالىغان كىشىلەرنى يېنىغا چاقىردى؛ ئۇلار ئۇنىڭ يېنىغا كېلىشتى. [14] ئۇ ئۇلاردىن ئون ئىككىسىنى ئۆزى بىلەن بىللە بولۇشقا، سۆز-كالامنى جاكارلاشقا، [15] كېسەللەرنى ساقايتىش ۋە جىنلارنى ھەيدەش ھوقۇقىغا ئىگە بولۇشقا تاللاپ بېكىتتى[42]. [16] ئۇ بېكىتكەن ئون ئىككى كىشى: سىمون (ئۇ ئۇنىڭغا پېترۇس دەپ ئىسىم قويغان)، [17] زەبەدىينىڭ ئوغلى ياقۇپ ۋە ئۇنىڭ ئىنىسى[43] يۇھاننا، (ئۇ ئۇلارنى «بىننى-رەگاز»[44]، يەنى «گۈلدۈرماما ئوغۇللىرى» دەپمۇ ئاتىغان)، [18] ئاندرىياس، فىلىپ، بارتولوماي، ماتتا، توماس، ئالفاينىڭ ئوغلى ياقۇپ، تاداي، مىللەتپەرۋەر[45] دەپ ئاتالغان سىمون [19] ۋە ئۇنىڭغا ساتقۇنلۇق قىلغان يەھۇدا ئىشقارىيوتلاردىن ئىبارەت.

ئەيسا شەيتاندىن كۈچلۈكتۇر

[20] ئۇ ئۆيگە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، ئۇ يەرگە يەنە شۇنچە نۇرغۇن ئادەملەر توپلاندىكى، ئۇلارنىڭ ھەتتا غىزالانغۇدەكمۇ ۋاقتى چىقمىدى. [21] ئەيسانىڭ ئائىلىسىدىكىلەر بۇنى ئاڭلاپ، ئۇنى تۇتۇپ كېلىشكە بېرىشتى. چۈنكى ئۇلار ئۇنى «ئەقلىنى يوقىتىپتۇ» دېگەنىدى.

[22] يېرۇسالېمدىن چۈشكەن تەۋرات ئۇستازلىرى بولسا: «ئۇنىڭدا بەئەلزىبۇب بار[46]»، ۋە «ئۇ پەقەت جىنلارنىڭ ئەمىرىگە تايىنىپ جىنلارنى قوغلىۋېتىدىكەن»، دېيىشەتتى.

---

[42] بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «ئۇ ئۇلاردىن ئون ئىككىسىنى «روسۇللار» دەپ ئاتاپ، ئۆزى بىلەن بىللە بولۇشقا،سۆز-كالامنى جاكارلاشقا ۋە جىنلارنى ھەيدەش ھوقۇقىغا ئىگە بولۇشقا تاللاپ بېكىتتى» دېيىلىدۇ.

[43] ياكى «ئاكىسى».

[44] مۇشۇ يەردە بىز بۇ ئىسىمنى ئىبرانيي تىلىدىكى ئاھاڭى بويىچە ئالدۇق. «رەگاز» ئىبرانيي تىلىدا ئادەتتە «غەزەپ، قەھر»نى بىلدۈرىدۇ. قارىغاندا ئۇلار ئىككىلىسى ئەسلىدە ئىنتايىن تېرىككەك ئىدى! گرېك تىلىدا تەلەپپۇز «بوئانەرگەس» دەپ ئوقۇلىدۇ.

[45] ياكى، «قانائانلىق». يەھۇدىي «مىللەتپەرۋەرلىرى» ياكى «مىللەتچىلىرى» ۋەتىنىنى رىم ئىمپېرىيەسىدىن ئازاد قىلىش ئۈچۈن زوراۋانلىق يولى بىلەن كۈرەش قىلغۇچىلار ئىدى.

[46] «بەئەلزىبۇب» ياكى «بەئەلزىبۇل» بولسا جىنلارنىڭ ئەمىرى بولغان شەيتاننىڭ باشقا بىر ئىسمىدۇر.

[23] شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ تەۋرات ئۇستازلىرىنى يېنىغا چاقىرىپ، ئۇلارغا تەمسىللەرنى ئىشلىتىپ مۇنداق دېدى:

ــ شەيتان شەيتاننى قانداقمۇ قوغلىسۇن؟ [24] ئەگەر پادىشاھلىق ئۆز ئىچىدىن بۆلۈنۈپ ئۆزئارا سوقۇشقان بولسا شۇ پادىشاھلىق پۇت تىرەپ تۇرالمايدۇ؛ [25] شۇنىڭدەك ئەگەر بىر ئائىلە ئۆز ئىچىدىن بۆلۈنۈپ ئۆزئارا سوقۇشسا شۇ ئائىلە پۇت تىرەپ تۇرالمايدۇ. [26] ئەگەر شەيتان ئۆز-ئۆزىگە قارشى چىقىپ بۆلۈنسە، ئۇ پۇت تىرەپ تۇرالماي، يوقالماي قالمايدۇ.

[27] ھېچكىم كۈچتۈڭگۈر بىرسىنىڭ ئۆيىگە كىرىپ، ئۇنىڭ مال-مۈلكىنى بۇلاپ كېتەلمەيدۇ ــ پەقەت ئۇ شۇ كۈچتۈڭگۈرنى ئاۋۋال باغلىيالىسا ئاندىن ئۆيىنى بۇلاڭ-تالاڭ قىلالايدۇ(47).

[28] شۇنى سىلەرگە بەرھەق ئېيتىپ قويايكى، ئىنسان باللىرى ئۆتكۈزگەن تۈرلۈك گۇناھلىرىنىڭ ھەممىسىنى، شۇنداقلا ئۇلار قىلغان كۇپۇرلۇقلىرىنىڭ ھەممىسىنى(48) كەچۈرۈشكە بولىدۇ. [29] بىراق كىمدىكىم مۇقەددەس روھقا كۇپۇرلۇق قىلسا، ئەبەدىلئەبەدگىچە ھېچ كەچۈرۈلمەيدۇ، بەلكى مەڭگۈلۈك بىر گۇناھنىڭ ھۆكۈمى ئاستىدا تۇرىدۇ.(49)

[30] ئەيسانىڭ بۇ سۆزى ئۇلارنىڭ «ئۇنىڭغا ناپاك روھ چاپلىشىپتۇ» دېگىنى ئۈچۈن ئېيتىلغانىدى.

ئەيسانىڭ ئانىسى ۋە ئىنىلىرى

[31] شۇ ۋاقىتتا ئۇنىڭ ئانىسى بىلەن ئىنىلىرى كەلدى. ئۇلار سىرتتا تۇرۇپ، ئۇنى چاقىرىشقا ئادەم كىرگۈزدى. [32] بىر توپ خالايىق ئۇنىڭ ئەتراپىدا ئولتۇراتتى. ئۇلار:

---

47 بۇ تەمسىلدىكى «كۈچتۈڭگۈر ئادەم» شەيتاننى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە. ئۇنىڭ ئۆيىنى بۇلاڭ-تالاڭ قىلغۇچى ئەيسادىن باشقا ھېچكىم بولمايدۇ.

48 «ئۇلار قىلغان كۇپۇرلۇقلىرىنىڭ ھەممىسى» گرېك تىلىدا «ئۇلار كۇپۇرلۇق بىلەن قىلغان كۇپۇرلۇقلىرىنىڭ ھەممىسى» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. بۇ ئىبارە ئۇلارنىڭ كۇپۇرلۇقلىرى بەلكىم ئىنتايىن ئېغىر بولۇشى مۇمكىن دېگەننى بىلدۈرىدۇ.

49 «مۇقەددەس روھقا (قارشى) كۇپۇرلۇق قىلىش» ياكى «مۇقەددەس روھقا قارشى گەپ قىلىش» دېگەن گۇناھ توغرۇلۇق «ماتتا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە توختىلىمىز.

ــ مانا، ئانىڭىز، ئىنىلىرىڭىز[50] سىزنى ئىزدەپ سىرتتا تۇرىدۇ، ــ دېيىشتى.
33 ئەيسا ئۇلارغا جاۋابەن:
ــ كىم مېنىڭ ئانام، كىم مېنىڭ ئىنىلىرىم؟ ــ دېدى. 34 ئاندىن، ئۇ ئۆپچۆرىسىدە ئولتۇرغانلارغا قاراپ مۇنداق دېدى:
ــ مانا بۇلار مېنىڭ ئانام ۋە ئىنىلىرىم! 35 چۈنكى كىمكى خۇدانىڭ ئىرادىسىنى ئادا قىلسا، شۇ مېنىڭ ئاكا-ئىنىم، ئاچا-سىڭلىم ۋە ئانامدۇر.

ئۇرۇق چاچقۇچى توغرىسىدىكى تەمسىل

4

1 ئۇ يەنە دېڭىز بويىدا خەلققە تەلىم بېرىشكە باشلىدى. ئۇنىڭ ئەتراپىغا زور بىر توپ ئادەملەر ئولىشىۋالغاچقا، ئۇ بىر كېمىگە چىقىپ دېڭىزدا ئولتۇردى؛ پۈتكۈل خالايىق بولسا دېڭىز قىرغىقىدا تۇرۇشاتتى. 2 ئۇ ئۇلارغا تەمسىل بىلەن نۇرغۇن ئىشلارنى ئۆگەتتى. ئۇ تەلىم بېرىپ مۇنداق دېدى:
3 ــ قۇلاق سېلىڭلار! ئۇرۇق چاچقۇچى ئۇرۇق چاچقىلى ئېتىزغا چىقىپتۇ.
4 ئۇرۇق چاچقاندا ئۇرۇقلاردىن بەزىلىرى چىغىر يول بويىغا چۈشۈپتۇ، قۇشلار كېلىپ ئۇلارنى يەپ كېتىپتۇ. 5 بەزىلىرى تۇپرىقى ئاز تاشلىق يەرگە چۈشۈپتۇ. تۇپىسى چوڭقۇر بولمىغانلىقتىن، تېزلا ئۈنۈپ چىقىپتۇ، 6 لېكىن كۈن چىقىش بىلەنلا ئاپتاپتا كۆيۈپ، يىلتىزى بولمىغاچقا قۇرۇپ كېتىپتۇ. 7 بەزىلىرى تىكەنلەرنىڭ ئارىسىغا چۈشۈپتۇ، تىكەنلەر ئۆسۈپ مايسىلارنى بوغۇۋېلىپ، ئۇلار ھېچ ھوسۇل بەرمەپتۇ. 8 بەزىلىرى بولسا، ياخشى تۇپراققا چۈشۈپتۇ. ئۇلار ئۆسۈپ ئاۋۇپ چوڭ بولغاندا ھوسۇل بېرىپتۇ. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى ئوتتۇز ھەسسە، بەزىلىرى ئاتمىش ھەسسە، يەنە بەزىلىرى يۈز ھەسسە ھوسۇل بېرىپتۇ.
9 ــ ئاڭلىغۇدەك قۇلىقى بارلار بۇنى ئاڭلىسۇن! ــ دېدى ئۇ.

---

[50] بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «ۋە سىڭىللىرىڭىز» دەپ قوشۇپ ئوقۇلىدۇ. ھېچبولمىغاندا گرېك تىلىدا «ئاكا-ئىنىلەر» دېگەن سۆز بىر قېرىنداش «ئاچا-سىڭىللار»نى ئۆز ئىچىگە ئالاتتى.

تەمسىللەرنىڭ مەقسىتى

10 ئۇ ئۇنىڭ ئەتراپىدىكىلەر[51] ھەم ئون ئىككىيلەن بىلەن يالغۇز قالغاندا، ئۇلار ئۇنىڭدىن تەمسىللەر توغرۇلۇق سوراشتى. 11 ئۇ ئۇلارغا مۇنداق دېدى:
— خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنىڭ سىرىنى بىلىشكە سىلەر نېسىپ بولدۇڭلار. لېكىن سىرتتىكىلەرگە[52] ھەممە ئىش تەمسىللەر بىلەن ئۇقتۇرۇلىدۇ؛ 12 بۇنىڭ بىلەن: «ئۇلار قاراشنى قارايدۇ، بىراق كۆرمەيدۇ؛
ئاڭلاشنى ئاڭلايدۇ، بىراق چۈشەنمەيدۇ؛
شۇنداق بولمىسىدى، ئۇلار يولىدىن ياندۇرۇلۇشى بىلەن،
كەچۈرۈم قىلىناتتى»[53] دېگەن سۆز ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدۇ.

ئۇرۇق چاچقۇچى توغرىسىدىكى تەمسىلنىڭ چۈشەندۈرۈلۈشى

13 ئاندىن ئۇ ئۇلارغا:
— سىلەر مۇشۇ تەمسىلنىمۇ چۈشەنمىدىڭلارمۇ؟ ئۇنداقتا، قانداقمۇ باشقا ھەرخىل تەمسىللەرنى چۈشىنەلەيسىلەر؟ — دېدى. 14 ئۇرۇق چاچقۇچى سۆز-كالام چاچىدۇ. 15 ئۇستىگە سۆز-كالام چېچىلغان چىغىر يول بويىي شۇنداق ئادەملەرنى كۆرسەتكەنكى، ئۇلار سۆز-كالامنى ئاڭلىغان ھامان شەيتان دەرھال كېلىپ ئۇلارنىڭ قەلبىگە چېچىلغان سۆز-كالامنى ئېلىپ كېتىدۇ. 16 بۇنىڭغا ئوخشاش، تاشلىق يەرلەرگە چېچىلغان ئۇرۇقلار بولسا، سۆز-كالامنى ئاڭلىغان ھامان خۇشاللىق بىلەن قوبۇل قىلغانلارنى كۆرسىتىدۇ. 17 ھالبۇكى، قەلبىدە ھېچ يىلتىز بولمىغاچقا، پەقەت ۋاقىتلىق تۇرىدۇ؛ سۆز-كالامنىڭ ۋەجىدىن قىيىنچىلىق ياكى زىيانكەشلىككە ئۇچرىغاندا، ئۇلار شۇئان يولدىن چەتنەپ كېتىدۇ. 18 تىكەنلەرنىڭ ئارىسىغا چېچىلغىنى شۇنداق بەزى ئادەملەرنى كۆرسەتكەنكى، بۇ ئادەملەر سۆز-كالامنى ئاڭلىغىنى بىلەن، 19 لېكىن كۆڭلىگە

51 «ئۇنىڭ ئەتراپىدىكىلەر» ئۇنىڭغا ئەگەشكەنلەر (ئون ئىككىيلەندىن سىرت)نى كۆرسەتسە كېرەك.
52 «سىرتتىكىلەرگە» — خۇدانىڭ پادىشاھلىقىدىن ياكى ئۇنىڭ نىجاتىدىن سىرتتا تۇرغانلار، دېمەك.
53 بۇ سۆزلەر «يەش.» 9:6-10دىن ئېلىنغان.

بۇ دۇنيانىڭ ئەندىشىلىرى، بايلىقلارنىڭ ئېزىقتۇرۇشى ۋە باشقا نەرسىلەرگە بولغان ھەۋەسلەر كىرىۋېلىپ، سۆز-كالامنى بوغۇۋېتىدۇ-دە، ئۇ ھېچ ھوسۇل چىقارمايدۇ. [20] لېكىن ياخشى تۇپراققا چېچىلغان ئۇرۇقلار بولسا ــ سۆز-كالامنى ئاڭلىشى بىلەن ئۇنى قوبۇل قىلغان ئادەملەرنى كۆرسىتىدۇ. بۇنداق ئادەملەر ھوسۇل بېرىدۇ، بىرسى ئوتتۇز ھەسسە، بىرسى ئاتمىش ھەسسە، يەنە بىرسى يۈز ھەسسە ھوسۇل بېرىدۇ.

سېۋەت ئاستىدىكى چىراغ

[21] ئۇ ئۇلارغا يەنە مۇنداق دېدى:
ــ چىراغ سېۋەت(54) ياكى كارىۋات ئاستىغا قويۇلۇش ئۈچۈن كەلتۈرۈلەمدۇ؟ ئۇ چىراغداننىڭ ئۈستىگە قويۇلۇش ئۈچۈن كەلتۈرۈلمەمدۇ؟ [22] چۈنكى يوشۇرۇلغان ھېچقانداق ئىش ئاشكارىلانماي قالمايدۇ، شۇنىڭدەك ھەرقانداق مەخپىي ئىش يۈز بەرگەندىن كېيىن ئايان بولماي قالمايدۇ.
[23] ئاڭلىغۇدەك قۇلىقى بارلار بۇنى ئاڭلىسۇن!
[24] ئاڭلىغانلىرىڭلارغا كۆڭۈل بۆلۈڭلار! چۈنكى سىلەر باشقىلارغا قانداق ئۆلچەم بىلەن ئۆلچىسەڭلار، سىلەرگىمۇ شۇنداق ئۆلچەم بىلەن ئۆلچەپ بېرىلىدۇ(55)، ھەتتا ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ قوشۇپ بېرىلىدۇ. [25] چۈنكى كىمدە بار بولسا، ئۇنىڭغا تېخىمۇ كۆپ بېرىلىدۇ؛ ئەمما كىمدە يوق بولسا، ھەتتا ئۇنىڭدا بار بولغانلىرىمۇ ئۇنىڭدىن مەھرۇم قىلىنىدۇ.(56)

---

[54] گرېك تىلىدا «ئۆلچىگۈچى سېۋەت».
[55] «سىلەر باشقىلارغا قانداق ئۆلچەم بىلەن ئۆلچىسەڭلار» — بۇ سۆز كۆپ تەرەپلىمىلىك بولۇشى كېرەك؛ مەسىلەن: (1) ئادەم خۇدانىڭ سۆزىگە قانچىلىك كۆڭۈل بۆلۈپ ئېتىبار بەرسە، ئۇنىڭغا شۇنچىلىك ئەقىل بېرىدۇ؛ (2) بىز باشقىلارغا رەھىم-شەپقەت كۆرسەتسەك، خۇدامۇ بىزگە رەھىم-شەپقەت كۆرسىتىدۇ؛ (3) ((2)-تەرىپىگە يېقىن) بىز باشقىلارنى قايسى ئۆلچەم بىلەن باھالىساق، خۇدا بىزنى باھالىغاندا دەل شۇ ئۆلچەمنى ئىشلىتىدۇ؛ (4) باشقىلارغا قانچىلىك خەير-ساخاۋەت كۆرسەتسەك، خۇدامۇ كېيىن بىزگە شۇنچىلىك ئىلتىپاتنى كۆرسىتىدۇ.
[56] «كىمدە بار بولسا... » — بۇ «بار بولسا» نېمىنى كۆرسىتىدۇ؟ شۈبھىسىزكى، ئەبەدىي ئەھمىيەتلىك بىرەر نەرسە بولسا كېرەك، بۇ ئىمان-ئىشەنچنى ئۆز ئىچىگە چوقۇم ئالىدۇ. بىز ئۆزىمىزگە «ئەبەدىي ئەھمىيەتلىك» ھەرنېمە بولۇشى ئۈچۈن ئۇنى پەقەت مەسىھدىنلا تاپالايمىز.

ئۈنگەن ئۈرۈق توغرىسىدىكى تەمسىل

[26] ئۇ يەنە مۇنداق دېدى:
— خۇدانىڭ پادىشاھلىقى يەنە بىرسىنىڭ تۇپراققا ئۇرۇق چاچقىنىغا ئوخشايدۇ؛ [27] — ئۇ ئۇخلايدۇ، ئورنىدىن تۇرىدۇ، كېچە-كۈندۈزلەر ئۆتۈۋېرىپ، ئۇرۇق بىخ ئۈرۈپ ئۆسىدۇ. لېكىن چاچقۇچى قانداق يول بىلەن ئۆسىدىغانلىقىنى بىلمەيدۇ. [28] تۇپراق ئۆزلۈكىدىن ھوسۇل بېرىدۇ؛ ئۇرۇق ئاۋۋال بىخ ئۈرىدۇ، كېيىن باش چىقىرىدۇ، ئاخىرىدا باشاقلار تولۇق دان تۇتىدۇ. [29] دان پىشقاندا، چاچقۇچى دەرھال ئورغاق سالىدۇ[57]، چۈنكى ھوسۇل ۋاقتى كەلگەن بولىدۇ.

قىچا ئۇرۇقى توغرىسىدىكى تەمسىل

[30] ئۇ يەنە مۇنداق دېدى:
— خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنى نېمىگە ئوخشىتىمىز؟ ياكى قانداق بىر تەمسىل بىلەن سۈرەتلەپ بېرەلەيمىز؟ [31] ئۇ گويا بىر تال قىچا ئۇرۇقىغا ئوخشايدۇ. ئۇ يەرگە تېرىلغاندا، گەرچە يەر يۈزىدىكى[58] بارلىق ئۇرۇقلارنىڭ ئىچىدە ئەڭ كىچىكى بولسىمۇ، [32] تېرىلغاندىن كېيىن، ھەرقانداق زىرائەتتىن ئېگىز ئۆسۈپ شۇنداق چوڭ شاخلايدۇكى، ئاسماندىكى قۇشلارمۇ ئۇنىڭ سايىسىگە قونىدۇ[59].
[33] ئۇ شۇنىڭغا ئوخشاش خالايىق ئاڭلاپ چۈشىنەلىگۈدەك نۇرغۇن تەمسىللەر بىلەن سۆز-كالامنى يەتكۈزدى. [34] لېكىن تەمسىل كەلتۈرمەي تۇرۇپ ئۇلارغا ھېچقانداق سۆز قىلمايتتى. لېكىن ئۆز مۇخلىسلىرى بىلەن يالغۇز قالغىنىدا، ئۇلارغا ھەممىنى چۈشەندۈرۈپ بېرەتتى.

---

[57] گرېك تىلىدا «ئەۋەتىدۇ».
[58] ياكى «تۇپراق ئىچىدىكى».
[59] ياكى «ئۇۋۇلايدۇ». بۇ يەردە تىلغا ئېلىنغان قىچا ئوتتۇرا شەرقتە ئۆسىدىغان، ياخشى ئۆسكەندە ھەتتا ئۈچ مېتىردىن ئېشىپ كېتىدىغان، ئۆسۈملۈكنى كۆرسىتىدۇ.

ئەيسانىڭ بوراننى تىنچىتىشى

35 شۇ كۈنى كەچ كىرگەندە، ئۇ ئۇلارغا:
ــ دېڭىزنىڭ ئۇ قېتىغا ئۆتەيلى، ــ دېدى. 36 خالايىقنى يولغا سېلىۋەتكەندىن كېيىن، ئۇلار ئۇنى كېمىدە ئولتۇرغان پېتى ئېلىپ يۈرۈپ كېتىشتى[60]. ئۇلار بىلەن بىللە ماڭغان باشقا كېمىلەرمۇ بار ئىدى. 37 ۋە مانا، ئەشەددىي قارا قۇيۇن چىقىپ كەتتى؛ شۇنىڭ بىلەن دولقۇنلار كېمىنى ئۇرۇپ، سۇ ھالقىپ كىرىپ، كېمىگە توشاي دەپ قالغانىدى. 38 لېكىن ئۇ كېمىنىڭ ئاياغ تەرىپىدە ياستۇققا باش قويۇپ ئۇيقۇغا كەتكەنىدى. ئۇلار ئۇنى ئويغىتىپ:
ــ ئى ئۇستاز، ھالاك بولۇۋاتقىنىمىزغا كارىڭ يوقمۇ؟ ــ دېدى.
39 ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ، بورانغا تەنبىھ بېرىپ، دېڭىزغا: «تىنچلان! جىم بول!» دېۋىدى، شۇنىڭ بىلەن بوران توختاپ، چوڭقۇر بىر جىمجىتلىق ھۆكۈم سۈردى.
40 ــ نېمىشقا شۇنچە قورقىسىلەر؟ سىلەردە قانداقسىگە تېخىچە ئىشەنچ بولمايدۇ؟ ــ دېدى ئۇ ئۇلارغا.
41 ئۇلارنى ئىنتايىن زور بىر قورقۇنچ باستى، ئۇلار بىر-بىرىگە:
ــ بۇ ئادەم زادى كىمدۇ؟ ھەتتا شامال ۋە دېڭىزمۇ ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىدىكەن-ھە! ــ دەپ كېتىشتى.

---

60 «ئولتۇرغان پېتى» ــ مەسىھ ئالىلقاچان كېمىدە ئولتۇرغانىدى (1-ئايەتتە).
باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئۇنى شۇ پېتى كېمىسىگە چۈشۈرۈپ، ئېلىپ يۈرۈپ كېتىشتى» ــ بۇ تەرجىمىدە «شۇ پېتى» بەلكىم مەسىھ «ھېچقانداق تەييارلىقسىز (دېڭىز سەپىرىگە لايىق كىيىم ياكى يېمەك-ئىچمەك ئالمىغان) ھالدا» دېگەندەك بولۇشى مۇمكىن.

كۆپ جىنلار چاپلاشقان «قوشۇن» ئىسىملىك ئادەمنىڭ ساقايتىلىشى

5 1 ئۇلار دېڭىزنىڭ ئۇ قېتىغا، گادارالىقلارنىڭ[61] يۇرتىغا يېتىپ باردى.
2 ئۇ كېمىدىن چۈشۈشى بىلەنلا، ناپاك روھ چاپلاشقان بىر ئادەم گۆر
ئۆڭكۈرلىرىدىن چىقىپ، ئۇنىڭ ئالدىغا كەلدى. 3 ئۇ ئادەم ئۆڭكۈرلەرنى ماكان
قىلغان بولۇپ، ھەتتا ئۇنى ھېچكىم زەنجىرلەر بىلەنمۇ باغلىيالمايتتى. 4 چۈنكى
كۆپ قېتىم پۇت-قوللىرى كىشەن-زەنجىرلەر بىلەن باغلانغان بولسىمۇ،
ئۇ زەنجىرلەرنى ئۈزۈۋېتىپ، كىشەنلەرنى چېقىۋەتكەنىدى؛ ھېچكىم ئۇنى
بويسۇندۇرالمىغانىدى. 5 ئۇ كېچە-كۈندۈز مازارلىقتا ۋە تاغلار ئارىسىدا توختاۋسىز
ۋارقىراپ-جارقىراپ يۈرەتتى، ئۆز-ئۆزىنى تاشلار بىلەن كېسىپ يارىلاندۇراتتى.
6 لېكىن ئۇ ئەيسانى يىراقتىن كۆرۈپ، ئۇنىڭ ئالدىغا يۈگۈرۈپ بېرىپ،
سەجدە قىلدى[62] 7 ۋە قاتتىق ئاۋازدا ۋارقىراپ:
— ھەممىدىن ئالىي خۇدانىڭ ئوغلى ئەيسا، سېنىڭ مېنىڭ بىلەن نېمە
كارىڭ! خۇدا ھەققى، سەندىن ئۆتۈنۈپ قالاي، مېنى قىينىما![63] — دېدى
8 (چۈنكى ئەيسا ئۇنىڭغا: «ھەي ناپاك روھ، ئۇنىڭدىن چىق!» دېگەنىدى[64]).
9 ئۇ ئۇنىڭدىن:
— ئىسمىڭ نېمە؟ — دەپ سورىدى.
— ئىسمىم «قوشۇن»[65] — چۈنكى سانىمىز كۆپ[66]، — دەپ جاۋاب بەردى ئۇ.

---

61 «گادارا» بەزى كۆچۈرمىلەردە «گېراسا» ياكى «گەرگەسە» دەپ ئاتىلىدۇ.

62 ياكى «يەرگە باش قويدى».

63 «مېنى قىينىما!» دېگەن سۆز «باش جىن»نىڭ سۆزى بولسا كېرەك. بۇ ئادەمگە نۇرغۇن جىنلار چاپلاشقانىدى.

64 گرېك تىلىدا «بۇيرۇۋاتاتتى» دېيىلىدۇ.

65 «قوشۇن» لاتىن تىلىدا «لېگىئون» دېيىلىدۇ، ئادەتتە ئاز دېگەندىمۇ ئالتە مىڭ كىشىلىك ئارمىيىنى كۆرسىتىدۇ.

66 — ئوقۇرمەنلەر مۇشۇ يەردە ئىككى ئاۋازنىڭ بارلىقىنى بايقايدۇ — بىرىنچىسى («ئىسمىم «قوشۇن»»)، بۇ بىچارە ئادەمنىڭ ئۆزىنىڭكى، ئىككىنچىسى («چۈنكى سانىمىز كۆپ»)، مىڭلىغان جىنلارنىڭكى ئىدى.

10 ۋە ئۇ ئەيسادىن ئۇلارنى بۇ يۇرتتىن ھەيدىۋەتمىگەيسەن، دەپ كۆپ
ئۆتۈنۈپ يالۋۇردى.
11 تاغ باغرىدا چوڭ بىر توپ توڭگۇز پادىسى ئوتلاپ يۈرەتتى. 12 جىنلار ئۇنىڭغا:
– بىزنى مۇشۇ توڭگۇزلارغا ئەۋەتكىن، ئۇلارنىڭ ئىچىگە كىرىپ كېتىشكە
يول قويغايسەن، – دەپ يالۋۇرۇشتى.
13 ئەيسا دەرھال يول قويدى. شۇنىڭ بىلەن ناپاك روھلار چىقىپ،
توڭگۇزلارنىڭ تېنىگە كىرىشى بىلەنلا، توڭگۇزلار تىك ياردىن ئېتىلىپ
چۈشۈپ، دېڭىزغا غەرق بولدى. ئۇلار ئىككى مىڭغا يېقىن ئىدى. 14 توڭگۇز
باققۇچىلار بولسا ئۇ يەردىن قېچىپ، شەھەر-يېزىلاردا بۇ ئىشلارنى پۇر قىلدى.
شۇ يەردىكىلەر نېمە ئىش يۈز بەرگەنلىكىنى كۆرگىلى چىقىشتى.
15 ئۇلار ئەيسانىڭ يېنىغا كەلدى ۋە ئىلگىرى جىنلار چاپلىشىۋالغان
ھېلىقى ئادەمنىڭ كىيىملەرنى كىيىپ، ئەس-ھوشى جايىدا ئولتۇرغىنىنى –
يەنى «قوشۇن جىنلار» چاپلاشقان شۇ ئادەمنى كۆرۈپ، قورقۇپ كېتىشتى.
16 بۇ ۋەقەنى كۆرگەنلەر جىنلار چاپلاشقان ئادەمدە نېمە يۈز بەرگەنلىكىنى ۋە
توڭگۇزلارنىڭ ئاقىۋىتىنى خەلققە بايان قىلىپ بەردى.
17 بۇنىڭ بىلەن خالايىق ئەيساغا: يۇرتلىرىمىزدىن چىقىپ كەتكەيسەن،
دەپ يالۋۇرۇشقا باشلىدى.
18 ئۇ كېمىگە چىقىۋاتقاندا، ئىلگىرى جىنلار چاپلاشقان ھېلىقى ئادەم
ئۇنىڭدىن: مەنمۇ سەن بىلەن بىللە باراي، دەپ ئۆتۈندى.
19 لېكىن ئۇ بۇنىڭغا ئۇنىماي:
– ئۆز ئۆيدىكىلىرىڭ ۋە يۇرتداشلىرىڭنىڭ يېنىغا بېرىپ، ئۇلارغا
پەرۋەردىگارنىڭ[67] ساڭا شۇنچىلىك ئۇلۇغ ئىشلارنى قىلىپ بەرگەنلىكىنى،
ئۇنىڭ ساڭا رەھىم-شەپقەت كۆرسەتكەنلىكىنى خەۋەرلەندۈرگىن، – دېدى.
20 ئۇ قايتىپ بېرىپ، ئەيسانىڭ ئۆزىگە قانداق ئۇلۇغ ئىشلارنى قىلغانلىقىنى
«ئون شەھەر رايونى»دا[68] جار قىلىشقا باشلىدى. بۇنى ئاڭلىغانلارنىڭ
ھەممىسى تولىمۇ ھەيران قېلىشتى.

67 ياكى «رەبنىڭ».
68 گرېك تىلىدا «دېكاپولىس».

ئۈنىڭ يائىرۇسنىڭ قىزىنى تىرىلدۈرۈشى
ۋە خۇن كېسىلى باسقان بىر ئايالنى ساقايتىشى

[21] ئەيسا قايتىدىن كېمە بىلەن دېڭىزنىڭ ئۇ قېتىغا ئۆتكەندە، زور بىر توپ
خالايىق ئۇنىڭ يېنىغا يىغىلدى؛ ئۇ دېڭىز بويىدا تۇراتتى. [22-23] مانا، مەلۇم بىر
سىناگوگنىڭ چوڭى يائىرۇس ئىسىملىك بىر كىشى كەلدى. ئۇ ئۇنى كۆرۈپ
ئايىغىغا يىقىلىپ:
— كىچىك قىزىم ئۆلەي دەپ قالدى. بېرىپ ئۇنىڭغا قوللىرىڭىزنى تەگكۈزۈپ
قويسىڭىز، ئۇ ساقىيىپ ياشىغاي! — دەپ قاتتىق يېلىندى.
[24] ئەيسا ئۇنىڭ بىلەن بىللە باردى. زور بىر توپ خالايىقمۇ ئۇلىشىپ
قىستاشقان ھالدا كەينىدىن مېڭىشتى. [25] خۇن تەۋرەش كېسىلىگە گىرىپتار
بولغىنىغا ئون ئىككى يىل بولغان بىر ئايال بار بولۇپ، [26] ئۇ نۇرغۇن تېۋىپلارنىڭ
قولىدا كۆپ ئازاب تارتىپ، بار-يوقىنى خەجلەپ تۈگەتكەن بولسىمۇ،
ھېچقانداق ئۈنۈمى بولماي، تېخىمۇ ئېغىرلىشىپ كەتكەنىدى. [27] بۇ ئايال
ئەيسا ھەققىدىكى گەپلەرنى ئاڭلاپ، خالايىقنىڭ ئوتتۇرىسىدىن قىستىلىپ
كېلىپ، ئارقا تەرەپتىن ئۇنىڭ تونىنى سىلىدى. [28] چۈنكى ئۇ ئىچىدە: «ئۇنىڭ
تونىنى سىلىسىلاملا ساقايماي قالمايمەن» دەپ ئويلىغانىدى. [29] خۇن[69] شۇئان
توختاپ، ئايال كېسەل ئازابىدىن ساقايتىلغانلىقىنى ئۆز تېنىدە سەزدى.
[30] ئەيسا دەرھال ۋۇجۇدىدىن قۇدرەتنىڭ چىققانلىقىنى سېزىپ، خالايىقنىڭ
ئىچىدە كەينىگە بۇرۇلۇپ:
— كىيىممنى سىلىغان كىم؟ — دەپ سورىدى.
[31] مۇخلىسلىرى ئۇنىڭغا:
— خالايىقنىڭ ئۆزۈڭنى قىستاپ مېڭىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ تۇرۇقلۇق، يەنە:
«مېنى سىلىغان كىم؟» دەپ سورايسەنغۇ؟ — دېيىشتى.
[32] بىراق ئەيسا ئۆزىنى سىلىغۇچىنى[70] تېپىش ئۈچۈن تېخىچە ئەتراپىغا

[69] گرېك تىلىدا «قان ئېقىمى».

[70] گرېك تىلىدا «كىشىنى» ئايالچە رودتا بولۇپ، رەببىمىزنىڭ ئۆزىنى تۇتقان كىشىنىڭ ئايال ئىكەنلىكىنى بىلگەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

قاراۋاتاتتى. 33 ئۆزدە نىمە ئىشنىڭ يۈز بەرگەنلىكىنى سەزگەن ئايال قورقۇپ-
تىترىگەن هالدا كېلىپ ئۇنىڭ ئالدىغا يىقىلدى ۋە ئۇنىڭغا ھەقىقىي ئەھۋالنى
پۈتۈنلەي ئېيتتى. 34 ئۇ ئۇنىڭغا:
— قىزىم، ئىشەنچىڭ سېنى ساقايتتى![71] تىنچ-خاتىرجەملىكتە قايت!
كېسەللىكىڭنىڭ ئازابىدىن ساقايغىن، — دېدى[72].
35 ئۇ بۇ سۆزنى قىلىۋاتقاندا، بەزىلەر سىناگوگنىڭ چوڭىنىڭ ئۆيىدىن
كېلىپ ئۇنىڭغا:
— قىزىڭىز ئۆلدى. ئەمدى ئۇستازنى نېمىشقا يەنە ئاۋارە قىلىسىز؟! —
دېيىشتى.
36 لېكىن ئەيسا بۇ سۆزلەرنى ئاڭلاپ دەرھال سىناگوگنىڭ چوڭىغا:
— قورقمىغىن! پەقەت ئىشەنچتە بول! — دېدى. 37 ئۇ پەقەت پېترۇس،
ياقۇپ ۋە ياقۇپنىڭ ئىنىسى يۇھاننا بىلەن يولغا چىقتى؛ باشقا ھېچكىمنىڭ
ئۆزى بىلەن بىللە بېرىشىغا يول قويمىدى. 38 ئۇ سىناگوگنىڭ چوڭىنىڭ ئۆيى
ئالدىغا كەلگەندە، قىيقاس-چۇقاننى، خالايىقنىڭ قاتتىق نالە-پەرياد ۋە ئاھ-
زار كۆتۈرگەنلىكىنى كۆرۈپ، 39 ئۆيگە كىرىپ ئۇلارغا:
— نېمىشقا قىيقاس-چۇقان ۋە ئاھ-زار كۆتۈرىسىلەر؟ بالا ئۆلمەپتۇ، ئۇخلاپ قاپتۇ،
— دېدى. 40 ئۇلار ئۇنى مەسخىرە قىلىشتى؛ لېكىن ئۇ ھەممەيلەننى تاشقىرىغا
چىقىرىۋېتىپ، بالىنىڭ ئاتا-ئانىسىنى ۋە ئۆز ھەمراھلىرىنى ئېلىپ، بالا ياتقان
ئۆيگە كىردى. 41 ئۇ بالىنىڭ قولىنى تۇتۇپ، ئۇنىڭغا: «تالىتا كۇمى» دېدى. بۇ
سۆزنىڭ مەنىسى «قىزىم، ساڭا ئېيتىمەنكى، ئورنۇڭدىن تۇر» دېگەنلىك ئىدى. 42
قىز دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ ماڭدى (ئۇ ئون ئىككى ياشتا ئىدى). ئۇلار بۇ ئىشقا
مۇتلەق ھەيران قېلىشتى. 43 ئۇ ئۇلارغا بۇ ئىشنى ھېچكىمگە ئېيتماسلىقنى
قاتتىق تاپىلىدى، شۇنداقلا قىزغا يېگۈدەك بىرنېمە بېرىشنى ئېيتتى.

---

71 «ساقايتتى» — مۇشۇ يەردە گرېك تىلىدا «قۇتقۇزدى» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

72 بۇ ئايال نېمىشقا شۇنداق قورقتى؟ ئۇنىڭدا خۇن تەۋرەش كېسىلى بولغانلىقى ئۈچۈن، تەۋرات قانۇنى بويىچە ئۆزى تەگكەن بارلىق كىشىلەرنى «ناپاك» قىلغان بولىدۇ (مەسىلەن، ئۇلارنى ئىبادەتخانىغا كىرىش، قۇربانلىق قىلىشقا ۋاقىتلىق لاياقەتسىز قىلغان بولاتتى). شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئەتراپتىكى خالايىقنىلا ناپاك قىلىپلا قالماي، بەلكى مەسىھنىڭ ئۆزىنىمۇ «ناپاك» قىلغان بولاتتى.

ناسارەتلىكلەرنىڭ ئۇنى چەتكە قېقىشى

6 [1] ئۇ ئۇ يەردىن كېتىپ، ئۆز يۇرتىغا كەلدى. ئۇنىڭ مۇخلىسلىرىمۇ ئۇنىڭغا ئەگىشىپ باردى. [2] شابات كۈنى كەلگەندە، ئۇ سىناگوگدا تەلىم بېرىشكە كىرىشتى. تەلىمىنى ئاڭلىغانلاردىن كۆپ ئادەم ئىنتايىن ھەيران بولۇشۇپ:

— بۇ ئادەم بۇلارغا نەدىن ئېرىشكەندۇ؟ ئۇنىڭغا مۇشۇنداق دانالىق قانداق بېرىلگەن؟ ئۇنىڭ قولىدا مۇشۇنداق مۆجىزىلەر قانداق يارىتىلىدىغاندۇ؟ [3] ئۇ ھېلىقى ياغاچچى ئەمەسمۇ، مەريەمنىڭ ئوغلى[(73)]، شۇنداقلا ياقۇپ، يوسە، يەھۇدا ۋە سىمونلارنىڭ ئاكىسىغۇ؟ ئۇنىڭ سىڭىللىرىمۇ بۇ يەردە ئارىمىزدا تۇرۇۋاتامدۇ؟ — دېيىشتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئۇنىڭغا ھەسەت-بىزارلىق بىلەن قارىدى. [4] شۇنىڭ بىلەن ئەيسا ئۇلارغا:

ھەرقانداق پەيغەمبەر باشقا يەرلەردە ھۆرمەتسىز قالمايدۇ، پەقەت ئۆز يۇرتى، ئۆز ئۇرۇق-تۇغقانلىرى ئارىسىدا ۋە ئۆز ئۆيىدە ھۆرمەتكە سازاۋەر بولمايدۇ، — دېدى.

[5] شۇنىڭ بىلەن قوللىرىنى بىرقانچە بىمارنىڭ ئۈستىگە تەگكۈزۈپ، ئۇلارنى ساقايتقاندىن باشقا، شۇ يەردە ئۇ ھېچقانداق مۆجىزە يارىتالمىدى. [6] ۋە ئۇ ئۇلارنىڭ ئىمان-ئىشەنچسىزلىكىدىن ھەيران قالدى.

ئەيسانىڭ ئون ئىككى روسۇلنى ئەۋەتىشى

ئاندىن ئۇ ئەتراپتىكى يېزا-كەنتلەرنى ئايلىنىپ تەلىم بەردى. [7] ئۇ ئون ئىككىيلەننى يېنىغا چاقىردى ۋە خەلق ئارىسىغا ئىككى-ئىككىدىن ئەۋەتىشكە باشلىدى. ئۇ ئۇلارغا ناپاك روھلارنى[(74)] ھەيدەش ھوقۇقىنى بەردى؛ [8] ۋە ئۇلارغا: — سەپەردە يېنىڭلارغا ھاسىدىن باشقا نەرسە

73 يەھۇدىيلار ئارىسىدا ئادەملەر ئاتىسىنىڭ ئىسمى بىلەن تونۇلۇشى كېرەك ئىدى. يالغۇز ئانىسىنىڭ ئىسمىنى تىلغا ئېلىشنىڭ ئۆزى بىرخىل ھاقارەت ئىدى.
74 «ناپاك روھلار» — جىنلارنى كۆرسىتىدۇ.

ئېلىشۋالماقلار، نە خۇرجۇن[75] نە نان ئېلىشۋالماقلار، بەلۋاغقا پۇلمۇ سالماڭلار،
9 پۇتۇڭلارغا كەشلەرنى كىيىڭلار، بىراق ئىككى يەكتەك كىيىۋالماڭلار، ــ
دەپ تاپىلىدى[76]. 10 ئۇ يەنە:
ــ بىر يۇرتقا بارغىنىڭلاردا، كىمنىڭ ئۆيىگە قوبۇل قىلىنىپ كىرسەڭلار، ئۇ
يۇرتتىن كەتكۈچە شۇ ئۆيدىلا تۇرۇڭلار[77]. 11 قايسى يەردىكىلەر سىلەرنى قوبۇل
قىلمىسا، شۇنداقلا سۆزۈڭلارنى ئاڭلىمىسا، ئۇ يەردىن كەتكىنىڭلاردا، ئۇلارغا
ئاگاھ-گۇۋاھ بولسۇن ئۈچۈن ئايىغىڭلاردىكى توپىنى قېقىۋېتىڭلار![78] ــ دېدى.
12 شۇنىڭ بىلەن ئۇلار يولغا چىقىپ، كىشىلەرنى گۇناھلىرىغا توۋا
قىلىشقا چاقىرىپ ئۈندىدى. 13 ئۇلار نۇرغۇن جىنلارنى ھەيدىدى، نۇرغۇن
بىمارلارنى زەيتۇن مېيى بىلەن مەسىھ قىلىپ[79] ساقايتتى.

چۆمۈلدۈرگۈچى يەھيانىڭ ئۆلۈمى

14 ئۇنىڭ نامى مەشھۇر بولغاچقا، ھېرود پادىشاھ[80] ئۇنىڭ ھەققىدە ئاڭلاپ:
«بۇ ئادەم چوقۇم ئۆلۈمدىن تىرىلگەن چۆمۈلدۈرگۈچى يەھيادۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن

75 ياكى «تىلەمچىنىڭ خالتىسى».

76 قىزىقارلىق يېرى شۇكى، «ماتتا» ۋە «لۇقا»دا خاتىرىلەنگەن بايانلار بويىچە رەببىمىز ئۇلارغا ھاسا ئېلىۋېلىش ۋە كەش كىيىشنىمۇ مەنئى قىلغان. پىكرىمىز تېخى مۇقىملاشمىغىنى بىلەن ئويلايمىزكى، «ماتتا» بىلەن «لۇقا» ۋە «ماركۇس»تا بەلكىم ئىككى ئايرىم ۋاقىت-ئەھۋال كۆرسىتىلىدۇ.

77 «كىمنىڭ ئۆيىگە قوبۇل قىلىنىپ كىرسەڭلار، ئۇ يۇرتتىن كەتكۈچە شۇ ئۆيدىلا تۇرۇڭلار» ــ بۇ ئەمردە چوڭ دانالىق بار. ئىككى سەۋەبتىن ئېيتىلغان بولۇشى مۇمكىن: ــ (1) كونا زامانلاردا كۆپ دىنىي ۋەز ئېيتقۇچىلار ئۆيمۇئۆي يوقلاپ پۇل تىلەيتتى؛ لېكىن ئەيسانىڭ مۇخلىسلىرى ھېچ تىلەمچىلىك قىلماسلىقى كېرەك؛ (2) ئۇلار ئۆيمۇئۆي كۆچۈپ يۈرسە، خەلقتە ھەرتۈرلۈك ھەسەت-گۇمان پەيدا بولۇشىمۇ مۇمكىن ــ «نېمىشقا ئۇلار بىزنىڭ ئۆيدە قونمايدۇ؟» ياكى «نېمىشقا ئۇلار بىزنىڭ ئۆيدىن كۆچۈپ كېتىدۇ؟» دېگەندەك.

78 «ئاياغدىكى توپىنى قېقىۋېتىش» ــ مۇشۇ ئىشارەت «بىزنىڭ سىلەر بىلەن مۇناسىۋىتىمىز يوق»، دېگەننى بىلدۈرۈپ، خۇدانىڭ سۆزىنى رەت قىلغانلارغا قاتتىق ئاگاھلاندۇرۇش ئىدى.

79 «مەسىھ قىلىش» مۇشۇ يەردە ئادەمنىڭ بېشىغا زەيتۇن مېيىنى سۈرۈشنى كۆرسىتىدۇ. «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭ.

80 «ھېرود»لار توغرۇلۇق «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭ.

مۇشۇ ئالاھىدە قۇدرەتلەر ئۇنىڭدا كۆچىنى كۆرسىتىدۇ» دەيتتى[81]. 15 باشقىلار:
«ئۇ ئىلياس پەيغەمبەر» دېسە، يەنە بەزىلەر: «بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەردەك بىر
پەيغەمبەر بولسا كېرەك» دېيىشەتتى.
16 بىراق بۇلارنى ئاڭلىغان ھېرود:
ــ مەن كالللىسىنى ئالغان يەھيانىڭ ئۆزى شۇ ــ ئۇ ئۆلۈمدىن تىرىلىپتۇ! ــ دېدى.
18-17 ھېرودنىڭ بۇنداق دېيىشىنىڭ سەۋەبى، ئۇ ئۆگەي ئاكىسى فىلىپنىڭ
ئايالى ھېرودىيەنىڭ ۋەجىدىن ئادەم ئەۋەتىپ يەھيانى تۇتۇپ، زىندانغا
تاشلىغانىدى. چۈنكى ئۇ شۇ ئايال بىلەن نىكاھلانغانىدى[82]؛ يەھيا ھېرودقا
تەنبىھ بېرىپ: «ئاكاڭنىڭ ئايالىنى تارتىۋېلىشىڭ تەۋرات قانۇنىغا خىلاپ»
دەپ قايتا-قايتا دېگەنىدى[83].
19 شۇنىڭ ئۈچۈن ھېرودىيە يەھياغا ئاداۋەت ساقلايتتى؛ ئۇنى ئۆلتۈرمەكچى
بولغان بولسىمۇ، لېكىن شۇنداق قىلالمايتتى. 20 چۈنكى ھېرود يەھيانى
دىيانەتلىك ۋە مۇقەددەس[84] ئادەم دەپ بىلىپ، ئۇنىڭدىن قورقاتتى، شۇڭلاشقا
ئۇنى قوغدايتتى؛ ئۇ ئۇنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىغان چاغلىرىدا ئالاقزادە بولۇپ
كېتەتتى[85]، لېكىن يەنىلا سۆزلىرىنى ئاڭلاشقا ئامراق ئىدى.
21 ئەمما ھېرودىيە كۈتكەن پەيت ئاخىر يېتىپ كەلدى؛ ھېرود
تۇغۇلغان كۈنىدە ئۆز ئەمەلدارلىرى، مىڭبېشىلىرى ۋە گالىلىيە
ئۆلكىسىدىكى كاتتا ئەربابلارنى زىياپەت بىلەن كۈتۈۋالدى؛ 22 ھېلىقى

---

81 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «بەزىلەر: «...» ــ دېيىشەتتى».

82 ھېرود ئۆگەي ئاكىسى فىلىپنىڭ ئايالى ھېرودىيەنى فىلىپتىن تارتىۋېلىپ ئاندىن ئۇنى ئاجرىشىشقا قايىل قىلىپ، ھېرودىيە بىلەن ئۆزى توي قىلغانىدى. يەھيانى تۇتۇش «ھېرودىيەنىڭ ۋەجىدىن» ــ بەلكىم ئۇنىڭ بىۋاستە تەلىپىدىن بولغان بولۇشىمۇ مۇمكىن.

83 تەۋراتتىكى «لاۋ.» 18:16، 21:20دە، بىرسىنىڭ ئاكا ياكى ئۇكىسى ھايات ئەھۋالدا، بىرىنىڭ ئايالىنى يەنە بىرى ئۆز ئەمرىگە ئېلىشقا بولمايدۇ، دەپ بەلگىلەنگەن.

84 ئوقۇرمەنلەرگە ئايانكى، تەۋرات ۋە ئىنجىلدا «مۇقەددەس» دېگەننىڭ مەنىسى «ئۇلۇغ» ئەمەس، بەلكى «پاك»، «خۇداغا ئاتالغان»دۇر.

85 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە بۇنىڭ ئورنىدا: «ئۇ ئۇنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي قالاتتى» ياكى «ئۇ ئۇنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ كۆپ ئىشلارنى قىلاتتى» دېيىلىدۇ.

ھىرودىيەنىڭ قىزى[86] سورۇنغا چۈشۈپ ئۇسسۇل ئويناپ بەردى. بۇ ھىرود ۋە ھەمداستىخان بولغانلارغا بەكمۇ ياراپ كەتتى. پادىشاھ قىزغا:
— مەندىن نېمە تەلەپ قىلساڭ، شۇنى بېرىمەن، — دېدى. 23 ئاندىن ئۇ قەسەم قىلىپ يەنە:
— مەندىن نېمە تەلەپ قىلساڭ، ھەتتا پادىشاھلىقىمنىڭ يېرىمىنى دېسەڭمۇ شۇنى بېرىمەن، — دېدى.
24 قىز سىرتقا چىقىپ، ئانىسىدىن:
— نېمە تەلەپ قىلاي؟ — دەپ سورىۋىدى، ئانىسى: — چۆمۈلدۈرگۈچى يەھيانىڭ كاللىسىنى تەلەپ قىل، — دېدى.
25 قىز دەرھال پادىشاھنىڭ ئالدىغا ئالدىراپ كىرىپ:
— چۆمۈلدۈرگۈچى يەھيانىڭ كاللىسىنى ھازىرلا بىر تەخسىگە قويۇپ ئەكىلىشلىرىنى خالايمەن، — دېدى.
26 پادىشاھ بۇنىڭغا ناھايىتى ھەسرەت چەككەن بولسىمۇ، قەسەملىرى تۈپەيلىدىن ۋە داستىخاندا ئولتۇرغانلار ۋەجىدىن، ئۇنىڭغا بەرگەن سۆزىدىن يانغۇسى كەلمىدى. 27 شۇڭا پادىشاھ دەرھال بىر جاللات[87] ئەۋەتىپ، ئۇنىڭ كاللىسىنى ئېلىپ كېلىشنى ئەمر قىلدى. جاللات زىندانغا بېرىپ يەھيانىڭ كاللىسىنى ئېلىپ، 28 ئۇنى بىر تەخسىگە قويۇپ، قىزنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كېلىپ ئۇنىڭغا بەردى. قىز ئۇنى ئانىسىغا تاپشۇردى. 29 بۇ ئىشنى ئاڭلىغان يەھيانىڭ مۇخلىسلىرى كېلىپ، جەسەتنى ئېلىپ كېتىپ بىر قەبرىگە قويدى.

ئەيسانىڭ بەش مىڭ كىشىنى ئوزۇقلاندۇرۇشى

30 قايتىپ كەلگەن روسۇللار ئەيسانىڭ يېنىغا يىغىلدى، نېمە قىلغانلىرى ھەم نېمە تەلىم بەرگەنلىرىنى ئۇنىڭغا مەلۇم قىلىشتى. 31 كېلىپ-كېتىۋاتقانلار

86 «ھىرودىيەنىڭ قىزى» — بۇرۇنقى ئېرىدىن بولغان قىزى. بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە: «ئۇنىڭ قىزى ھىرودىيە» دېيىلىدۇ. ئۇنداق تەرجىمە توغرا بولسا، ھىرودىيەنىڭ قىزىنىڭ ئىسمىنىڭ ئۆزىنىڭ ئىسمى بىلەن ئوخشاش بولۇشى ئاجايىب ئىش ئەمەس، ئەلۋەتتە.
87 ياكى «قاراۋۇل».

ناھايىتى كۆپلىكىدىن ئۇلارغا تاماقلىنىشقىمۇ ۋاقىت چىقمىدى. شۇڭا ئۇ ئۇلارغا:
— يۇرۇڭلار، مەن بىلەن خىلۋەت بىر جايغا بېرىپ، بىردەم ئارام ئېلىڭلار، —
دېدى. 32 بۇنىڭ بىلەن ئۇلار كېمىگە چۈشۈپ، خىلۋەت بىر چۆل يەرگە قاراپ
ماڭدى. 33 بىراق نۇرغۇن كىشىلەر ئۇلارنىڭ كېتىۋاتقانلىقىنى بايقاپ، ئۇلارنى
تونۇۋېلىشىدى، ئەتراپتىكى بارلىق شەھەرلەردىن پىيادە يولغا چىقىپ، يۈگۈرۈپ،
ئۇلاردىن بۇرۇن ئۇ يەرگە بېرىپ يىغىلىشتى. 34 ئەيسا كېمىدىن چۈشۈپ، زور
بىر توپ ئادەمنى كۆرۈپ، ئۇلارنىڭ پادىچىسىز قويدەك بولغانلىقىغا
ئىچ ئاغرىتتى. شۇڭا ئۇ ئۇلارغا كۆپ ئىشلارنى ئۆگىتىشكە باشلىدى.
35 كەچ كىرىپ قالغاندا، مۇخلىسلىرى ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ:
— بۇ چۆل بىر جاي ئىكەن، كەچ كىرىپ كەتتى. 36 خالايىقنى يولغا
سېلىۋەتكەن بولساڭ، ئۇلار ئەتراپتىكى كەنت-قىشلاقلارغا بېرىپ، ئۆزلىرىگە
نان سېتىۋالسۇن؛ چۈنكى ئۇلاردا يېگۈدەك نەرسە يوق، — دېدى.
37 لېكىن ئۇ ئۇلارغا جاۋابەن:
— ئۇلارغا ئۆزۈڭلار ئوزۇق بېرىڭلار، — دېدى.
مۇخلىسلار ئۇنىڭدىن:
— ئىككى يۈز كۈمۈش دىنارغا ئۇلارغا نان ئەكېلىپ ئۇلارنى ئوزۇقلاندۇرامدۇق؟
— دەپ سورىدى[88].
38 ئەيسا ئۇلارغا: — قانچە نېنىڭلار بار؟ بېرىپ قاراپ بېقىڭلار، — دېدى.
ئۇلار قاراپ باققاندىن كېيىن:
— بەشى بار ئىكەن، يەنە ئىككى بېلىقمۇ بار ئىكەن، — دېيىشتى.
39 ئۇ ئۇلارغا كىشىلەرنى توپ-توپ قىلىپ يېشىل چىمەندە ئولتۇرغۇزۇشنى
بۇيرۇدى. 40 خالايىق يۈزدىن، ئەللىكتىن سەپ-سەپ بولۇپ ئولتۇرۇشتى[89].
41 ئۇ بەش نان بىلەن ئىككى بېلىقنى قولىغا ئېلىپ، ئاسمانغا قاراپ خۇداغا
تەشەككۈر-مەدھىيە ئېيتتى، ئاندىن نانلارنى ئوشتۇپ، كۆپچىلىككە تۇتۇپ
بېرىش ئۈچۈن مۇخلىسلىرىغا بېرىپ تۇراتتى؛ ئىككى بېلىقنىمۇ ھەممەيلەنگە

---

88 «ئىككى يۈز كۈمۈش دىنار» — بىر كۈمۈش دىنار (گرېك تىلىدا «دىنارئۇس») بىر ئىشچىنىڭ بىر كۈنلۈك ئىش ھەققى ئىدى («مات.» 20:2نى كۆرۈڭ).

89 گرېك تىلىدا «يېتىشتى».

تارقىتىپ بەردى. 42 ھەممەيلەن يەپ تويۇندى. 43 مۇخلىسلار[90] ئېشىپ
قالغان نان ۋە بېلىق پارچىلىرىنى لىق ئون ئىككى سېۋەتكە[91] تېرىۋالدى.
44 نانلارنى يېگەن ئەرلەرنىڭ سانىلا بەش مىڭچە ئىدى.

ئەيسانىڭ سۇ ئۈستىدە مېڭىشى

45 بۇ ئىشتىن كېيىنلا، ئۇ مۇخلىسلىرىغا ئۆزۈم بۇ خالايىقنى يولغا
سېلىۋېتىمەن، ئاڭغىچە سىلەر كېمىگە ئولتۇرۇپ، دېڭىزنىڭ قارشى
قىرغىقىدىكى بەيت-سائىدا يېزىسىغا قاراپ ئۆتۈپ[92] تۇرۇڭلار، دەپ بۇيرۇدى.
46 ئۇلارنى يولغا سېلىۋەتكەندىن كېيىن، ئۇ دۇئا-تىلاۋەت قىلىش ئۈچۈن تاغقا
چىقتى. 47 كەچ كىرگەندە، كېمە دېڭىزنىڭ ئوتتۇرىسىغا يەتكەنىدى، ئۇ ئۆزى
يالغۇز قۇرۇقلۇقتا ئىدى. 48 ئۇ مۇخلىسلىرىنىڭ پالاقنى كۈچەپ ئۇرۇۋاتقانلىقىنى
كۆردى؛ چۈنكى شامال تەتۈر يۆنىلىشتە چىقىۋاتاتتى. كېچە تۆتىنچى جېسەك
ۋاقتىدا[93]، ئۇ دېڭىزنىڭ ئۈستىدە مېڭىپ، مۇخلىسلىرى تەرەپكە كەلدى
ۋە ئۇلارنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىدىغاندەك قىلاتتى[94]. 49 لېكىن ئۇلار
ئۇنىڭ دېڭىزنىڭ ئۈستىدە مېڭىپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇنى ئالۋاستى
ئوخشايدۇ، دەپ ئويلاپ چۇقان سېلىشتى. 50 چۈنكى ئۇلارنىڭ ھەممىسى
ئۇنى كۆرۈپ ساراسىمىغا چۈشتى.
لېكىن ئۇ دەرھال ئۇلارغا:
— يۈرەكلىك بولۇڭلار، بۇ مەن، قورقماڭلار! — دېدى.

---

90 گرېك تىلىدا «ئۇلار». «ئۇلار»نىڭ مۇخلىسلار ئىكەنلىكى «مات.» 16:9-10دە ئىسپاتلىنىدۇ.
91 گرېك تىلىدا «قول سېۋەت» — دېمەك، بىر ئادەم ئىككى قوللاپ كۆتۈرەلەيدىغان سېۋەتلەر.
92 ياكى «بەيت-سائىدا يېزىسىدىن ئۆتۈپ...».
93 بىر كېچە تۆت جېسەككە بۆلۈنەتتى؛ شۇڭا بۇ ۋاقىت تاڭ ئاتاي دېگەن ۋاقىت ئىدى.
94 ياكى «ئۇلارنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كەتمەكچى بولدى».
«ئۇلارنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىدىغاندەك قىلاتتى» — قىزىق ئىش. مۇمكىنچىلىكى باركى، (1) ئەيسانىڭ «ئۆتۈپ كېتىش»ى — مۇخلىسلارغا پەرۋەردىگارنىڭ پەرىشتىسىنىڭ ئىسرائىللارنى مىسىردىن قۇتقۇزۇش ئۈچۈن «ئۇلارنىڭ (ئىسرائىللارنىڭ) يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىش»ىنى ئەسلەتمەكچى، ياكى (2) ئۇ ئۇلارنىڭ ئۆزلىكىدىن ئۆزىنى كېمىگە چىقىپ ھەمراھ بولۇشقا تەكلىپ قىلىشىنى خالايتتى.

[51] ئۇ كېمىگە، ئۇلارنىڭ يېنىغا چىققاندىلا، شامال توختىدى. ئۇلار بۇنىڭدىن ھوشىدىن كەتكۈدەك دەرىجىدە قاتتىق ھەيران قېلىشىپ، نېمىنى ئويلاشنى بىلمەيتتى؛ [52] چۈنكى ئۇلار نان بېرىش مۆجىزىسىنى تېخىچە چۈشەنمىگەنىدى، ئۇلارنىڭ قەلبى بىخۇد ھالەتتە تۇراتتى.

[53] ئۇلار دېڭىزنىڭ قارشى تەرىپىگە ئۆتۈپ، گەننىسارەت دېگەن يۇرتتا قىرغاققا چىقىپ، كېمىنى باغلاپ قويىدى. [54] ئۇلار كېمىدىن چۈشۈشى بىلەنلا، خالايىق ئۇنى دەرھال تونۇۋېلىپ، [55] ئەتراپتىكى ھەممە جايلارغا يۈگۈرۈشۈپ بارىدى ۋە «ئۇ پالانچى يەرگە چۈشۈپتۇ» دەپ ئاڭلىشى بىلەنلا، بىمارلارنى زەمبىلگە سېلىپ، شۇ يەرگە ئۇنىڭ ئالدىغا ئېلىپ بېرىشتى.

[56] ئۇ مەيلى يېزا، مەيلى شەھەر ياكى قىشلاقلارغا بارسۇن، خەلق ئاغرىقلارنى بازارلارغا ئېلىپ چىقىپ ياتقۇزاتتى؛ ئۇلار ئۇنىڭدىن ئاغرىقلار ھېچ بولمىغاندا سېنىڭ يېپىنچاڭنىڭ پېشىگە بولسىمۇ قولىنى تەگكۈزۈۋالساق دەپ ئۆتۈندى. ئۇنىڭغا قولىنى تەگكۈزگەنلەرنىڭ ھەممىسى ساقايدى.

ئىنساننى نېمە ناپاك قىلىدۇ؟

7

[1] بۇ چاغدا، پەرىسىيلەر ۋە تەۋرات ئۇستازلىرىدىن بەزىلىرى يېرۇسالېمدىن كېلىپ ئۇنىڭ ئالدىغا يىغىلدى؛ [2-5] شۇ پەرىسىيلەر ۋە تەۋرات ئۇستازلىرى ئۇنىڭ مۇخلىسلىرىدىن بەزىلىرىنىڭ تاماقنى قولىنى يۇماي، يەنى «ناپاك» ھالدا يەۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭدىن:

— مۇخلىسلىرىڭ نېمىشقا ئاتا-بوۋىلىرىمىزنىڭ ئەنئەنىلىرىگە رىئايە قىلماي، بەلكى يۇيۇلمىغان قوللىرى بىلەن تاماق يەيدۇ؟ — دەپ سوراشتى (چۈنكى پەرىسىيلەر ۋە پۈتۈن يەھۇدىيلار ئاتا-بوۋىلىرى تەرىپىدىن قالدۇرۇلغان ئەنئەنىنى چىڭ تۇتقاچقا، ئاۋۋال قوللىرىنى ئەستايىدىللىق بىلەن يۇمىسا[95]، تاماق يېمەيدۇ. شۇنىڭدەك بازاردىن قايتىپ كەلگەندىمۇ، ئۇلار قول يۇماي بىرنەرسە يېمەيدۇ. ئۇنىڭدىن باشقا، پىيالە-قەدەھ، داس-چۈگۈن ۋە مىس

[95] «ئەستايىدىللىق بىلەن يۇمىسا..» — باشقا بىرخىل تەرجىمىسى «بېغىشىغىچە يۇمىسا..» ياكى «مۇشت بىلەن يۇمىسا..».

قاچىلار ۋە دېۋانلارنى يۇيۇش توغرىسىدا تاپشۇرۇلغان نۇرغۇنلىغان ئەنئەنىلەردىمۇ چىڭ تۇرىدۇ).
6 ئۇ ئۇلارغا جاۋاب بېرىپ مۇنداق دېدى:
— يەشايا پەيغەمبەر سىلەر ساختىپەزلەر توغراڭلاردا ئالدىنئالا توپتوغرا بېشارەت بەرگەن! ئۇنىڭ يازمىسىدا پۈتۈلگەندەك: —
«مۇشۇ خەلق ئاغزىدا مېنى ھۆرمەتلىگىنى بىلەن،
بىراق قەلبى مەندىن يىراق؛
7 ئۇلار ماڭا بىھۇدە ئىبادەت قىلىدۇ؛
ئۇلارنىڭ ئۆگەتكەن تەلىملىرى پەقەت ئىنسانلاردىن چىققان پەتىۋالارلا، خالاس»[96].
8 — چۈنكى سىلەر خۇدانىڭ ئەمرىنى تاشلاپ قويۇپ، ئىنسانلارنىڭ
ئەنئەنىسىنى چىڭ تۇتۇۋالدىكەنسىلەر — داس-چۆگۈن، پىيالە-قەدەھلەرنى
يۇيۇش ۋە شۇنىڭغا ئوخشاپ كېتىدىغان نۇرغان باشقا ئىشلارنى ئەنئەنە
قىلىپ يۈرىسىلەر[97].
9 ئۇ ئۇلارغا يەنە مۇنداق دېدى:
— سىلەر ئۆزلىرىڭلارنىڭ ئەنئەنىسىنى چىڭ تۇتىمىز دەپ خۇدانىڭ
ئەمرىنى ئەپچىللىك بىلەن بىر چەتكە قايرىپ قويدۇڭلار!
10 چۈنكى مۇسا
پەيغەمبەر: «ئاتا-ئاناڭنى ھۆرمەت قىل» ۋە «ئاتىسى ياكى ئانىسىنى
ھاقارەتلىگەنلەر ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلىنسۇن» دەپ ئەمر قىلغان.
11 لېكىن
سىلەر: — بىرسى «ئاتىسى ياكى ئانىسىغا: — مەن سىلەرگە ياردەم
بەرگۈدەك نەرسىلەرنى ئاللىقاچان «قۇربان قىلىپ»[98] خۇداغا ئاتىۋەتتىم —
دېسىلا،
12 شۇ كىشىنىڭ ئاتا-ئانىسىنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىشىغا بولمايدۇ،
دەپ ئۆگىتىسىلەر.
13 شۇنداق قىلىپ، سىلەر ئەۋلادلىرىڭلارغا تاپشۇرغان

---

96 «يەش.» 13:29.

97 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە: «داس-چۆگۈن، پىيالە-قەدەھلەرنى يۇيۇش ۋە شۇنىڭغا ئوخشاپ كېتىدىغان نۇرغان باشقا ئىشلارنى ئەنئەنە قىلىپ يۈرىسىلەر» دېگەن سۆزلەر تېپىلمايدۇ.

98 «قۇربان» مۇشۇ يەردە بىۋاستە ئىبرانىي تىلىدىن ئېلىنغان بولۇپ، «سەدىقە قىلىنغان» ياكى «خۇداغا ئاتاپ قىلىنغان» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ.

ئەنئەنەڭلەرنى دەپ خۇدانىڭ ئەمرىنى يوققا چىقىرىۋەتتىڭلار[99]، ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش كۆپ ئىشلارنى قىلىسىلەر.

ئىنساننى نېمە ناپاك قىلىدۇ؟

14 ئاندىن خالايىقنى يەنە يېنىغا چاقىرىپ، ئۇلارغا:
— ھەممىڭلار ماڭا قۇلاق سېلىڭلار ۋە شۇنى چۈشىنىڭلاركى، 15 ئىنساننىڭ سىرتىدىن ئىچىگە كىرىدىغان نەرسىلەرنىڭ ھېچقاندىقى ئۇنى ناپاك قىلمايدۇ، بەلكى ئۆز ئىچىدىن چىقىدىغان نەرسىلەر بولسا، ئۇلار ئىنساننى ناپاك قىلىدۇ.
16 ئاڭلىغۇدەك قۇلىقى بارلار بۇنى ئاڭلىسۇن! — دېدى.
17 ئۇ خالايىقتىن ئايرىلىپ ئۆيگە كىرگەندە، مۇخلىسلىرى ئۇنىڭدىن بۇ تەمسىل ھەققىدە سورىدى. 18 ئۇ ئۇلارغا:
— سىلەرمۇ تېخىچە چۈشەنمەي يۈرۈۋاتامسىلەر؟! سىرتتىن ئىنساننىڭ ئىچىگە كىرىدىغان ھەرقانداق نەرسىنىڭ ئۇنى ناپاك قىلالمايدىغانلىقىنى تونۇپ يەتمەيۋاتامسىلەر؟ 19 سىرتتىن كىرگەن نەرسە ئىنساننىڭ قەلبىگە ئەمەس، ئاشقازىنىغا كىرىدۇ، ئاندىن ئۇ يەردىن تەرەت بولۇپ تاشلىنىدۇ، — دېدى (ئۇ بۇ گەپنى دېيىش بىلەن، ھەممە يېمەكلىكلەرنى ھالال قىلىۋەتتى).
20 ئۇ يەنە سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى:
— ئىنساننىڭ ئىچىدىن چىقىدىغىنىلا، ئىنساننى ناپاك قىلىدۇ.
22-21 چۈنكى شۇلار — يامان نىيەتلەر، زىناخورلۇق، جىنسىي بۇزۇقلۇقلار،

---

[99] مەسىھنىڭ سۆزىگە قارىغاندا «خۇداغا ئاتىغان تەئەللۇقاتلار» تېخى ئاتىغۇچى كىشىنىڭ قولىدا تۇرغاندا، ئۇلاردىن پايدىلىنىۋەرسە بولاتتى. شۇ كىشى بەلكىم تەۋرات ئۇستازلىرىنىڭ قوللىشى بىلەن «دۇنيادىن كەتكىنىمدىن كېيىن...» ياكى «مەلۇم بىر مەزگىلدىن كېيىن...» «ئىبادەتخانىغا تاپشۇرىمەن» دەپ قەسەم قىلغان بولسا كېرەك. يەھۇدىيلارنىڭ تارىخىي خاتىرىلىرىدە شۇنىڭغا ئوخشاش كۆپلىگەن مىساللار تېپىلىدۇ.
پەرىيسىلەر ئۆگەتكەن شۇ ھىيلە-مىكىر: «مال-مۈلكۈڭنى خۇداغا ئاتالغان («قۇربان قىلغان») قىلغان بولساڭ، ئاتا-ئاناڭدىن خەۋەر ئالمىساڭ بولىدۇ» ئەمەس، بەلكى «(شۇنداق قىلغان بولساڭ) خەۋەر ئېلىشىڭغا بولمايدۇ» دېگەندەك. ئۇلار شۈبھىسىزكى ئاخىرىدا بۇ ئىشتىن مەلۇم بىر پايدا كۆرىدۇ، ئەلۋەتتە.

قاتىللىق، ئوغرىلىق، ئاچكۆزلۈك، رەزىللىكلەر، ئالدامچىلىق، شەھۋانىيلىق، ھەسەتخورلۇق[100]، تىل-ئاھانەت، تەكەببۇرلۇق ۋە ھاماقەتلىكلەر ئىنساننىڭ ئىچىدىن، يەنى ئۇنىڭ قەلبىدىن چىقىدۇ 23 — بۇ رەزىل ئىشلارنىڭ ھەممىسى ئىنساننىڭ ئىچىدىن چىقىپ، ئۆزىنى ناپاك قىلىدۇ.

يات ئەللىك بىر ئايالنىڭ ئېتىقادى

24 ئۇ ئۇرنىدىن تۇرۇپ ئۇ يەردىن ئايرىلىپ، تۇر ۋە زىدون ئەتراپىدىكى رايونلارغا باردى[101] ۋە بىر ئۆيگە كىردى. گەرچە ئۇ بۇنى ھېچكىم بىلمىسۇن دېگەن بولسىمۇ، لېكىن يوشۇرۇپ قالالمىدى. 25 دەرۋەقە، ناپاك روھ چاپلاشقان كىچىك بىر قىزنىڭ ئانىسى ئۇنىڭ توغرىسىدىكى خەۋەرنى ئاڭلىغان ھامان يېتىپ كېلىپ، ئۇنىڭ ئايىغىغا يىقىلدى. 26 (ئايال يۇنانلىق بولۇپ، سۇرىيە ئۆلكىسىدىكى فەنىكىي مىللىتىدىن ئىدى[102]). ئۇ ئۇنىڭدىن قىزىدىن جىننى ھەيدىۋېتىشنى ئۆتۈندى. 27 لېكىن ئەيسا ئۇنىڭغا:

— ئالدى بىلەن بالىلار قورسىقىنى تويغۇزسۇن؛ چۈنكى بالىلارنىڭ نېنىنى كىچىك ئىتلارغا تاشلاپ بېرىش توغرا ئەمەس،[103] — دېدى.

28 لېكىن ئۇ بۇنىڭغا جاۋابەن:

— دۇرۇس، ئى رەب، بىراق ھەتتا ئىتلارمۇ ئۈستەل ئاستىدا تۇرۇپ بالىلاردىن چۈشكەن نان ئۇۋاقلىرىنى يەيدىغۇ، — دېدى.

29 ئەيسا ئۇنىڭغا:

---

100 «ھەسەتخورلۇق»نىڭ باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «يامان كۆز».

101 ئۇ يەر «چەت ئەللىكلەر» تۇرۇۋاتقان رايون بولۇپ، مەسىھنىڭ شۇ يەرگە بېرىشتىكى مەقسىتى، ئۆز خەلقىدىن بىر ۋاقىت ئايرىلىپ ئارام ئېلىشتىن ئىبارەت بولسا كېرەك.

102 ياكى «فەنىكىلىك» ياكى «فەنىكە رايونلىق». ئۇ يەھۇدىي ئەمەس، ئەلۋەتتە. ئۇ ئەسلىدە بۇتپەرەس بولۇشى مۇمكىن.

103 مەسىھ ئەيسا بۇ يەردە ئۆزىنىڭ دەسلەپكى ۋەزىپىسىنى يەھۇدىيلارغا خۇش خەۋەرنى يەتكۈزۈش، دەپ تەكىتلەيدۇ. «كىچىك ئىتلار» بەلكىم ھاقارەتلىك سۆز بولماي، ئۆيدىكى ئارزۇلۇق پىستىلىرىنى كۆرسىتىدۇ. مۇشۇ ئايالنىڭ ئېتىقادى توغرىسىدا «ماتتا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ.

— سىنىڭ مۇشۇ سۆزۈڭ تۈپەيلىدىن يولۇڭغا قايت، جىن قىزىڭدىن
چىقىپ كەتتى، — دېدى.
30 ئايال ئۆيىگە قايتىپ كەلگەندە، مانا قىز كارىۋاتتا ياتاتتى، جىن ئۇنىڭدىن
چىقىپ كەتكەنىدى.

ئەيسانىڭ بىر گاس-گاچا ئادەمنى ساقايتىشى

31 ئەيسا يەنە تۇر ۋە زىدون شەھىرىنىڭ ئەتراپىدىكى رايونلاردىن چىقىپ،
«ئون شەھەر» رايونى ئوتتۇرىسىدىن ئۆتۈپ، يەنە گالىلىيە دېڭىزىغا كەلدى.
32 خالايىق ئۇنىڭ ئالدىغا تىلى ئېغىر، گاس بىر ئادەمنى ئېلىپ كېلىپ،
ئۇنىڭ ئۈچىسىغا قولۇڭنى تەگكۈزۈپ قويساڭ، دەپ ئۆتۈنۈشتى. 33 ئۇ
ئۇ ئادەمنى خالايىقتىن ئايرىپ بىر چەتكە تارتىپ، بارماقلىرىنى ئۇنىڭ
قۇلاقلىرىغا تىقتى، تۈكۈرۈپ، بارمىقىنى ئۇنىڭ تىلىغا تەگكۈزدى[104]. 34 ئاندىن
ئۇ ئاسمانغا قاراپ ئۇھ تارتىپ خورسىنغاندىن كېيىن، ئۇ ئادەمگە: «ئەففاتا»
(مەنىسى «ئېچىل») دېدى. 35 ئۇ ئادەمنىڭ قۇلاقلىرى دەرھال ئېچىلىپ،
تىلىمۇ ئېچىلىپ[105] راۋان گەپ قىلىشقا باشلىدى.
36 ئەيسا ئۇلارغا بۇنى ھېچكىمگە ئېيتماسلىقنى تاپىلىدى. لېكىن ئۇلارغا
ھەرقانچە تاپىلىغان بولسىمۇ، بۇ خەۋەرنى يەنىلا شۇنچە كەڭ تارقىتىۋەتتى.
37 خالايىق بۇ ئىشقا مۇتلەق ھەيران قېلىشىپ:
— ئۇ ھەممە ئىشلارنى قالتىس قىلدىكەن! ھەتتا گاسلارنى ئاڭلايدىغان،
گاچىلارنى سۆزلەيدىغان قىلىدىكەن، — دېيىشتى.

---

104 تەرجىمىمىز بويىچە مەسىھ بەلكىم ئۆز بارمىقى ئۈستىگە تۈكۈرگەن بولۇشى مۇمكىن، بولمىسا ئۇ يەرگە تۈكۈرگەن بولسا كېرەك.

105 گرېك تىلىدا «.. تىلىنىڭ تانىسى يېشىلىپ،...»

ئەيسانىڭ تۆت مىڭ كىشىنى تويدۇرۇشى

8
[1] شۇ كۈنلەردە، يەنە زور بىر توپ خالايىق يىغىلغانىدى. ئۇلارنىڭ
يېگۈدەك ھېچنېمىسى بولمىغاچقا، ئۇ مۇخلىسلىرىنى يېنىغا
چاقىرىپ:
[2] — بۇ خالايىققا ئىچىم ئاغرىيدۇ. چۈنكى ئۇلار مېنىڭ يېنىمدا تۇرغىلى
ئۈچ كۈن بولدى، ئۇلاردا يېگۈدەك ھېچنەرسىمۇ قالمىدى. [3] ئۇلارنى ئۆيلىرىگە
ئاچ قورساق قايتۇرسام، يولدا ھالىدىن كېتىشى مۇمكىن. چۈنكى بەزىلىرى
يىراقتىن كەلگەنىكەن، — دېدى.
[4] مۇخلىسلىرى بۇنىڭغا جاۋابەن:
— بۇنداق خىلۋەت بىر جايدا بۇ كىشىلەرنى تويدۇرغۇدەك ناننى نەدىن
تاپقىلى بولسۇن؟ — دېيىشتى.
[5] — قانچە نېنىڭلار بار؟ — دەپ سورىدى ئۇ.
— يەتتە، — دېيىشتى ئۇلار.
[6] بۇنىڭ بىلەن ئۇ خەلقنى يەردە ئولتۇرۇشقا بۇيرۇدى. ئاندىن يەتتە
ناننى قولىغا ئالدى ۋە خۇداغا تەشەككۈر-مەدھىيە ئېيتىپ ئوشتۇپ،
كۆپچىلىككە تۇتۇشقا مۇخلىسلىرىغا بەردى. ئۇلار خالايىققا ئۈلەشتۈرۈپ
بەردى. [7] مۇخلىسلاردا يەنە بىرقانچە كىچىك بېلىقمۇ بار ئىدى. ئۇ خۇداغا
تەشەككۈر ئېيتىپ ئۇلارنى بەرىكەتلەپ، مۇخلىسلىرىغا ئۈلەشتۈرۈپ بېرىشنى
ئېيتتى. [8] خالايىق تويغۇچە يېدى؛ ئۇلار[106] ئېشىپ قالغان پارچىلارنى يەتتە
سېۋەتكە[107] تېرىۋالدى. [9] يېگەنلەر تۆت مىڭچە كىشى ئىدى. ئۇ ئۇلارنى
يولغا سالدى، [10] ئاندىن مۇخلىسلىرى بىلەن بىللە دەرھال كېمىگە چۈشۈپ،
دالمانۇتا تەرەپلىرىگە باردى.

106 «ئۇلار» — مۇخلىسلار ياكى پۈتكۈل خالايىق.
107 «سېۋەت» — گرېك تىلىدا بۇ سۆز بەك چوڭ بىر خىل سېۋەتنى كۆرسىتىدۇ.

پەرىسىيلەرنىڭ مۆجىزىلىك ئالامەتنى كۆرۈشنى تەلەپ قىلىشى

11 پەرىسىيلەر چىقىپ، ئۇنى سىناش مەقسىتىدە ئۇنىڭدىن بىرگە ئاسماندىن بىر مۆجىزىلىك ئالامەت كۆرسەتسەڭ، دەپ تەلەپ قىلىشىپ[108]، ئۇنىڭ بىلەن مۇنازىرىلەشكىلى تۇردى. 12 ئۇ ئىچىدە[109] بىر ئۇلۇغ-كىچىك تىنىپ:

— بۇ دەۋر نېمىشقا بىر «مۆجىزىلىك ئالامەت»نى ئىستەپ يۈرىدۇ؟ شۇنى سىلەرگە بەرھەق ئېيتىپ قوياي: بۇ دەۋرگە ھېچقانداق مۆجىزىلىك ئالامەت كۆرسىتىلمەيدۇ، — دېدى.

13 ئاندىن ئۇلاردىن ئايرىلىپ، يەنە كېمىگە چىقىپ، دېڭىزنىڭ ئۇ چېتىگە ئۆتۈپ كەتتى.

ساختىپەزلىك «ئېچىتقۇ»سىدىن ساقلىنىش

14 مۇخلىسلار نان ئېلىپ كېلىشنى ئۇنتۇغان بولۇپ، كېمىدە بىر تال ناندىن باشقا يەيدىغىنى يوق ئىدى. 15 ئۇ ئۇلارنى ئاگاھلاندۇرۇپ:

— ئېھتىيات قىلىڭلار، پەرىسىيلەرنىڭ ئېچىتقۇسى ۋە ھېرودنىڭ ئېچىتقۇسىدىن ھېزى بولۇڭلار[110]، — دېدى.

16 مۇخلىسلار ئۆزئارا مۇلاھىزىلىشىپ:

— ئۇنىڭ بۇنداق دېيىشى نان ئەكەلمىگەنلىكىمىزدىن بولسا كېرەك، — دېيىشتى.

17 ئەيسا ئۇلارنىڭ نېمە دېيىشىۋاتقانلىقىنى بىلىپ:

— نېمىشقا نان يوقلۇقى توغرىسىدا مۇلاھىزە قىلىسىلەر؟ سىلەر تېخىچە پەم-پاراسەت ياكى چۈشەنچىگە ئىگە بولمىدىڭلارمۇ؟ قەلبلىرىڭلار تېخىمۇ بىخۇدلىشىپ كېتىۋاتامدۇ؟ 18 كۆزۈڭلار تۇرۇپ كۆرمەيۋاتامسىلەر؟ قۇلىقىڭلار

---

108 پەرىسىيلەر تەلەپ قىلغان «مۆجىزىلىك ئالامەت» ئەيسانىڭ ھەقىقىي مەسىھ ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان بىر كارامەتنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە.

109 گرېك تىلىدا «ئۇ روھىدا..». «روھ» مۇشۇ يەردە ئۇنىڭ ئۆزىنىڭ (ئىنسانىي) روھىنى بىلدۈرىدۇ.

110 «مات.» 16:1-12نىمۇ كۆرۈڭ.

تۇرۇپ ئاڭلىمايۋاتامسىلەر؟ ئېسىڭلاردا يوقمۇ؟ 19 بەش مىڭ كىشىگە بەش ناننى ئۈشتۈغىنىمدا، پارچىلارغا لىق تولغان قانچە كىچىك سېۋەتنى[111] يىغىۋالدىڭلار؟ ــ دېدى.

ــ ئون ئىككىنى، ــ جاۋاب بەردى ئۇلار.

20 ــ يەتتە ناننى تۆت مىڭ كىشىگە ئۈشتۈغىنىمدا، پارچىلارغا لىق تولغان قانچە سېۋەتنى يىغىۋالدىڭلار؟ ــ دېدى ئۇ.

ــ يەتتىنى، ــ جاۋاب بەردى ئۇلار.

21 ئۇ ئۇلارغا:

ــ ئۇنداقتا، قانداقسىگە سىلەر تېخى چۈشەنمەيسىلەر؟ ــ دېدى[112].

بەيت-سائىدادىكى بىر كورنىڭ ساقايتىلىشى

22 ئۇلار بەيت-سائىدا يېزىسىغا كەلدى؛ خالايىق بىر كور ئادەمنى ئۇنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كېلىپ، ئۇنىڭغا قولۇڭنى تەگكۈزۈپ قويساڭ، دەپ ئۆتۈندى. 23 ئۇ كور ئادەمنىڭ قولىدىن تۇتۇپ يېزىنىڭ سىرتىغا يېتىلەپ باردى؛ ئۇنىڭ كۆزلىرىگە تۈكۈرۈپ، ئۈستىگە قوللىرىنى تەگكۈزۈپ:

ــ بىرەر نەرسە كۆرۈۋاتامسەن؟ ــ دەپ سورىدى.

24 ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ:

ــ كىشىلەرنى كۆرۈۋاتىمەن؛ ئۇلار خۇددى مېڭىپ يۈرۈۋاتقان دەرەخلەردەك كۆرۈنۈۋاتىدۇ، ــ دېدى.

25 ئاندىن ئۇ قايتىدىن قوللىرىنى ئۇ ئادەمنىڭ كۆزلىرىگە تەگكۈزدى. ئۇ كۆزلىرىنى ئېچىۋىدى[113]، كۆزلىرى ئەسلىگە كېلىپ، ھەممە نەرسىنى ئېنىق

---

111 گرېك تىلىدا «قول سېۋەت».

112 مەسىھنىڭ بۇ سوئالى مۇخلىسلىرى يىغىۋالغان «ئون ئىككى (كىچىك) سېۋەت»، «يەتتە (چوڭ) سېۋەت» بىلەن مۇناسىۋەتلىكتۇر.

قىزىق بىر ئىش شۇكى، ماركۇس ئۆزىنىڭ ئىنجىلدىكى باياندا مەسىھنىڭ (ئۆلۈمدىن تىرىلىشتىن باشقا) جەمئىي ئون توققۇز ئالاھىدە مۆجىزىسىنى خاتىرىلەيدۇ. «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ.

113 ياكى «بېشىنى كۆتۈرۈۋىدى» ياكى «كۆزلىرىنى يوغان ئاچتى».

كۆردى. 26 ئەيسا ئۇنى ئۆيىگە قايتۇرۇپ:
— يېزىغىمۇ كىرمە، ياكى يېزىدىكى ھېچكىمگە بۇ ئىشنى ئۇقتۇرما، — دەپ
تاپىلىدى(114).

پېترۇسنىڭ ئەيسانى قۇتقۇزغۇچى-مەسىھ دەپ تونۇشى

27 ئەيسا مۇخلىسلىرى بىلەن چىقىپ قەيسەرىيە-فىلىپپى رايونىغا
قاراشلىق كەنت-يېزىلارغا باردى. يولدا ئۇ مۇخلىسلىرىدىن:
— كىشىلەر مېنى كىم دەيدۇ؟ — دەپ سورىدى.
28 ئۇلار ئۇنىڭغا:
— بەزىلەر سېنى چۆمۈلدۈرگۈچى يەھيا، بەزىلەر ئىلياس پەيغەمبەر ۋە يەنە
بەزىلەر ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەردىن بىرى دەپ قارايدىكەن، — دەپ جاۋاب
بېرىشتى.
29 ئۇ ئۇلاردىن:
— ئەمدى سىلەرچۇ، سىلەر مېنى كىم دەپ بىلىسىلەر؟ — دەپ سورىدى.
پېترۇس جاۋابەن: — سەن مەسىھدۇرسەن(115)، — دېدى.
30 ئۇ ئۇلارغا ئۆزى توغرۇلۇق ھېچكىمگە تىنماسلىقنى جىددىي تاپىلىدى.

ئەيسانىڭ ئۆلۈپ تىرىلىدىغانلىقىنى ئالدىن ئېيتىشى

31 شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئىنسانئوغلىنىڭ نۇرغۇن ئازاب-ئوقۇبەت تارتىشى،
ئاقساقاللار، باش كاھىنلار(116) ۋە تەۋرات ئۇستازلىرى تەرىپىدىن چەتكە
قېقىلىشى، ئۆلتۈرۈلۈشى ۋە ئۈچ كۈندىن كېيىن تىرىلدۈرۈلۈشى مۇقەررەر
ئىكەنلىكىنى مۇخلىسلىرىغا ئۆگىتىشكە باشلىدى. 32 ئۇ بۇ ئىشنى ئوچۇق-
ئاشكارا سۆزلەپ بەردى. بۇنىڭ بىلەن پېترۇس ئۇنى بىر چەتكە تارتىپ،

114 مەسىھ نېمىشقا شۇنداق تاپىلىدى؟ شۈبھىسىزكى، بەيت-سائىدادىكىلەر ئاللىقاچان ئۇنىڭ كۆپ مۆجىزىلىرىنى كۆرۈپ تۇرۇپ تېخىچە توۋا قىلمىغانىدى («مات.» 11:21نى كۆرۈڭ).

115 «مەسىھ» دېگەن سۆز توغرۇلۇق «تەبىرلەر»ىمىزنى كۆرۈڭ.

116 شۇ چاغدا ئىككى «باش كاھىن» بار ئىدى — «ئانناس» ۋە ئۇنىڭ كۈيئوغلى «قاياپا».

ئۇنى ئەيىبلەشكە باشلىدى[117]. 33 لېكىن ئۇ بۇرۇلۇپ مۇخلىسلىرىغا قاراپ، پېترۇسنى ئەيىبلەپ:

— ئارقامغا ئۆت، شەيتان![118] سېنىڭ ئويلىغانلىرىڭ خۇدانىڭ ئىشلىرى ئەمەس، ئىنسانلارنىڭ ئىشلىرىدۇر، — دېدى.

34 ئاندىن مۇخلىسلىرى بىلەن خالايىقنىمۇ چاقىرىپ مۇنداق دېدى:

— كىمدەكىم ماڭا ئەگىشىشنى نىيەت قىلسا، ئۆزىدىن كېچىپ، ئۆزىنىڭ كرېستىنى كۆتۈرۈپ ماڭا ئەگەشسۇن![119] 35 چۈنكى كىمدەكىم ئۆز جېنىنى قۇتقۇزاي دېسە، چوقۇم ئۇنىڭدىن مەھرۇم بولىدۇ؛ لېكىن كىمدەكىم مەن ئۈچۈن ۋە خۇش خەۋەر ئۈچۈن ئۆز جېنىدىن مەھرۇم بولسا، ئۇنى قۇتقۇزىدۇ. 36 چۈنكى بىر ئادەم پۈتكۈل دۇنياغا ئىگە بولۇپ، جېنىدىن[120] مەھرۇم قالسا، بۇنىڭ نېمە پايدىسى بولسۇن؟! 37 ئۇ نېمىسىنى جېنىغا تېگىشسۇن؟! 38 چۈنكى كىمدەكىم زىناخور[121] ۋە گۇناھكار بۇ دەۋر ئالدىدا مەندىن ۋە مېنىڭ سۆزلىرىمدىن نومۇس قىلسا، ئىنسانئوغلىمۇ[122] ئاتىسىنىڭ شان-شەرىپى ئىچىدە مۇقەددەس پەرىشتىلەر بىلەن بىللە كەلگىنىدە، ئۇنىڭدىن نومۇس قىلىدۇ.

117 پېترۇسنىڭ ئەيىبلىشى شۇبھىسىزكى، ئۆزۈڭ ئۇلۇغ پادىشاھ مەسىھ تۇرۇپ، بېشىڭغا مۇشۇنداق دەھشەتلىك ئىشلارنى چۈشۈرمەسلىكىڭ كېرەك ئىدى، دېگەندەك. «مات.» 22:16نى كۆرۈڭ.

118 ئەيسا بۇ ئايەتتە «شەيتان» دېگەن بۇ سۆزنى بىرىنچىدىن «دۈشمەن» دېگەن مەنىدە ئىشلىتىپ، ئۆزىنىڭ دۈشمىنى بولۇپ قالغان پېترۇسقا ئېيتىدۇ. ئىككىنچىدىن، شەيتان ئۆزى پېترۇس ئارقىلىق ئەيساغا پۈتلىكاشاڭ بولماقچى ئىدى.

119 «مات.» 10:38نى، شۇنداقلا ئۇنىڭدىكى ئىزاھاتنىمۇ كۆرۈڭ.

120 «جان» مۇشۇ يەردە پەقەت ھاياتنى ئەمەس، بەلكى ئادەمنىڭ سالاھىيىتى، روھىي دۇنياسىنى كۆرسىتىدۇ.

121 «زىناخور» بەلكىم ھەم جىسمانىي ھەم كۆچمە (خۇداغا ۋاپاسىزلىق قىلغۇچى، دېگەن) مەنىدىمۇ ئىشلىتىلىدۇ.

122 «ئىنسانئوغلى» — مەسىھ، ئەلۋەتتە. «تەبىرلەر»نىمۇ كۆرۈڭ.

9 [1] ئۇ ئۇلارغا يەنە:
— مەن سىلەرگە شۇنى بەرھەق ئېيتىپ قويايكى، بۇ يەردە
تۇرغانلارنىڭ ئارىسىدىن ئۆلۈمنىڭ تەمىنى تېتىشتىن بۇرۇن جەزمەن خۇدانىڭ
پادىشاھلىقىنىڭ كۈچ-قۇدرەت بىلەن كەلگەنلىكىنى كۆرىدىغانلار باردۇر.[123]

ئەيسانىڭ جۇلالىقتا كۆرۈنۈشى

[2] ۋە ئالتە كۈندىن كېيىن، ئەيسا پېترۇس، ياقۇپ ۋە يۇھاننانى ئايرىپ
ئېلىپ، ئېگىز بىر تاغقا چىقتى. ئۇ يەردە ئۇنىڭ سىياقى ئۇلارنىڭ كۆز ئالدىدىلا
ئۆزگىرىپ، [3] كىيىملىرى يەر يۈزىدىكى ھېچبىر ئاقارتقۇچىمۇ ئاقارتالمىغۇدەك
دەرىجىدە پارقىراپ قاردەك ئاپئاق بولدى. [4] ئۇلارنىڭ كۆز ئالدىدا مۇسا ۋە
ئىلياس پەيغەمبەرلەر تۇيۇقسىز كۆرۈندى؛ ئۇلار ئەيسا بىلەن سۆزلىشىۋاتقانىدى.
[5] پېترۇس بۇ ئىشقا جاۋابەن ئەيساغا:
— ئۇستاز[124]، بۇ يەردە بولغىنىمىز ئىنتايىن ياخشى بولدى! بىرىنى ساڭا،
بىرىنى مۇساغا، يەنە بىرىنى ئىلياسقا ئاتاپ بۇ يەرگە ئۈچ كەپە ياسايلى![125]
— دېدى [6] (چۈنكى پېترۇس نېمە دېيىشىنى بىلمەي قالغانىدى، چۈنكى ئۇلار
قورقۇنچقا چۆمۈپ كەتكەنىدى).
[7] تۇيۇقسىز بىر پارچە بۇلۇت ئۇلارنى قاپلىۋالدى ۋە بۇلۇتتىن: «بۇ مېنىڭ

123 بىزنىڭچە 1:9-ئايەتتىكى سۆزنىڭ مۇھىم مەنىسى 2:9-13دە تەسۋىرلەنگەن كارامەت ئىشلارنى كۆرسىتىدۇ. باشقا ئالىملار ئۇ: (1) ئەيسا ئۆلتۈرۈلگەندىن كېيىن مۇخلىسلىرىغا قايتا كۆرۈنۈشى بىلەن؛ (2) مۇقەددەس روھنىڭ كېلىشى بىلەن؛ (3) مەسىھنىڭ شەرىپى جامائەتتە ئايان قىلىنىشى بىلەن؛ (4) ئەيسانىڭ دۇنياغا قايتىپ كېلىشى بىلەن ئەمەلگە ئاشۇرۇلدى، دەپ قارايدۇ.
يۇقىرىقى (1)-، (2)-، (3)-پىكىر سەل ئورۇنلۇق بولغىنى بىلەن، لېكىن ئەيسانىڭ «بۇ يەردە تۇرغانلارنىڭ ئارىسىدىن... كۆرىدىغانلار بار» دېگىنىدىن قارىغاندا، بەزى روسۇللار بۇ ئىشنى كۆرىدۇ، شۇڭا مۇھىم ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇشى 2:9-13دىكى «ئەيسانىڭ جۇلالىقتا كۆرۈنۈشى» دېگەن ئىشتۇر، دەپ قارايمىز.

124 «ئۇستاز» گرېك تىلىدا (ھەم ئىبرانىي تىلىدا) «راببى» دېيىلىدۇ.

125 بۇ سۆز ۋە پۈتۈن ۋەقە توغرۇلۇق يەنە «ماتتا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ.

سۆيۈملۈك ئوغلۇمدۇر؛ ئۇنىڭغا قۇلاق سېلىڭلار!» دېگەن ئاۋاز ئاڭلاندى. [8] ئۇلار
لاپپىدە ئەتراپىغا قارىشىۋىدى، لېكىن يەنە ھېچكىمنى كۆرمىدى، ئۆز يېنىدا
پەقەت ئەيسانىلا كۆردى.

[9] ئۇلار تاغدىن چۈشۈۋاتقاندا، ئەيسا ئۇلارغا، ئىنسانئوغلى ئۆلۈمدىن
تىرىلدۈرۈلمىگۈچە، كۆرگەنلىرىنى ھېچكىمگە ئېيتماسلىقنى ئەمر قىلىپ
تاپىلىدى. [10] ئۇلار ئۇنىڭ بۇ سۆزىنى كۆڭلىگە پۈكۈپ، «ئۆلۈمدىن تىرىلىش»
دېگەننىڭ زادى نېمە ئىكەنلىكى ھەققىدە ئۆزئارا مۇلاھىزىلەشتى.

[11] ئۇلار ئۇنىڭدىن يەنە:

ــ تەۋرات ئۇستازلىرى نېمە ئۈچۈن: «ئىلياس پەيغەمبەر مەسىھ كېلىشتىن
ئاۋۋال قايتىپ كېلىشى كېرەك» دېيىشىدۇ؟ ــ دەپ سوراشتى.

[12] ئۇ ئۇلارغا جاۋابەن:

ئىلياس پەيغەمبەر دەرۋەقە مەسىھتىن ئاۋۋال كېلىدۇ، ئاندىن
ھەممە ئىشنى ئورنىغا كەلتۈرىدۇ[126]؛ ئەمدى نېمىشقا مۇقەددەس
يازمىلاردا ئىنسانئوغلى كۆپ ئازاب-ئوقۇبەت چېكىدۇ ۋە خورلىنىدۇ،
دەپ پۈتۈلگەن؟[127] [13] لېكىن مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتايكى، ئىلياس
پەيغەمبەر دەرھەقىقەت كەلدى ۋە دەل مۇقەددەس يازمىلاردا ئۇ ھەققىدە
پۈتۈلگەندەك، كىشىلەر ئۇنىڭغا نېمىنى خالىسا شۇنداق قىلدى[128].

جىن چاپلاشقان بالىنىڭ ئازاد قىلىنىشى

[14] ئۇلار مۇخلىسلارنىڭ يېنىغا قايتىپ بارغىنىدا، زور بىر توپ ئادەملەرنىڭ
ئۇلارنىڭ ئەتراپىغا ئولىشىۋالغانلىقىنى، بىرنەچچە تەۋرات ئۇستازلىرىنىڭ ئۇلار

[126] «ئىلياسنىڭ ئاۋۋال كېلىشى» ۋە ئۇنىڭ «ھەممىنى ئورنىغا كەلتۈرۈشى»نى كۆرسەتكەن بېشارەت ۋە باشقا تەپسىلاتلىرى تەۋرات، «مال.» 4:5-6دە خاتىرىلىنىدۇ.

[127] «نېمىشقا...» ــ ئەگەر ئۇلۇغ ئىلياس پەيغەمبەر كېلىپ مەسىھ ئۈچۈن يول تەييارلىغان بولسا، زادى «نېمىشقا» خەلق مەسىھنى قوبۇل قىلمايدۇ؟ يەھيا پەيغەمبەر دەرۋەقە «ئىلياس پەيغەمبەر»نىڭ روھى ۋە كۈچىدە كەلگىنى بىلەن («لۇقا» 17:1) ئۇ ئۆلتۈرۈلگەن ۋە مەسىھمۇ ئۇنىڭغا ئوخشاش ئۆلتۈرۈلىدۇ (13-ئايەتنىمۇ كۆرۈڭ).

[128] مۇشۇ يەردە مەسىھ يەھيا پەيغەمبەرنى يەنە ئىلياس پەيغەمبەرگە ئوخشىتىدۇ.

بىلەن مۇنازىرە قىلىشىۋاتقانلىقىنى كۆردى. 15 ئۇنى كۆرگەن پۈتۈن خالايىق
ئىنتايىن ھەيران بولۇشتى ۋە يۈگۈرۈپ كېلىپ ئۇنىڭ بىلەن سالاملاشتى. 16
ئۇ ئۇلاردىن[129]:
— ئۇلار بىلەن نېمە توغرۇلۇق مۇنازىرە قىلىشىۋاتىسىلەر، — دەپ سورىدى.
17 خالايىقتىن بىرەيلەن ئۇنىڭغا:
— ئۇستاز، مەن ئوغلۇمنى سىنىڭ ئالدىڭغا[130] ئېلىپ كەلدىم، چۈنكى
ئۇنىڭغا گاچا قىلغۇچى بىر روھ چاپلىشىۋالغان. 18 ھەر قېتىم روھ ئۇنى
چىرمىۋالسا، ئۇنى تارتىشتۇرۇپ يىقىتىدۇ[131]، شۇنىڭ بىلەن بالىنىڭ ئاغزى
كۆپۈكلىشىپ، چىشلىرى كىرىشىپ كېتىدۇ؛ قاقشال بولۇپ قالىدۇ[132].
مۇخلىسلىرىڭدىن جىننى ھەيدىۋەتكەيسىلەر دەپ تىلىدىم، بىراق ئۇلار
قىلالمىدى، — دېدى.
19 ئۇ جاۋابەن: — ئەي ئېتىقادسىز دەۋر، سىلەر بىلەن قاچانغىچە
تۇراي؟! مەن سىلەرگە يەنە قاچانغىچە سەۋر قىلاي؟ — بالىنى ئالدىمغا ئېلىپ
كېلىڭلار — دېدى.
20 ئۇلار بالىنى ئۇنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كەلدى. ئەيسانى كۆرۈش بىلەنلا روھ
بالىنىڭ پۈتۈن بەدىنىنى تارتىشتۇرۇۋەتتى. بالا يىقىلىپ، ئاغزىدىن كۆپۈك
چىققان پېتى يەردە يۇمىلاپ كەتتى.
21 ئۇ بالىنىڭ ئاتىسىدىن:
— بۇ ئىش بېشىغا كەلگىنىگە قانچە ئۇزۇن بولدى؟ — دەپ سورىدى.
ئۇ: — كىچىكىدىن تارتىپ شۇنداق، 22 جىن ئۇنى ھالاك قىلىش ئۈچۈن
كۆپ قېتىم ئوتقا ۋە سۇغا تاشلىدى. ئەمدى بىر ئامال قىلالىساڭ، بىزگە ئىچ
ئاغرىتىپ شاپائەت قىلغايسەن! — دېدى.

---

129 «ئۇلار» مۇشۇ يەردە (1) مۇخلىسلىرىنى؛ (2) خالايىقنىڭ ئۆزلىرىنى (3) تەۋرات ئۇستازلىرىنى كۆرسىتىشى مۇمكىن. بىزنىڭچە (2) ياكى (3) توغرا بولۇشى كېرەك؛ خالايىقتىن بىرى مۇشۇ سوئالغا جاۋاب بېرىدۇ. بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «ئۇلار»نىڭ ئورنىدا «تەۋرات ئۇستازلىرى» دېيىلىدۇ.

130 «سىنىڭ ئالدىڭغا» — شۇ كىشى مەسىھ ۋە مۇخلىسلىرىنى «بىر ئادەمدەك» دەپ قارايتتى. بىر تەرەپتىن مۇشۇ كۆزقاراش توغرىدۇر.

131 ياكى «يەرگە يىقىتىۋېتىدۇ».

132 ياكى «پۈتۈن ئەزايى قېتىپ قالىدۇ».

23 ئەيسا ئۇنىڭغا: ــ «قىلالىساڭ!» دەيسەنغۇ! ئىشەنچتە بولغان ئادەمگە
ھەممە ئىش مۇمكىندۇر! ــ دېدى.
24 ــ بالىنىڭ ئاتىسى دەرھال: ــ مەن ئىشىنىمەن؛ ئىشەنچسىزلىكىمگە
مەدەت قىلغايسەن! ــ دېدى يىغلاپ ئىندا قىلىپ. 25 ئەمدى ئەيسا كۆپچىلىكنىڭ
يۈگۈرۈشۈپ كەلگەنلىكىنى كۆرۈپ، ھېلىقى ناپاك روھقا تەنبىھ بېرىپ:
ــ ئەي ئادەمنى گاس ۋە گاچا قىلغۇچى روھ! بۇيرۇق قىلىمەنكى، ئۇنىڭدىن
چىق، ئىككىنچى كىرگۈچى بولما! ــ دېدى.
26 شۇ ھامان جىن بىر چىرقىرىدى-دە، بالىنى دەھشەتلىك تارتىشتۇرۇپ،
ئۇنىڭدىن چىقىپ كەتتى. بالا ئۆلۈكتەك يېتىپ قالدى، خالايىقنىڭ
كۆپىنچىسى «ئۇ ئۆلدى!» دېيىشتى. 27 لېكىن ئەيسا بالىنى قولىدىن تۇتۇپ
يۆلىدى، بالا ئورنىدىن تۇردى.
28 ئەيسا ئۆيگە كىرگەندىن كېيىن، مۇخلىسلىرى ئۇنىڭ بىلەن يالغۇز
قالغاندا ئۇنىڭدىن: ــ بىز نېمە ئۈچۈن جىننى ھەيدىۋېتەلمىدۇق؟ ــ دەپ
سوراشتى.
29 ئۇ ئۇلارغا: ــ بۇ خىل جىن دۇئا ۋە روزىدىن باشقا يول بىلەن
چىقىرىلماس[133]، ــ دېدى.

ئەيسانىڭ ئۆلۈپ تىرىلدۈرۈلىدىغانلىقىنى يەنە ئالدىن ئېيتىشى

30 ئۇلار شۇ يەردىن ئايرىلىپ، گالىلىيەدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتاتتى. بىراق ئۇ
بۇنى ھېچكىمنىڭ بىلىشىنى خالىمايتتى. 31 چۈنكى ئۇ مۇخلىسلىرىغا:
ــ ئىنسانئوغلى ئىنسانلارنىڭ قولىغا تاپشۇرۇلۇپ، ئۇلار ئۇنى ئۆلتۈرىدۇ.
ئۆلتۈرۈلۈپ ئۈچ كۈندىن كېيىن ئۇ تىرىلىدۇ، ــ دېگەن تەلىمنى بېرىۋاتاتتى.
32 لېكىن مۇخلىسلار بۇ سۆزنى چۈشەنمىدى ھەمدە ئۇنىڭدىن سوراشقىمۇ
پېتىنالمىدى.

133 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «روزىدىن» دېگەن سۆز تېپىلمايدۇ.

ھەقىقىي ئۇلۇغ كىم؟

33 ئۇ كەپەرناھۇم شەھىرىگە كەلدى. ئۆيگە كىرگەندە ئۇ ئۇلاردىن:
– يولدا نېمە توغرىسىدا مۇلاھىزىلەشتىڭلار؟ – دەپ سورىدى. 34 لېكىن ئۇلار شۈك تۇردى، چۈنكى ئۇلار يولدا قايسىمىز ئەڭ ئۇلۇغ دەپ بىر-بىرى بىلەن مۇلاھىزىلەشكەنىدى.
35 ئۇ ئولتۇرۇپ، ئون ئىككەيلەننى يېنىغا چاقىرىپ، ئۇلارغا:
– كىم بىرىنچى بولۇشنى ئىستىگەن بولسا، شۇ ھەممەيلەننىڭ ئەڭ ئاخىرقىسى ۋە ھەممەيلەننىڭ خىزمەتكارى بولسۇن، – دېدى. 36 ئاندىن ئۇ كىچىك بىر بالىنى ئوتتۇرىدا تۇرغۇزدى ۋە ئۇنى قۇچىقىغا ئېلىپ تۇرۇپ، ئۇلارغا مۇنداق دېدى:
37 – كىم مېنىڭ نامىمدا مۇشۇنداق كىچىك بالىنى قوبۇل قىلسا[134]، مېنى قوبۇل قىلغان بولىدۇ. كىم مېنى قوبۇل قىلسا، ئۇ مېنى ئەمەس، بەلكى مېنى ئەۋەتكۈچىنى قوبۇل قىلغان بولىدۇ.

قارشى تۇرماسلىقنىڭ ئۆزى قوللىغانلىقتۇر

38 يۇھاننا ئۇنىڭغا:
– ئۇستاز، سېنىڭ نامىڭ بىلەن جىنلارنى ھەيدەۋاتقان بىرسىنى كۆردۇق. لېكىن ئۇ بىز بىلەن بىرگە ساڭا ئەگەشكەنلەردىن بولمىغاچقا، ئۇنى توستۇق، – دېدى.
39 لېكىن ئەيسا: – ئۇنى توسماڭلار. چۈنكى مېنىڭ نامىم بىلەن بىر مۆجىزە ياراتقان بىرسى ئارقىدىنلا مېنىڭ ئۈستۈمدىن يامان گەپ قىلىشى مۇمكىن ئەمەس. 40 چۈنكى بىزگە قارشى تۇرمىغانلار بىزنى قوللىغانلاردۇر.
41 چۈنكى مەن سىلەرگە شۇنى بەرھەق ئېيتىپ قويايكى، مەسىھكە مەنسۇپ بولغانلىقىڭلار ئۈچۈن، مېنىڭ نامىمدا سىلەرگە ھەتتا بىرەر پىيالە سۇ بەرگەن كىشىمۇ ئۆز ئىنئامىغا ئېرىشمەي قالمايدۇ.

---

134 ياكى «كۈتسە».

گۇناھنىڭ ئىزىتقۇلۇقى

42 ــ لېكىن ماڭا ئېتىقاد قىلغان بۇنداق كىچىكلەردىن بىرىنى گۇناھقا
پۇتلاشتۇرغان ھەرقانداق ئادەمنى، ئۇ بويىنىغا يوغان تۈگمەن تېشى ئېسىلغان
ھالدا دېڭىزغا تاشلىۋېتىلگىنى ئەۋزەل بولاتتى.
43 ئەگەر ئەمدى قولۇڭ سېنى گۇناھقا پۇتلاشتۇرسا، ئۇنى كېسىپ تاشلىۋەت.
چۈنكى ئىككى قولۇڭ بار ھالدا دوزاخقا، يەنى ئۆچۈرۈلمەس ئوتقا كىرگىنىڭدىن
كۆرە، چولاق ھالدا ھاياتلىققا كىرگىنىڭ ئەۋزەلدۇر. 44 چۈنكى دوزاختا شۇلارنى
يەيدىغان قۇرت-قوڭغۇزلار ئۆلمەيدۇ، يالقۇنلۇق ئوت ئۆچمەيدۇ.[135]
45 ئەگەر ئەمدى پۇتۇڭ سېنى گۇناھقا پۇتلاشتۇرسا، ئۇنى كېسىپ
تاشلىۋەت. چۈنكى ئىككى پۇتۇڭ بار ھالدا دوزاخقا، يەنى ئۆچۈرۈلمەس ئوتقا
تاشلانغىنىڭدىن كۆرە، توكۇر ھالدا ھاياتلىققا كىرگىنىڭ ئەۋزەل. 46 چۈنكى
دوزاختا شۇلارنى يەيدىغان قۇرت-قوڭغۇزلار ئۆلمەيدۇ، يالقۇنلۇق ئوت ئۆچمەيدۇ.
47 ئەگەر كۆزۈڭ سېنى گۇناھقا پۇتلاشتۇرسا، ئۇنى ئويۇپ تاشلىۋەت.
ئىككى كۆزۈڭ بار ھالدا ئوتلۇق دوزاخقا تاشلانغىنىڭدىن كۆرە، سىڭار كۆزلۈك
بولۇپ خۇدانىڭ پادىشاھلىقىغا كىرگىنىڭ ئەۋزەل. 48 چۈنكى دوزاختا شۇلارنى
يەيدىغان قۇرت-قوڭغۇزلار ئۆلمەيدۇ، يالقۇنلۇق ئوت ئۆچمەيدۇ.
49 ھەممە ئادەم ئوت بىلەن تۇزلىنىدۇ ۋە ھەربىر قۇربانلىق تۇز بىلەن
تۇزلىنىدۇ.[136]

135 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە بۇ 44- ۋە 46-ئايەت تېپىلمايدۇ.

136 بۇ سىرلىق جۈملە چوقۇم «لاۋ.» 13:2، «چۆل.» 23:31، «ئەز.» 24:43، «يەش.» 6:34 ۋە 20:66 ھەمدە يۇقىرىقى 42-48 ئايەتلەر بىلەن مۇناسىۋەتلىكتۇر. مەنىسى بەلكىم: — (1) گۆش-كۆكتاتلارنى تۇز بىلەن ئۇزۇن ساقلىغىلى بولغاندەك، مەسىھگە ئىشەنمىگەنلەر دوزاخنىڭ ئوتىدا «چىرىماي، ساقلىنىپ» مەڭگۈ جازالىنىدۇ؛ ياكى (2) مەسىھگە ئەگەشكەنلەر مۇشۇ دۇنيادا (تۇز يارىغا سېپىلگەندەك) جاپا-مۇشەققەت، ئازاب-ئوقۇبەت چېكىدۇ؛ ياكى (3) مەنىسى ھەر ئىككى تەرەپتىكىدەك بولىدۇ ــ دېمەك، ھەربىر كىشى ئۆزىنىڭ ئەيسا مەسىھكە بولغان مۇناسىۋىتىدە مۇۋاپىق جاپا-مۇشەققەت، ئازاب-ئوقۇبەت چېكىدۇ؛ ئېتىقادچىلار مۇشۇ دۇنيادا جاپا-مۇشەققەتلەر ئارقىلىق تاۋلىنىپ پاكلىنىدۇ، ئېتىقادسىزلار دوزاختا مەڭگۈ ئازاب تارتىدۇ. بىزنىڭچە 3-مەنىسى توغرا كېلىشى مۇمكىن. رەببىمىز بۇ يەردە ھەم ئېتىقادچىلارنى ھەم ئېتىقادسىزلارنىمۇ كۆزدە تۇتىدۇ.

50 تۇز ياخشى نەرسىدۇر. ھالبۇكى، ئەگەر تۇز ئۆز تۇزلۇقىنى يوقاتسا، ئۇنىڭغا قايتىدىن تۇز تەمىنى قانداقمۇ كىرگۈزگىلى بولىدۇ؟[137] ئۆزۈڭلاردا تۇز تېپىلسۇن ۋە بىر-بىرىڭلار بىلەن ئىناقلىقتا ئۆتۈڭلار[138].

تالاق توغرىسىدىكى تەلىم

10

1 ئۇ ئۇ يەردىن قوزغىلىپ، يەھۇدىيە ئۆلكىسى تەرەپلىرىدىن ئۆتۈپ، ئىئوردان دەرياسىنىڭ ئۇ قېتىدىكى رايونلارغىمۇ باردى. توپ-توپ ئادەملەر يەنە ئۇنىڭ ئەتراپىغا ئولىشىۋالغانىدى. ئۇ ئادىتى بويىچە ئۇلارغا تەلىم بېرىشكە باشلىدى.
2 بەزى پەرىسىيلەر ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ ئۇنى قىلتاققا چۈشۈرۈش مەقسىتىدە ئۇنىڭدىن:
— بىر ئادەمنىڭ ئايالىنى تالاق قىلىشى تەۋرات قانۇنىغا ئۇيغۇنمۇ؟ — دەپ سورىدى[139].
3 لېكىن ئۇ جاۋابەن: — مۇسا پەيغەمبەر سىلەرگە نېمە دەپ بۇيرۇغان؟ — دېدى.
4 ئۇلار: — مۇسا پەيغەمبەر كىشىنىڭ ئايالىنى بىر پارچە تالاق خېتى يېزىپلا تالاق قىلىشىغا رۇخسەت قىلغان، — دېيىشتى[140].

بىزنىڭچە پەقەت ئېتىقادچىلار خۇداغا ئاتىلىدىغان قۇربانلىق بولالايدۇ، شۇڭا ئايەتنىڭ بىرىنچى قىسمىدا ھەممە ئادەم، ئىككىنچى قىسمىدا ئېتىقادچىلار («قۇربانلىق» سۈپىتىدە) كۆزدە تۇتۇلىدۇ.

137 تۇز بولسا (1) تەم بېرىدۇ؛ (2) چىرىپ كېتىشتىن توسىدۇ؛ (3) زەخىم-يارىلارنى ساقايتىدۇ. مۇخلىسلارنىڭ بۇ دۇنياغا بولغان رولى بۇنىڭغا ئوخشاپ كېتىشى كېرەك.

138 «ئۆزۈڭلاردا تۇز تېپىلسۇن ۋە بىر-بىرىڭلار بىلەن ئىناقلىقتا ئۆتۈڭلار» بۇ سىرلىق جۈملىنىڭ مەنىسى ئۈچۈن «مات.» 13:5، «ئەف.» 29:4، «كول.» 6:4نى كۆرۈڭ. ئېتىقادچىلار «تۇزلۇق» بولسا ئۆزىنى پاك تۇتىدۇ، لېكىن بۇنىڭدىن ھالى چوڭلۇق قىلمايدۇ — بەلكى مۇھەببىتى، خاتىرجەملىكى ۋە خۇشاللىقى بىلەن گۇناھتا تۇتۇلغانلارنى خۇدانىڭ يولىغا جەلپ قىلغۇچىلاردۇر.

139 «قىلتاققا چۈشۈرۈش مەقسىتىدە» — ئەسلىدە يەھيا پەيغەمبەر ھېرود پادىشاھقا «تالاق قىلساڭ بولمايدۇ» دەپ تەنبىھ بېرىپ، ئۇنىڭ چىشىغا تېگىپ ئۆلتۈرۈلگەنىدى. شۈبھىسىزكى، پەرىسىيلەرنىڭ مەقسەتلىرىنىڭ بىرى: — ئەيسامۇ «تالاق قىلىشقا بولمايدۇ» دېسە، ھېرود پادىشاھ ئۇنى يەھياغا ئوخشاش ئۆلتۈرۈۋېتەتتى.

140 ئەمرنىڭ توغرىسى «قان.» 24:1دە تېپىلىدۇ.

يەنە «قويۇپ بېرىش» («تالاق قىلىش») توغرىسىدىكى بىر يەكۈن ئۈچۈن «1كور.»دىكى «قوشۇمچە سۆز»نىمۇ (7-باب توغرۇلۇق) كۆرۈڭ.

5 ئەيسا ئۇلارغا:

— تاش يۈرەكلىكىڭلاردىن ئۇ سىلەرگە بۇ ئەمرنى پۈتكەن؛ 6 لېكىن خۇدا ئالەم ئاپىرىدە بولغىنىدا ئىنسانلارنى «ئەر ۋە ئايال قىلىپ ياراتتى». 7 «شۇ سەۋەبتىن ئەر كىشى ئاتا-ئانىسىدىن ئايرىلىدۇ، ئايالى بىلەن بىرلىشىپ 8 ئىككىلىسى بىر تەن بولىدۇ»[141]. شۇنداق ئىكەن، ئەر-ئايال ئەمدى ئىككى تەن ئەمەس، بەلكى بىر تەن بولىدۇ. 9 شۇنىڭ ئۈچۈن، خۇدا قوشقاننى ئىنسان ئايرىمىسۇن، — دېدى.

10 ئۇلار ئۆيگە قايتىپ كېلىپ كىرگەندە، مۇخلىسلىرى ئۇنىڭدىن بۇ ھەقتە سورىدى. 11 ئۇ ئۇلارغا:

— ئايالىنى تالاق قىلىپ، باشقا بىرىنى ئەمرىگە ئالغان كىشى ئايالىغا گۇناھ قىلىپ زىنا قىلغان بولىدۇ. 12 ئېرىنى قويۇۋېتىپ، باشقا ئەرگە تەگكەن ئايالمۇ[142] زىنا قىلغان بولىدۇ، — دېدى.

ئەيسانىڭ كىچىك بالىلارغا بەخت تىلىشى

13 قولۇڭنى تەگكۈزگەيسەن دەپ، كىشىلەر كىچىك بالىلىرىنى ئۇنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كېلىۋاتاتتى. بىراق مۇخلىسلار ئېلىپ كەلگەنلەرنى ئەيىبلىدى. 14 بۇنى كۆرگەن ئەيسا ئاچچىقلىنىپ، مۇخلىسلىرىغا:

— بالىلار ئالدىمغا كەلسۇن، ئۇلارنى توسماڭلار. چۈنكى خۇدانىڭ پادىشاھلىقى دەل مۇشۇنداقلارغا تەۋەدۇر[143]. 15 مەن سىلەرگە شۇنى بەرھەق ئېيتىپ قويايكى، خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنى سەبىي بالىلاردەك قوبۇل قىلمىسا، ئۇنىڭغا ھەرگىز كىرەلمەيدۇ، — دېدى. 16 شۇنىڭ بىلەن ئۇ بالىلارنى قۇچىقىغا ئېلىپ، ئۇلارغا قوللىرىنى تەگكۈزۈپ بەخت تىلىدى[144].

---

141 «يار.» 24:2.

142 «ئېرىنى قويۇۋەتكەن ئايال» — يەھۇدىي جەمئىيىتىدە بۇ ئىنتايىن ئاز كۆرۈلىدىغان ئەھۋال. لېكىن يەھۇدىي ئەمەسلەر ئارىسىدا دائىم يۈز بېرەتتى. شۇڭا شۈبھىسىزكى، مەسىھنىڭ مۇشۇ يەردە كۆزدە تۇتقىنى يەھۇدىي ئەمەسلەرنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

143 ياكى «مۇشۇنداقلاردىن تەركىب تاپقاندۇر».

144 گرېك تىلىغا قارىغاندا، مۇمكىنچىلىكى باركى، ئۇ بىر-بىرلەپ قۇچاقلاپ، بالىلارغا ئايرىم-ئايرىم بەخت تىلىدى.

پۇلدارلار خۇدانىڭ پادىشاھلىقىغا كىرەلەمدۇ؟

17 ئۇ يولغا چىققاندا، بىرسى ئۇنىڭ ئالدىغا يۈگۈرۈپ كېلىپ، ئۇنىڭ ئالدىدا
تىزلىنىپ ئۇنىڭدىن:
– ئى ياخشى ئۇستاز، مەن قانداق قىلسام مەڭگۈلۈك ھاياتقا مىراسلىق
قىلىمەن؟ – دەپ سورىدى.
18 لېكىن ئەيسا ئۇنىڭغا:
– مېنى نېمىشقا ياخشى دەيسەن؟ پەقەت بىردىن، يەنى خۇدادىن باشقا
ھېچكىم ياخشى ئەمەستۇر. 19 سەن تەۋراتتىكى «زىنا قىلما، قاتىللىق قىلما،
ئوغرىلىق قىلما، يالغان گۇۋاھلىق بەرمە، خىيانەت قىلما، ئاتا-ئاناڭنى ھۆرمەت
قىل»[145] دېگەن پەرھىز-پەرزلەرنى بىلىسەن، – دېدى.
20 ئۇ ئادەم جاۋابەن: – ئۇستاز، بۇلارنىڭ ھەممىسىگە كىچىكىمدىن تارتىپ
ئەمەل قىلىپ كېلىۋاتىمەن، – دېدى.
21 ئەيسانىڭ ئۇنىڭغا قاراپ مۇھەببىتى قوزغالدى ۋە ئۇنىڭغا:
– سەندە يەنە بىر ئىش كەم. بېرىپ پۈتۈن مال-مۈلكىڭنى سېتىپ، پۇلىنى
يوقسۇللارغا بەرگىن ۋە شۇنداق قىلساڭ، ئەرشتە خەزىنەڭ بولىدۇ; ئاندىن
كېلىپ كرېستىنى كۆتۈرۈپ ماڭا ئەگەشكىن![146] – دېدى.
22 لېكىن مۇشۇ سۆزنى ئاڭلاپ، ئۇنىڭ چىرايى تۇتۇلۇپ، قايغۇغا چۆمۈپ ئۇ
يەردىن كەتتى. چۈنكى ئۇنىڭ مال-دۇنياسى ناھايىتى كۆپ ئىدى.
23 ئاندىن ئەيسا چۆرىسىگە سەپسېلىپ قاراپ، مۇخلىسلىرىغا:
– مال-دۇنياسى كۆپلەرنىڭ خۇدانىڭ پادىشاھلىقىغا كىرىشى نېمىدېگەن
تەسلىكتە بولىدۇ-ھە! – دېدى.

145 مۇشۇ ئەمرلەر «مىس.» 20:12-16، «قان.» 5:16-20 ۋە 14:24دە تېپىلىدۇ.

146 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «كرېست كۆتۈرۈپ» دېگەن سۆز تېپىلمايدۇ. «كرېست كۆتۈرۈش» دېگەن ئۇقۇم توغرىسىدا «مات.» 38:10دىكى ئىزاھات ۋە باشقا ئىزاھاتلارنى كۆرۈڭ.
«ئەيسانىڭ ئۇنىڭغا قاراپ مۇھەببىتى قوزغالدى» دېگەن سۆزگە قارىغاندا، مۇمكىنچىلىكى باركى، مەڭگۈلۈك ھاياتنى ئىزدىگەن ياش باي يىگىت دەل ماركۇسنىڭ ئۆزى ئىدى. بۇ يىگىت ماركۇس بولمىسا، «ئەيسانىڭ مۇھەببىتى» توغرۇلۇق قانداقمۇ خەۋەر تاپالايدۇ؟

24 مۇخلىسلار ئۇنىڭ سۆزلىرىگە ئىنتايىن ھەيران بولۇشتى، لېكىن ئەيسا ئۇلارغا يەنە جاۋابەن:
— بالىلىرىم، مال-مۈلۈككە تايانغانلار ئۈچۈن خۇدانىڭ پادىشاھلىقىغا كىرىش نېمىدېگەن تەس-ھە![147] 25 تۆگىنىڭ يىڭنىنىڭ كۆزىدىن ئۆتۈشى باي ئادەمنىڭ خۇدانىڭ پادىشاھلىقىغا كىرىشىدىن ئاسانىدۇر! — دېدى.
26 ئۇلار بۇنى ئاڭلاپ ئىنتايىن بەك ھەيران بولۇشۇپ، بىر-بىرىدىن:
— ئۇنداقتا، كىم نىجاتقا ئېرىشەلەيدۇ؟ — دەپ سوراشتى. 27 ئەيسا ئۇلارغا قاراپ:
— بۇ ئىش ئىنسان بىلەن ۋۇجۇدقا چىقىشى مۇمكىن ئەمەس، لېكىن خۇدا ئۈچۈن مۇمكىن ئەمەس بولمايدۇ؛ چۈنكى خۇداغا نىسبەتەن[148] ھەممە ئىش مۇمكىن بولىدۇ، — دېدى.
28 — بۇنىڭ بىلەن پېترۇس ئۇنىڭغا:
مانا، بىز بولساق، ھەممىنى تاشلاپ ساڭا ئەگەشتۇق!؟ — دېگىلى تۇردى.
29 — ئەيسا ئۇنىڭغا جاۋابەن مۇنداق دېدى:
— مەن سىلەرگە بەرھەق شۇنى ئېيتىپ قويايكى، مەن ئۈچۈن ۋە خۇش خەۋەر ئۈچۈن ئۆيى، ئاكا-ئۇكىلىرى، ئاچا-سىڭىللىرى، ئاتىسى، ئانىسى، ئايالى، بالىلىرى ياكى يەر-زېمىنلىرىدىن ۋاز كەچكەنلەرنىڭ ھەممىسى 30 بۇ زاماندا بۇلارنىڭ يۈز ھەسسىسىگە، يەنى ئۆي، ئاكا-ئۇكا، ئاچا-سىڭىل، ئانا، باللار ۋە يەر-زېمىنلارغا (زىيانكەشلىكلەر قوشۇلغان ھالدا) مۇيەسسەر بولماي قالمايدۇ ۋە كېلىدىغان زاماندىمۇ مەڭگۈلۈك ھاياتقا ئېرىشمەي قالمايدۇ.
31 لېكىن شۇ چاغدا نۇرغۇن ئالدىدا تۇرغانلار ئارقىغا ئۆتىدۇ، نۇرغۇن ئارقىدا تۇرغانلار ئالدىغا ئۆتىدۇ.

---

147 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە مۇشۇ يەردە «مال-مۈلۈكلەرگە تايانغانلار ئۈچۈن» دېگەن سۆز تېپىلمايدۇ.
148 گرېك تىلىدا: «خۇدا بىلەن».

ئەيسانىڭ ئۆلۈپ تىرىلىدىغانلىقىنى يەنە ئالدىن ئېيتىشى

32 ئۇلار يېرۇسالېمغا چىقىدىغان يولدا ئىدى، ئەيسا ھەممىنىڭ ئالدىدا كېتىۋاتاتتى. مۇخلىسلىرى[149] بەك ھەيران ئىدى ھەمدە ئۇنىڭغا ئەگەشكەنلەرمۇ قورقۇنچ ئىچىدە كېتىۋاتاتتى[150]. ئەيسا ئون ئىككەيلەننى يەنە ئۆز يېنىغا تارتىپ، ئۇلارغا ئۆز بېشىغا چۈشىدىغانلىرىنى ئۇقتۇرۇشقا باشلاپ:
33 — مانا بىز ھازىر يېرۇسالېمغا چىقىپ كېتىۋاتىمىز. ئىنسانئوغلى باش كاھىنلار ۋە تەۋرات ئۇستازلىرىغا تاپشۇرۇلىدۇ. ئۇلار ئۇنى ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلىدۇ ۋە يات ئەللىكلەرگە تاپشۇرىدۇ.
34 ئۇلار بولسا ئۇنى مەسخىرە قىلىپ، قامچىلاپ[151]، ئۇنىڭ ئۈستىگە تۈكۈرىدۇ ۋە ئۇنى ئۆلتۈرىدۇ. لېكىن ئۈچ كۈندىن كېيىن ئۇ قايتا تىرىلىدۇ، — دېدى.

ياقۇپ بىلەن يۇھاننانىڭ تەلىپى

35 زەبەدىينىڭ ئوغۇللىرى ياقۇپ بىلەن يۇھاننا ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ:
— ئۇستاز، سەندىن نېمە تىلىسەك ئورۇنداپ بەرسەڭ، دەپ ئۆتۈنىمىز، — دېيىشتى.
36 ئۇ ئۇلارغا: — سىلەرگە نېمە قىلىپ بېرىشىمنى خالايسىلەر؟ — دېدى.
37 — سەن شان-شەرىپىڭدە بولغىنىڭدا، بىرىمىزنى ئوڭ يېنىڭدا، بىرىمىزنى سول يېنىڭدا ئولتۇرغۇزغايسەن، — دېيىشتى ئۇلار.
38 — ئەيسا ئۇلارغا جاۋابەن: — نېمە تەلەپ قىلغانلىقىڭلارنى

149 «مۇخلىسلىرى» مۇشۇ يەردە گرېك تىلىدا «ئۇلار» بىلەن بىلدۈرۈلىدۇ.

150 ئۇلارنىڭ ھەيران قېلىش ياكى قورقۇنچتا بولۇشىنىڭ سەۋەبى: (1) ئۇ ئادەتتىكىدەك ئۇلار بىلەن بىللە ماڭماي، بەلكىم نامەلۇم سەۋەبتىن ئالدىدا يالغۇز ماڭاتتى؛ (2) ئۇ خەتەر يۈز بېرىش مۇمكىنچىلىكى بولغان شۇ شەھەرگە ئالدىراپ كېتىۋاتاتتى.

151 رىم ئىمپېرىيەسىدە جازا قامچىلىرى بىرنەچچە تاسمىلىق بولۇپ، ھەربىر تاسمىغا قوغۇشۇن ۋە ئۇستىخان پارچىلىرى باغلانغان بولىدۇ. قامچىلىغان ۋاقتىدا جازالانغۇچى يالىڭاچلىنىپ، يەرگە تىزلاندۇرۇلۇپ، ئىككى يېنىدا تۇرغان لەشكەر ئۇنى قامچىلايتتى. جازالانغۇچى بەزى ۋاقىتلاردا ھەتتا مۇشۇ قامچىلاشتىن ئۆلەتتى.

بىلمەيۋاتىسىلەر. مەن ئىچىدىغان قەدەھنى ئىچەلەمسىلەر[152]؟ مەن قوبۇل قىلىدىغان چۆمۈلدۈرۈشنى سىلەرمۇ قوبۇل قىلالامسىلەر؟[153]

39 ــ قىلالايمىز، ــ دېيىشتى ئۇلار.

ئەيسا ئۇلارغا:

ــ دەرۋەقە، مەن ئىچىدىغان قەدەھمنى سىلەرمۇ ئىچىسىلەر ۋە مەن قوبۇل قىلىدىغان چۆمۈلدۈرۈلۈش بىلەن چۆمۈلدۈرۈلىسىلەر. 40 بىراق ئوڭ ياكى سول يېنىمدا ئولتۇرۇشقا نېسىپ بولۇش مېنىڭ ئىلكىمدە ئەمەس؛ بەلكى كىملەرگە تەييارلانغان بولسا، شۇلارغا بېرىلىدۇ، ــ دېدى.

41 بۇنىڭدىن خەۋەر تاپقان قالغان ئون مۇخلىس ياقۇپ بىلەن يۇھاننادىن خاپا بولۇشقا باشلىدى. 42 لېكىن ئەيسا ئۇلارنى يېنىغا چاقىرىپ، مۇنداق دېدى:

ــ سىلەرگە مەلۇمكى، يات ئەللەر[154] ئۈستىدىكى ھۆكۈمران دەپ ھېسابلانغانلار قول ئاستىدىكى خەلق ئۈستىدىن بۇيرۇقۋازلىق قىلىپ ھاكىمىيەت يۈرگۈزىدۇ، ۋە ھوقۇقدارلىرى ئۇلارنى خوجايىنلارچە ئىدارە قىلىدۇ. 43 بىراق سىلەرنىڭ ئاراڭلاردا بۇنداق ئىش بولمايدۇ؛ بەلكى سىلەردىن كىم مەرتىۋىلىك بولۇشنى خالىسا، ئۇ سىلەرنىڭ خىزمىتىڭلاردا بولسۇن؛ 44 ۋە كىم ئاراڭلاردا بىرىنچى بولۇشنى ئىستىسە، ئۇ ھەممە ئادەمنىڭ قۇلى بولسۇن. 45 چۈنكى ئىنسانئوغلىمۇ دەرۋەقە شۇ يولدا كۆپچىلىك مېنىڭ خىزمىتىمدە بولسۇن دېمەي، بەلكى كۆپچىلىكنىڭ خىزمىتىدە بولاي ۋە جېنىمنى پىدا قىلىش بەدىلىگە ئۇلارنى ئادەملەرنى ھۆرلۈككە چىقىراي دەپ[155] كەلدى.

---

152 بۇ ئايەتتىكى «قەدەھ» دېگەن سۆز، ئەيسانىڭ تارتىدىغان ئازاب-ئوقۇبىتى ۋە كرېستتىكى ئۆلۈمنى كۆزدە تۇتىدۇ.

153 مەسىھ كۆرسەتكەن بۇ «چۆمۈلدۈرۈش» شۈبھىسىزكى، ئۆز ئۆلۈمىدۇر. «ئەفەسۇسلۇقلارغا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»نىمىزدە يازغان «چۆمۈلدۈرۈش» توغرۇلۇق ئىزاھاتلىرىمىزنى كۆرۈڭ.

154 «يات ئەللەر» ــ مۇشۇ سۆز ئادەتتە يەھۇدىي ئەمەسلەرنى كۆرسىتىدۇ. لېكىن مۇشۇ يەردە ئېتىقادسىز، خۇدانى تونۇمايدىغان دۇنيادىكى ئەللەرنى تەكىتلەيدۇ.

155 نېمىدىن «ئازاد قىلىش» ــ گۇناھتىن ئازاد قىلىشتۇر.

قارىغۇ بارتىماينىڭ كۆزىنىڭ ساقايتىلىشى

46 ئۇلار يېرىخو شەھىرىگە كەلدى. ئەيسا مۇخلىسلىرى ۋە زور بىر
توپ ئادەملەر بىلەن بىللە يېرىخودىن چىققان ۋاقىتتا، تىمائىنىڭ بارتىماي
ئىسىملىك قارىغۇ[156] ئوغلى يول بويىدا ئولتۇرۇپ، تىلەمچىلىك قىلىۋاتاتتى.
47 ئۇ «ناسارەتلىك ئەيسا»نىڭ ئۇ يەردە ئىكەنلىكىنى ئاڭلاپ:
— ئى داۋۇتنىڭ ئوغلى[157] ئەيسا، ماڭا رەھىم قىلغايسەن! — دەپ توۋلاشقا
باشلىدى.
48 نۇرغۇن ئادەملەر ئۇنى «ئۈن چىقارما» دەپ ئەيىبلىدى. لېكىن ئۇ:
— ئى داۋۇتنىڭ ئوغلى، ماڭا رەھىم قىلغايسەن، — دەپ تېخىمۇ ئۈنلۈك توۋلىدى.
49 ئەيسا توختاپ:
— ئۇنى چاقىرىڭلار، — دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار قارىغۇنى چاقىرىپ
ئۇنىڭغا:
— يۈرەكلىك بول! ئورنۇڭدىن تۇر، ئۇ سېنى چاقىرىۋاتىدۇ! — دېيىشتى. 50 ئۇ
ئادەم چاپىنىنى سېلىپ تاشلاپ، ئورنىدىن دەس تۇرۇپ ئەيسانىڭ ئالدىغا كەلدى.
51 ئەيسا جاۋابەن ئۇنىڭدىن:
— سەن مېنى نېمە قىل دەيسەن؟ — دەپ سورىدى.
قارىغۇ:
— ئى ئىگەم[158]، قايتا كۆرىدىغان بولسامئىدى! — دېدى.
52 ئەيسا ئۇنىڭغا:
— يولۇڭغا قايتساڭ بولىدۇ، ئېتىقادىڭ سېنى ساقايتتى، — دېۋىدى، ئۇ
شۇئان كۆرەلەيدىغان بولدى ۋە يول بويى ئەيساغا ئەگىشىپ ماڭدى.

---

156 «قارىغۇ» — گرېك تىلىدا «ھېلىقى قارىغۇ» دېيىلىدۇ — دېمەك، بارتىماي جامائەتلەر ئىچىدە كۆپ ئادەملەرگە تونۇش ئىدى.

157 تەۋراتتىكى پەيغەمبەرلەرنىڭ بېشارەتلىك يازمىلىرى بويىچە مەسىھ داۋۇت پادىشاھنىڭ ئەۋلادلىرىدىن بولۇشى كېرەك ئىدى. شۇڭا «داۋۇتنىڭ ئوغلى» مەسىھنىڭ يەنە بىر ئاتىلىشى ئىدى.

158 «ئىگەم» مۇشۇ يەردە گرېك تىلىدا ئىنتايىن چوڭقۇر ھۆرمەتنى ئىپادىلەيدىغان «راببونى» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

ئەيسانىڭ يېرۇسالېمغا تەنتەنىلىك كىرىشى

11
2-1 ئۇلار يېرۇسالېمغا يېقىنلىشىپ، زەيتۇن تېغىنىڭ ئېتىكىدىكى
بەيت-فاگى ۋە بەيت-ئانىيا يېزىلىرىغا يېقىن كەلگىنىدە، ئۇ
ئىككى مۇخلىسىغا ئالدىن ماڭدۇرۇپ ئۇلارغا:
— سىلەر ئۇدۇلۇڭلاردىكى يېزىغا بېرىڭلار. يېزىغا كىرىپلا، ئادەم بالىسى
مىنىپ باقمىغان، باغلاقلىق بىر تەخەينى كۆرىسىلەر. ئۇنى يېشىپ بۇ
يەرگە يېتىلەپ كېلىڭلار[159]. 3 ئەگەر بىرسى سىلەردىن: «نېمىشقا بۇنداق
قىلىسىلەر؟» دەپ سوراپ قالسا، «رەببىنىڭ بۇنىڭغا ھاجىتى چۈشتى ۋە ئۇ
ھېلىلا ئۇنى بۇ يەرگە ئەۋەتىپ بېرىدۇ[160]» — دەڭلار، — دەپ تاپىلىدى.
4 ئۇلار كېتىپ ئاچا يول ئۇستىدىكى ئۆينىڭ دەرۋازىسى سىرتىدا
باغلاغلىق تۇرغان بىر تەخەينى كۆردى[161]. ئۇلار تانىنى يەشتى. 5 ئۇ يەردە
تۇرغانلاردىن بەزىلەر:
— تەخەينى يېشىپ نېمە قىلىسىلەر؟ — دېيىشتى. 6 مۇخلىسلار
ئەيسانىڭ بۇيرۇغىنىدەك جاۋاب بەردى، ھېلىقى كىشىلەر ئۇلارغا يول قويدى.
7 مۇخلىسلار تەخەينى ئەيسانىڭ ئالدىغا يېتىلەپ كېلىپ، ئۈستىگە ئۆز
يېپىنچا-چاپانلىرىنى تاشلىدى؛ ئۇ ئۈستىگە مىندى. 8 ئەمدى نۇرغۇن
كىشىلەر يېپىنچا-چاپانلىرىنى يولغا پاياندار قىلىپ سالدى؛ باشقىلىرى
دەرەخلەردىن شاخ-شۇمبىلارنى كېسىپ يولغا يايدى[162]. 9 ئالدىدا ماڭغان ۋە
كەينىدىن ئەگەشكەنلەر: —

159 «ئادەم بالىسىنىڭ (تېخى) مىنىپ باقمىغان بىر تەخەي»گە خاتىرجەم مىنىشى ئادەتتە مۇمكىن ئەمەس، ئەلۋەتتە.

160 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى «ئۇ دەرھال سىلەرگە يېتىلىتىپ قويىدۇ».

161 ئادەتتە كوچىلار ئىنتايىن تار بولغاچقا، مال-چارۋىلار كوچىدا باغلاپ قويۇلمايتتى. تەخەينىڭ «ئاچا يول»دا باغلاغلىق بولۇشى خۇدانىڭ ئىرادىسىنىڭ ئۇلارنىڭ ئۇنى ئېلىپ مېڭىشى ئوغرىلىقچە ئىش بولمىسۇن دېگەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ.

162 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «ئېتىزلاردىن كەسكەن شاخ-شۇمبىلارنى يولغا پاياندار قىلىپ سالدى» دەپ ئوقۇلىدۇ.

«ھوساننا! پەرۋەردىگارنىڭ نامىدا كەلگۈچىگە مۇبارەك بولسۇن! 10 ئاتىمىز داۋۇتنىڭ كېلىدىغان پادىشاھلىقىغا مۇبارەك بولسۇن! ئەرشئەلادا تەشەككۈر-ھوساننالار ئوقۇلسۇن![163]» ــ دەپ ۋارقىرىشاتتى.

11 ئۇ يېرۇسالېمغا بېرىپ ئىبادەتخانا[164] ھويلىلىرىغا كىردى؛ ۋە ئەتراپىدىكى ھەممىنى كۆزدىن كەچۈرگەندىن كېيىن، ۋاقىت بىر يەرگە بېرىپ قالغاچقا، ئون ئىككەيلەن بىلەن بىللە يەنە بەيت-ئانىياغا چىقتى.

مېۋىسىز ئەنجۈر دەرىخىنىڭ لەنەتكە قېلىشى

12 ئەتىسى، ئۇلار بەيت-ئانىيادىن چىققاندا، ئۇنىڭ قورسىقى ئېچىپ كەتكەنىدى. 13 يىراقتىكى يوپۇرماقلىق بىر تۈپ ئەنجۈر دەرىخىنى بايقاپ، ئۇنىڭدىن بىرەر مېۋە تاپالارمەنمىكىن دەپ يېنىغا باردى؛ لېكىن تۈۋىگە كەلگەندە يوپۇرماقتىن باشقا ھېچ نەرسە تاپالمىدى. چۈنكى بۇ ئەنجۈر پىشىدىغان پەسىل ئەمەس ئىدى[165]. 14 ئۇ دەرەخكە سۆز قىلىپ:

ــ بۇنىڭدىن كېيىن مەڭگۈ ھېچكىم سەندىن مېۋە يېمىگەي! ــ دېدى. مۇخلىسلىرىمۇ بۇنى ئاڭلىدى.

---

[163] بۇ سۆزلەر «زەب.» 118:25-26دىكى بېشارەتتىن ئېلىنغان. «ھوساننا» دېگەن سۆز «قۇتقۇزغايسەن، ئى پەرۋەردىگار» دېگەن مەنىدە. ئىنجىل دەۋرىگە كەلگەندە مەنىسى «خۇداغا تەشەككۈر-مەدھىيە»مۇ بولۇپ قالغانىدى. «زەبۇر» 118-كۈيدىكى ئىزاھاتلارنىمۇ كۆرۈڭ.

ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئېسىدە باركى، «مۇبارەك» دېگەن سۆزنىڭ «بەخت-بەرىكەت كۆرسۇن!» ياكى «بەخت-بەرىكەتلىك بولسۇن!» دېگەن تۈپ مەنىسى بار.

[164] يېرۇسالېمدىكى بۇ چوڭ ئىبادەتخانا توغرۇلۇق «تەبىرلەر» ۋە «ھاگاي»دىكى «قوشۇمچە سۆز»نىمىزنى كۆرۈڭ.

[165] قانائان (پەلەستىن)دىكى ئەنجۈر دەرەخلىرىدە يوپۇرماق بولسا، مېۋىمۇ بولۇشى كېرەك.

بۇ ئۆنجۈر دەرىخىدە كۆرۈنگەن كارامەت مۆجىزە روھىي بىر ھەقىقەتنى سۈرەتلەپ بېرىدۇ، ئەلۋەتتە.

ئەيسانىڭ ئىبادەتخانىنى تەرتىپكە سېلىشى

15 ئۇلار يېرۇسالېمغا كەلدى؛ ئۇ ئىبادەتخانا[166] ھويلىلىرىغا كىرىپ، ئۇ يەردە ئېلىم-سېتىم قىلىۋاتقانلارنى ھەيدەشكە باشلىدى ۋە پۇل تېگىشكۈچىلەرنىڭ شىرەلىرىنى، پاختەك-كەپتەر ساتقۇچىلارنىڭ ئورۇندۇقلىرىنى ئۆرۈۋەتتى[167]؛
16 ۋە ھېچكىمنىڭ ھېچقانداق مال-بويۇملارنى ئىبادەتخانا ھويلىلىرىدىن كۆتۈرۈپ ئۆتۈشىگە يول قويمىدى. 17 ئۇ خەلققە:
— مۇقەددەس يازمىلاردا: «مېنىڭ ئۆيۈم بارلىق ئەللەر ئۈچۈن دۇئا-تىلاۋەتخانا دەپ ئاتىلىدۇ» دەپ پۈتۈلگەن ئەمەسمۇ؟ لېكىن سىلەر ئۇنى بۇلاڭچىلارنىڭ ئۇۋىسىغا ئايلاندۇرۇۋەتتىڭلار![168] — دەپ تەلىم باشلىدى.
18 باش كاھىنلار ۋە تەۋرات ئۇستازلىرى بۇنى ئاڭلاپ، ئۇنى يوقىتىشنىڭ چارىسىنى ئىزدەشكە باشلىدى؛ پۈتكۈل خالايىق ئۇنىڭ تەلىمىگە تەئەججۇپلىنىپ قالغاچقا، ئۇلار ئۇنىڭدىن قورقاتتى.
19 كەچقۇرۇن، ئۇ مۇخلىسلىرى بىلەن شەھەرنىڭ سىرتىغا چىقىپ كەتتى[169].

166 ئىبادەتخانا — ئەينى چاغدا، يەھۇدىيلارنىڭ نۇرغۇن ئىبادەتخانىلىرى (سىناگوگلار) بولۇپ، بۇ يەھۇدىيلارنىڭ ئەڭ كۆپ يىغىلىپ ئىبادەت قىلىدىغان جايى ئىدى. خۇدانىڭ ئەمرى بويىچە، پەقەت يېرۇسالېمدىكى بۇ مەركىزىي ئىبادەتخانىدىلا قۇربانلىق قىلىسا توغرا بولاتتى.
167 ئىبادەتخانا ھويلىلىرىدا سېتىلغان ھايۋان ۋە ئۇچار-قاناتلار خەلقنىڭ قۇربانلىق قىلىشى ئۈچۈن ئىدى. ئىبادەتخانىغا سەدىقە بەرگۈچىلەر پۇلنى يەرلىك پۇلغا تېگىشكەندىن كېيىن بېرىشى كېرەك ئىدى.
168 «يەش.» 7:56 ۋە «يەر.» 11:7نى كۆرۈڭ. ئەيسانىڭ «بۇلاڭچىلارنىڭ ئۇۋىسى» دېگەن سۆزى ئىككى بىسلىق بولۇپ، بىر تەرەپتىن باش كاھىنلارنىڭ سودىگەرلەرگە قۇربانلىقلارنى سېتىش ھوقۇقىنى سېتىپ بەرگەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ؛ ئىككىنچىدىن، بۇ كاھىنلارنىڭ خەلقنىڭ خۇدانىڭ ھەقىقىتىنى ئاڭلاش پۇرسىتىنى بۇلاپ، ئۇنىڭ ئورنىغا ئۆزلىرىنىڭ مەرتىۋىسىنى يۇقىرى كۆتۈرۈدىغان ھەر تۈرلۈك قائىدە-يوسۇنلارنى ئۇلارنىڭ بويىنىغا ئارتىپ قويغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.
169 «ئۇ مۇخلىسلىرى بىلەن» — گرېك تىلىدا «ئۇلار». باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «كەچقۇرۇنلىرى، ئەيسا بىلەن مۇخلىسلىرى شەھەرنىڭ سىرتىغا چىقىپ كېتەتتى». ئىشلار دەرۋەقە ھەر كۈنى شۇنداق بولاتتى.

ئەنجۈر دەرىخىدىن ئېلىنىدىغان ئىبرەت

20 ئەتىسى سەھەردە، ئۇلار ئەنجۈر دەرىخىنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ، دەرەخنىڭ يىلتىزىدىن قۇرۇپ كەتكەنلىكىنى بايقاشتى. 21 دەرەخنىڭ ھالىتىنى ئېسىگە كەلتۈرگەن پېترۇس:
ــ ئۇستاز[170]، قارا، سەن قارغىغان ئەنجۈر دەرىخى قۇرۇپ كېتىپتۇ! ــ دېدى.
22 ئەيسا ئۇلارغا جاۋابەن مۇنداق دېدى:
ــ خۇدانىڭ ئىشەنچىدە بولۇڭلار[171]. 23 مەن سىلەرگە شۇنى بەرھەق ئېيتىپ قويايكى، كىمدەكىم بۇ تاغقا: بۇ يەردىن كۆتۈرۈلۈپ دېڭىزغا تاشلان!» دېسە ۋە شۇنداقلا قەلبىدە ھېچ گۇمان قىلماي، بەلكى ئېيتقىنىنىڭ ئەمەلگە ئېشىشىغا ئىشەنچ بار بولسا، ئۇ ئېيتقان ئىش ئۇنىڭ ئۈچۈن ئەمەلگە ئاشىدۇ.
24 شۇ سەۋەبتىن مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىمەنكى، دۇئا بىلەن تىلىگەن ھەربىر نەرسە بولسا، شۇنىڭغا ئېرىشتىم، دەپ ئىشىنىڭلار. شۇندا، تىلىگىنىڭلار ئەمەلگە ئاشىدۇ.
25 ۋە ئورنۇڭلاردىن تۇرۇپ دۇئا قىلغىنىڭلاردا، بىرەرسىگە غومىڭلار بولسا، ئۇنى كەچۈرۈڭلار. شۇنىڭ بىلەن ئەرشتىكى ئاتاڭلارمۇ سىلەرنىڭ گۇناھلىرىڭلارنى كەچۈرۈم قىلىدۇ. 26 لېكىن سىلەر باشقىلارنى كەچۈرۈم قىلمىساڭلار، ئەرشتىكى ئاتاڭلارمۇ سىلەرنىڭ گۇناھلىرىڭلارنى كەچۈرۈم قىلمايدۇ[172].

ئەيسانىڭ ھوقۇقىنىڭ سۈرۈشتۈرۈلۈشى

27 ئۇلار يېرۇسالېمغا قايتىدىن كىردى. ئۇ ئىبادەتخانا ھويلىلىرىدا ئايلىنىپ يۈرگەندە، باش كاھىنلار، تەۋرات ئۇستازلىرى ۋە ئاقساقاللار ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ:

170 «ئۇستاز» ــ گرېك تىلىدا «رابىي».
171 گرېك تىلىدا «خۇدانىڭ ئىشەنچىگە ئىگە بولۇڭلار».
172 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە مۇشۇ 26-ئايەت تېپىلمايدۇ. نېمىلا بولمىسۇن، بۇ ئايەت ھەقىقەتتۇر. «مات.» 15:6نى كۆرۈڭ.

28 — سەن قىلىۋاتقان بۇ ئىشلارنى قايسى ھوقۇققا تايىنىپ قىلىۋاتىسەن؟
ساڭا بۇ ئىشلارنى قىلىش ھوقۇقىنى كىم بەرگەن؟ — دەپ سورىدى.
29 ئەيسا ئۇلارغا جاۋابەن:
— مەنمۇ سىلەردىن بىر سوئال سوراي. سىلەر ئۇنىڭغا جاۋاب بەرسەڭلار،
مەنمۇ بۇ ئىشلارنى قايسى ھوقۇققا تايىنىپ قىلىۋاتقانلىقىمنى ئېيتىپ بېرىمەن:
30 — يەھيا يۈرگۈزگەن چۆمۈلدۈرۈش بولسا، ئەرشتىنمۇ، ياكى ئىنسانلاردىنمۇ؟
ماڭا جاۋاب بەرسەڭلارچۇ!
31 ئۇلار ئۆزئارا مۇلاھىزە قىلىشىپ:
— ئەگەر «ئەرشتىن كەلگەن» دېسەك، ئۇ بىزگە: «ئۇنداقتا، سىلەر
نېمە ئۈچۈن يەھياغا ئىشەنمىدىڭلار؟» دەيدۇ[173].
32 ئەگەر: «ئىنسانلاردىن
كەلگەن» دېسەك،... بولمايدۇ! — دېيىشتى (كۆپچىلىك يەھيانى پەيغەمبەر
دەپ قارىغاچقا، ئۇلار خەلقتىن قورقاتتى).
33 بۇنىڭ بىلەن، ئۇلار ئەيساغا:
بىلمەيمىز، — دەپ جاۋاب بېرىشتى.
— ئۇنداقتا، مەنمۇ بۇ ئىشلارنى قايسى ھوقۇققا تايىنىپ قىلىۋاتقانلىقىمنى
ئېيتمايمەن، — دېدى ئۇ ئۇلارغا.

رەزىل ئىجارىكەشلەر ھەققىدىكى تەمسىل

12

1 ئاندىن، ئۇ ئۇلارغا تەمسىللەر بىلەن سۆزلەشكە باشلىدى:
— بىر كىشى بىر ئۈزۈمزارلىق بەرپا قىلىپ، ئەتراپىنى چىتلاپتۇ؛
ئۇ بىر شاراب كۆلچىكى قېزىپتۇ ۋە بىر كۆزەت مۇنارىنى ياساپتۇ. ئاندىن ئۇ
ئۈزۈمزارلىقنى باغۋەنلەرگە ئىجارىگە بېرىپ، ئۆزى ياقا يۇرتقا كېتىپتۇ.
2 ئۈزۈم
پەسلى كەلگەندە، باغۋەنلەردىن ئۈزۈمزارلىقتىكى مېۋىلەردىن تېگىشلىكىنى
ئەكېلىش ئۈچۈن بىر قۇلىنى ئۇلارنىڭ يېنىغا ئەۋەتىپتۇ.

---

173 مۇشۇ دىنىي ئەربابلارنىڭ ھەممىسى ئەسلىدە يەھيا پەيغەمبەرنىڭ يەتكۈزگەن خەۋىرىگە جاۋابەن: «بىزگە توۋا قىلىش كېرەك ئەمەس» دېگەن ۋە يەھيا «مېنىڭ كەينىمدە كېلىدىغان» دەپ كۆرسەتكەن مەسىھنىڭ كېلىشىگە ئىشەنمەي، ئۇنىڭ چۆمۈلدۈرۈشىنى رەت قىلغانىدى، ئەلۋەتتە.

3 لېكىن ئۇلار ئۇنى تۇتۇۋېلىپ دۇمبالاپ، قۇرۇق قول قايتۇرۇۋېتتۇ. 4 خوجايىن
يەنە بىر قۇلنى ئۇلارنىڭ يېنىغا ئەۋەتىپتۇ. ئۇنى بولسا ئۇلار چالما-كېسەك
قىلىپ، باش-كۆزىنى يېرىپ، ھاقارەتلەپ قايتۇرۇۋېتتۇ. 5 خوجايىن يەنە
بىرسىنى ئەۋەتىپتۇ. لېكىن ئۇنى ئۇلار ئۆلتۈرۈۋېتتۇ. يەنە تولا قۇللارنى ئەۋەتىپتۇ،
لېكىن ئۇلار بەزىلىرىنى دۇمبالاپ، بەزىلىرىنى ئۆلتۈرۈۋېتتۇ. 6 خوجايىنىنىڭ يېنىدا
پەقەت ئۇنىڭ سۆيۈملۈك ئوغلىلا قالغاچقا، ئۇ ئوغلۇمنىغۇ ھۆرمەت قىلار دەپ،
ئۇنى ئەڭ ئاخىرى بولۇپ باغۋەنلەرنىڭ يېنىغا ئەۋەتىپتۇ. 7 لېكىن شۇ باغۋەنلەر
ئۆزئارا: «بۇ بولسا مىراسخور؛ كېلىڭلار، ئۇنى ئۆلتۈرۈۋېتەيلى، شۇنىڭ بىلەن
مىراسى بىزنىڭكى بولىدۇ!» دېيىشىپتۇ. 8 شۇڭا ئۇلار ئۇنى تۇتۇپ ئۆلتۈرۈپ،
ئۈزۈمزارلىقنىڭ سىرتىغا تاشلىۋېتىپتۇ. 9 ئەمدى ئۈزۈمزارلىقنىڭ خوجايىنى
قانداق قىلىدۇ؟ ئۇ ئۆزى كېلىپ باغۋەنلەرنى ئۆلتۈرىدۇ ۋە ئۈزۈمزارلىقنى
باشقىلارغا بېرىدۇ.
10 — ئەمدى سىلەر مۇقەددەس يازمىلاردىن مۇنۇ ئايەتنى ئوقۇپ
باقمىغانمۇسىلەر؟ —

— «تامچىلار تاشلىۋەتكەن تاش بولسا،
بۇرجەك تېشى بولۇپ تىكلەندى.[174]
11 بۇ ئىش پەرۋەردىگاردىندۇر،
كۆزىمىز ئالدىدا كارامەت بىر ئىشتۇر»[175]

12 ئۇلار ئۇنىڭ بۇ تەمسىلنى ئۆزلىرىگە قارىتىپ ئېيتقانلىقىنى چۈشەندى؛
شۇڭا ئۇلار ئۇنى تۇتۇش يولىنى ئىزدەشتى؛ ھالبۇكى، خالايىقتىن قورقۇشۇپ،
ئۇنى تاشلاپ كېتىپ قالدى.

174 «بۇرجەك تېشى» بولسا ھەرقانداق ئىمارەتنىڭ ئۇلىدىكى ئەڭ مۇھىم ئۇيۇلتاش بولۇپ، ئۇل سېلىنغاندا بىرىنچى بولۇپ قويۇلىدىغان تاشتۇر. يەھۇدىي كاتتىۋاشلار «روھىي ھايات»نىڭ بۇرجەك تېشى بولغان مەسىھنى تاشلىۋەتمەكچى ئىدى، ۋە دەرۋەقە تاشلىۋەتتى.

175 «زەب.» 118:22-23.

«قەيسەرگە باج تاپشۇرامدۇق؟» دېگەن قىلتاق

13 شۇنىڭدىن كېيىن، ئۇلار بىرنەچچە پەرىسىي ۋە ھېرودنىڭ
تەرەپدارلىرىنى[176] ئۇنى ئۆز سۆزى بىلەن قىلتاققا چۈشۈرۈش مەقسىتىدە
ئۇنىڭ ئالدىغا ئەۋەتتى. 14 ئۇلار كېلىپ ئۇنىڭغا: ــ ئۇستاز، سىلىنى سەمىمىي
ئادەم، ئادەملەرگە قەتئىي يۈز-خاتىرە قىلمايدۇ، ھېچكىمگە يان باسمايدۇ،
بەلكى كىشىلەرگە خۇدانىڭ يولىنى سادىقلىق بىلەن ئۆگىتىپ كېلىۋاتىدۇ،
دەپ بىلىمىز. سىلىچە، رىم ئىمپېراتورى قەيسەرگە[177] باج-سېلىق تاپشۇرۇش
تەۋرات قانۇنىغا ئۇيغۇنمۇ-يوق؟[178] 15 زادى باج تاپشۇرامدۇق-تاپشۇرمامدۇق؟ ــ
دېيىشتى.
لېكىن ئۇ ئۇلارنىڭ ساختىپەزلىكىنى بىلىپ ئۇلارغا:
ــ نېمىشقا مېنى سىنىماقچىسىلەر؟ ماڭا بىر «دىنار» پۇلنى[179] ئەكېلىڭلار،
مەن كۆرۈپ باقاي، ــ دېدى.
16 ئۇلار پۇلنى ئېلىپ كەلدى، ئۇ ئۇلاردىن:
بۇنىڭ ئۈستىدىكى سۈرەت ۋە نام-ئىسىم كىمنىڭ؟ ــ دەپ سورىدى.

176 «ھېرود (پادىشاھ)نىڭ تەرەپدارلىرى» ــ ھېرود پادىشاھ رىم ئىمپېرىيەسى تەرىپىدىن تەيىنلەنگەن بولۇپ، ئۇ يەھۇدىي بولمىغاچقا يەھۇدىيلارنىڭ كۆپىنچىسى ئۇنىڭغا ئىنتايىن ئۆچ ئىدى. شۇنداق بولغىنى بىلەن ئۆز مەنپەئىتىنى كۆزلەيدىغان، ئۇنى قوللايدىغان «ھېرود تەرەپدارلىرى» بار ئىدى. «ھېرودلار» توغرۇلۇق «ماتتا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»نىمىزنى كۆرۈڭ.

177 رىمنىڭ ھەربىر ئىمپېراتورىغا «قەيسەر» دېگەن نام-ئۇنۋان بېرىلەتتى؛ مەسىلەن قەيسەر ئاۋغۇستۇس، قەيسەر يۇلىئۇس، قەيسەر تىبېرىئۇس قاتارلىقلار.

178 ئەينى ۋاقىتتا، يەھۇدىيلار رىملىقلارنىڭ زۇلمى ئاستىدا ياشاۋاتاتتى، ئەگەر ئەيسا: «رىم ئىمپېراتورىغا باج تاپشۇرۇش توغرا» دېسە، بۇ گەپتىن ئازادلىقنى ئىستىگەن يەھۇدىيلار ئۇنى «مانا تازا بىر يالاقچى، خائىن ئىكەن» دەپ تىللىشاتتى. «باج تاپشۇرماسلىق كېرەك» دېگەن بولسا، ئۇ رىم ئىمپېرىيەسىگە قارشى چىققان بولاتتى؛ ئاندىن ئۇلار ئۇنى رىم ۋالىيسىغا ئەرز قىلغان بولاتتى. ئۇلار مۇشۇنداق سوئاللارنى سوراش ئارقىلىق ئەيسانى گېپىدىن تۇتۇۋېلىپ، رىملىقلارنىڭ قولىغا تاپشۇرۇپ، ئۇنىڭغا زىيانكەشلىك قىلماقچى بولۇشقان.

179 «دىنار» ياكى «دىنارىئۇس» دېگەن رىم ئىمپېرىيەسىدىكى بىرخىل پۇل بىرلىكى بولۇپ، ئۈستىگە قەيسەرنىڭ سۈرىتى بېسىلغانىدى، ئەلۋەتتە. بىر «دىنارىئۇس» تەخمىنەن بىر ئادەمنىڭ كۈنلۈك ھەققى بولاتتى («مات.» 2:20نى كۆرۈڭ).

— قەيسەرنىڭ، — دېيىشتى ئۇلار.
17 ئەيسا ئۇلارغا جاۋابەن: — ئۇنداق بولسا، قەيسەرنىڭ ھەققىنى قەيسەرگە، خۇدانىڭ ھەققىنى خۇداغا تاپشۇرۇڭلار، — دېدى[180]. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئۇنىڭغا ئىنتايىن ھەيران قېلىشتى.

تىرىلىشكە مۇناسىۋەتلىك مەسىلە

18 ئاندىن «ئۆلگەنلەر تىرىلمەيدۇ» دەيدىغان سادۇقىيلار[181] ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ قىستاپ سوئال قويدى:
19 — ئۇستاز، مۇسا پەيغەمبەر تەۋراتتا بىزگە: «بىر كىشى[182] ئۆلۈپ كېتىپ، ئايالى تۇل قېلىپ، پەرزەنت كۆرمىگەن بولسا، ئۇنىڭ ئاكا ياكى ئىنىسى تۇل قالغان يەڭگىسىنى ئەمرىگە ئېلىپ، قېرىندىشى ئۈچۈن نەسل قالدۇرۇشى لازىم» دەپ يازغان[183]. 20 بۇرۇن يەتتە ئاكا-ئۇكا بار ئىدى. چوڭى ئۆيلىنىپ پەرزەنت قالدۇرمايلا ئۆلدى. 21 ئىككىنچى قېرىندىشى يەڭگىسىنى ئەمرىگە ئېلىپ، ئۇمۇ پەرزەنت كۆرمەي ئۆلدى. ئۈچىنچىسىنىڭ ئەھۋالىمۇ ئۇنىڭكىگە ئوخشاش بولدى. 22 شۇ تەرىقىدە يەتتىسى ئوخشاشلا ئۇنى ئېلىپ پەرزەنت كۆرمەي كەتتى. ئاخىردا، ئۇ ئايالمۇ ئالەمدىن ئۆتتى. 23 ئەمدى تىرىلىش كۈنىدە ئۇلار تىرىلگەندە، بۇ ئايال قايسىسىنىڭ ئايالى بولىدۇ؟ چۈنكى يەتتىسىنىڭ ھەممىسى ئۇنى خوتۇنلۇققا ئالغان-دە! — دېيىشتى.
24 ئەيسا ئۇلارغا مۇنداق جاۋاب بەردى:
— سىلەر نە مۇقەددەس يازمىلارنى نە خۇدانىڭ قۇدرىتىنى بىلمىگەنلىكىڭلار

180 قەيسەرگە قەيسەرنىڭ ھەققى (ئۇنىڭ سۈرىتى چۈشۈرۈلگەن نەرسە)نى تاپشۇرۇڭلار — دېمەك، باج تۆلەش كېرەك. ئەمما قانداق نەرسە ئۈستىدە «خۇدانىڭ سۈرىتى» بار؟ ئىنسان ئۆزى «خۇدانىڭ سۈرىتى» بولۇپ، بىز پۈتۈنمىزنى خۇداغا تاپشۇرىشىمىز كېرەكتۇر («يار.» 1:26-27نى كۆرۈڭ).
181 «سادۇقىيلار» توغرۇلۇق «مات.» 1:16دىكى ئىزاھاتنى ۋە «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭ.
182 گرېك تىلىدا «بىرسىنىڭ ئاكىسى ياكى ئۇكىسى ئۆلسە،...».
183 «قان.» 5:25.

سەۋەبىدىن مۇشۇنداق ئازغان ئەمەسمۇسىلەر؟ 25 چۈنكى ئۆلۈمدىن تىرىلگەندە
ئىنسانلار ئۆيلەنمەيدۇ، ئەرگە تەگمەيدۇ، بەلكى ئەرشتىكى پەرىشتىلەرگە
ئوخشاش بولىدۇ.
26 ئەمدى ئۆلگەنلەرنىڭ تىرىلىشى مەسىلىسى ھەققىدە تەۋراتتا، يەنى
مۇساغا چۈشۈرۈلگەن كىتابتىكى «تىكەنلىك» ۋەقەسىدە، خۇدانىڭ ئۇنىڭغا
قانداق ئېيتقىنىنى، يەنى: «مەن ئىبراھىمنىڭ خۇداسى، ئىسھاقنىڭ
خۇداسى ۋە ياقۇپنىڭ خۇداسىدۇرمەن!»[184] دېگىنىنى ئوقۇمىدىڭلارمۇ؟ 27 ئۇ
ئۆلۈكلەرنىڭ خۇداسى ئەمەس، بەلكى تىرىكلەرنىڭ خۇداسىدۇر![185] شۇڭا
سىلەر قاتتىق ئېزىپ كەتكەنسىلەر!

ئەڭ مۇھىم ئەمر

28 ئۇلارغا يېقىن كەلگەن، مۇنازىرىلەشكەنلىرىنى ئاڭلىغان ۋە ئەيسانىڭ
ئۇلارغا ياخشى جاۋاب بەرگەنلىكىنى كۆرگەن بىر تەۋرات ئۇستازى ئۇنىڭدىن:
ــ پۈتۈن ئەمرلەرنىڭ ئىچىدە ئەڭ مۇھىمى قايسى؟ ــ دەپ سورىدى.
29 ئەيسا مۇنداق جاۋاب بەردى:
ــ ئەڭ مۇھىم ئەمر شۇكى، «ئاڭلىغىن، ئەي ئىسرائىل! پەرۋەردىگار
خۇدايىمىز بولغان رەب بىردۇر. 30 پەرۋەردىگار خۇدايىڭنى پۈتۈن قەلبىڭ، پۈتۈن
جېنىڭ، پۈتۈن زېھنىڭ ۋە پۈتۈن كۈچۈڭ بىلەن سۆيگىن». مانا بۇ ئەڭ مۇھىم
ئەمر. 31 ئۇنىڭغا ئوخشايدىغان ئىككىنچى ئەمر بولسا: ــ «قوشناڭنى ئۆزۈڭنى
سۆيگەندەك سۆي». ھېچقانداق ئەمر بۇلاردىن ئۈستۈن تۇرمايدۇ.
32 تەۋرات ئۇستازى ئۇنىڭغا: ــ توغرا ئېيتتىڭىز، ئۇستاز، ھەقىقەت بويىچە
سۆزلىدىڭىز؛ چۈنكى ئۇ[186] بىردۇر، ئۇنىڭدىن باشقىسى يوقتۇر؛ 33 ئىنساننىڭ
ئۇنى پۈتۈن قەلبى، پۈتۈن ئەقلى، پۈتۈن جېنى ۋە پۈتۈن كۈچى بىلەن سۆيۈشى
ھەم قوشنىسىنىمۇ ئۆزىنى سۆيگەندەك سۆيۈشى بارلىق كۆيدۈرمە قۇربانلىقلار
ھەم باشقا قۇربانلىق-ھەدىيەلەردىنمۇ ئارتۇقتۇر.

---

184 «مىس.» 6:3.
185 ئەيسانىڭ بۇ سۆزى توغرۇلۇق «ماتتا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»نىمىزدە توختىلىمىز.
186 «ئۇ» خۇدانى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە.

[34] ئەيسا ئۇنىڭ ئاقىلانىلىك بىلەن جاۋاب بەرگىنىنى كۆرۈپ:
ــ سەن خۇدانىڭ پادىشاھلىقىدىن يىراق ئەمەسسەن، ــ دېدى.
شۇنىڭدىن كېيىن، ھېچكىم ئۇنىڭدىن سوئال سوراشقا پېتىنالمىدى.

قۇتقۇزغۇچى-مەسىھ ــ داۋۇتنىڭ ئوغلى ھەم رەببى

[35] ئىبادەتخانا ھويلىلىرىدا تەلىم بەرگەندە، ئەيسا بۇلارغا جاۋابەن مۇنداق سوئالنى ئوتتۇرىغا قويدى[187]:
ــ تەۋرات ئۇستازلىرىنىڭ مەسىھنى «داۋۇتنىڭ ئوغلى»[188] دېگىنىنى قانداق چۈشىنىسىلەر؟ [36] چۈنكى داۋۇت ئۆزى مۇقەددەس روھتا مۇنداق دېگەنىغۇ: ــ

«پەرۋەردىگار مېنىڭ رەببىمگە ئېيتتىكى: ــ
«مەن سېنىڭ دۈشمەنلىرىڭنى تەختىپەرىڭ قىلغۇچە،
مېنىڭ ئوڭ يېنىمدا ئولتۇرغىن!».[189]

[37] داۋۇت مەسىھنى شۇنداق «رەببىم» دەپ ئاتىغان تۇرسا، ئەمدى مەسىھ قانداقمۇ داۋۇتنىڭ ئوغلى بولىدۇ؟[190]
ئۇ يەردىكى توپ-توپ خەلق ئۇنىڭ سۆزىنى خۇرسەنلىك بىلەن ئاڭلايتتى.

ئەيسانىڭ تەۋرات ئۇستازلىرىنى ئەيىبلىشى

[38] ئۇ ئۇلارغا تەلىم بەرگىنىدە مۇنداق دېدى:
ــ تەۋرات ئۇستازلىرىدىن ھوشيار بولۇڭلار. ئۇلار ئۇزۇن تونلارنى كىيىۋالغان ھالدا كېرىلىپ يۈرۈشكە، بازارلاردا كىشىلەرنىڭ ئۇلارغا بولغان ئۇزۇن

[187] گرېك تېلىدا «مۇنداق جاۋاب بەردى: ــ».
[188] «داۋۇتنىڭ ئوغلى» مۇشۇ يەردە «داۋۇتنىڭ ئەۋلادى»نى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە.
[189] «زەب.» 110:1.
[190] دېمەك، قۇتقۇزغۇچى-مەسىھ پادىشاھ داۋۇتنىڭ ئەۋلادى بولسىمۇ، لېكىن پادىشاھ داۋۇت مەسىھنى «رەببىم» دېگەن يەردە مەسىھ داۋۇتتىن ئۇلۇغ بولىدۇ، ھەم تۇغۇلۇشتىن بۇرۇنلا «رەب» سۈپىتىدە ئىدى.

سالاملىرىغا[191]، [39] سىناگوگلاردا ئالدىنقى ئورۇنلاردا، زىياپەتلەردە تۆردە ئولتۇرۇشقا ئامراق كېلىدۇ. [40] ئۇلار تۇل ئاياللارنىڭ بارلىق ئۆي-بىساتلىرىنى يەۋالىدۇ ۋە كۆز-كۆز قىلىپ يالغاندىن ئۇزۇندىن-ئۇزۇن دۇئالار قىلىدۇ. ئۇلارنىڭ تارتىدىغان جازاسى تېخىمۇ ئېغىر بولىدۇ!

تۇل ئايالنىڭ ئىئانىسى

[41] ئۇ ئىبادەتخانىدىكى سەدىقە ساندۇقىنىڭ[192] ئۇدۇلىدا ئولتۇرۇپ، ئۇنىڭغا پۇللىرىنى تاشلاۋاتقان خالايىققا قاراپ تۇراتتى. نۇرغۇن بايلار ئۇنىڭغا خېلى كۆپ پۇل تاشلاشتى. [42] نامرات بىر تۇل ئايالمۇ كېلىپ، تىيىننىڭ تۆتتىن بىرى قىممىتىدىكى ئىككى لەپتوننى تاشلىدى[193].

[43] ئۇ مۇخلىسلىرىنى يېنىغا چاقىرىپ، ئۇلارغا مۇنداق دېدى:

— مەن سىلەرگە بەرھەق شۇنى ئېيتىپ قويايكى، بۇ نامرات تۇل ئايالنىڭ ئىئانە ساندۇقىغا تاشلىغىنى باشقىلارنىڭ ھەممىسىنىڭ تاشلىغانلىرىدىن كۆپتۇر. [44] چۈنكى باشقىلار ئۆزلىرىنىڭ ئېشىپ تاشقانلىرىدىن سەدىقە قىلدى؛ لېكىن بۇ ئايال نامرات تۇرۇپمۇ، ئۆزىنىڭ بار-يوقىنى — تىرىكچىلىك قىلىدىغىنىنىڭ ھەممىسىنى سەدىقە قىلىپ تاشلىدى.

ئىبادەتخانىنىڭ ۋەيران قىلىنىشىدىن بېشارەت؛ ئاخىرقى زامانلاردىكى ئالامەتلەر

13

[1] ئۇ ئىبادەتخانىدىن چىقىۋاتقاندا، مۇخلىسلىرىدىن بىرى ئۇنىڭغا:

---

[191] «ئۇزۇن» دېگەن سۆز گرېكچە تېكىستتە يوق؛ تارىخ تەتقىقاتلىرىغا ئاساسەن ئۇلارغا قىلىنغان «سالاملار»نى ئىنتايىن ئۇزۇن ۋە مۇرەككەپ دەپ بىلىمىز.

[192] «سەدىقە ساندۇقى» — گرېك تىلىدا بۇ سۆز ئادەتتە «خەزىنە»نى كۆرسىتىدۇ. لېكىن مۇشۇ يەردە ئىبادەتخانىدىكى خەزىنە ئۈچۈن سەدىقىلەر يىغىلىدىغان جاي، بەلكىم چوڭ بىر ساندۇقنى كۆرسەتسە كېرەك.

[193] «لەپتون» — بۇ پۇل «دېنارىئۇس»نىڭ 1\128ى بولۇپ، بىر ئىشلەمچىنىڭ «ئالتە مىنۇت»لۇق ھەققىگە توغرا كېلەتتى.

ــ ئۇستاز، قارا، بۇ نېمىدېگەن ھەيۋەتلىك تاشلار ۋە ئىمارەتلەر-ھە! ــ دېدى.
2 ئەيسا ئۇنىڭغا جاۋابەن:
ــ سەن بۇ ھەيۋەتلىك ئىمارەتلەرنى كۆردۈڭمۇ؟ بىر تال تاشمۇ تاش ئۈستىدە قالمايدۇ، ھەممىسى قالدۇرۇلماي گۇمران قىلىنىدۇ، ــ دېدى.
3 ئۇ زەيتۇن تېغىدا، يەنى ئىبادەتخانىنىڭ ئۇدۇلىدا ئولتۇرغاندا، پېترۇس، ياقۇپ، يۇھاننا ۋە ئاندرىياسلار ئۇنىڭدىن ئاستىغىنا:
4 ــ بىزگە ئېيتقىنچۇ، بۇ ئىشلار قاچان يۈز بېرىدۇ؟ بۇ بارلىق ۋەقەلەرنىڭ يۈز بېرىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدىغان نېمە ئالامەت بولىدۇ؟ ــ دەپ سوراشتى.
5 ئەيسا ئۇلارغا جاۋابەن سۆز باشلاپ مۇنداق دېدى:
ــ ھېچكىم سىلەرنى ئازدۇرۇپ كەتمىسۇن. 6 چۈنكى نۇرغۇن كىشىلەر مېنىڭ نامىمدا كېلىپ: «مانا ئۆزۈم شۇدۇرمەن!»[194] دەپ، كۆپ ئادەملەرنى ئازدۇرىدۇ. 7 سىلەر ئۇرۇش خەۋەرلىرى ۋە ئۇرۇش شەپىلىرىنى ئاڭلىغىنىڭلاردا، بۇلاردىن ئالاقزادە بولۇپ كەتمەڭلار؛ چۈنكى بۇ ئىشلارنىڭ يۈز بېرىشى مۇقەررەر. لېكىن بۇ زامان ئاخىرى يېتىپ كەلگەنلىكى ئەمەس.
8 چۈنكى بىر مىللەت يەنە بىر مىللەت بىلەن ئۇرۇشقا چىقىدۇ، بىر پادىشاھلىق يەنە بىر پادىشاھلىق بىلەن ئۇرۇشقا چىقىدۇ[195]. جاي-جايلاردا يەر تەۋرەشلەر يۈز بېرىدۇ، ئاچارچىلىقلار ۋە قالايمىقانچىلىقلار بولىدۇ. مانا بۇ ئىشلارنىڭ يۈز بېرىشى «تولغۇتىنىڭ تولغىقىنىڭ باشلىنىشى» بولىدۇ، خالاس[196].
9 سىلەر بولساڭلار، ئۆزۈڭلارغا پەخەس بولۇڭلار؛ چۈنكى كىشىلەر سىلەرنى تۇتقۇن قىلىپ سوت مەھكىمىلىرىگە[197] تاپشۇرۇپ بېرىدۇ، سىناگوگلاردا

---

194 «مانا ئۆزۈم شۇدۇرمەن» ــ «مانا ئۆزۈم مەسىھدۇرمەن» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ.
195 «بىر مىللەت يەنە بىر مىللەت بىلەن ئۇرۇشقا چىقىدۇ، بىر پادىشاھلىق يەنە بىر پادىشاھلىق بىلەن ئۇرۇشقا چىقىدۇ» ــ ئىبرانىي تىلىدا (شۇنداقلا گرېك تىلىدا) بۇ ئىبارە دۇنيا بويىچە كېڭەيگەن ئۇرۇشلارنى كۆرسىتىشى مۇمكىن («يەش.» 2:19، «2تار.» 15:3-6دە بۇ تۇراقلىق ئىبارە توغرۇلۇق مىساللار بار.
196 ئەيسا مەسىھ قايسى ئىشنىڭ «تۇغۇلىدۇ»غانلىقىنى بىۋاستە دېمەيدۇ. تۆۋەندىكى سۆزلىرىگە قارىغاندا، بۇنى يېڭى دەۋرنىڭ تۇغۇلۇشى دەپ قارايمىز.
197 «سوت مەھكىمىلىرى» ــ گرېك تىلىدا «سانھېدرىنلار». يەھۇدىيلارنىڭ مەھكىمىلىرىنى ۋە بەلكىم باشقا ھەرخىل سوراقخانىلارنى كۆرسىتىدۇ.

قامچىلىنىسىلەر. سىلەر مېنىڭ سەۋەبىمدىن ئەمىرلەر ۋە پادىشاھلار ئالدىغا ئېلىپ بېرىلىسىپ، ئۇلار ئۈچۈن بىر گۇۋاھلىق بولسۇن دەپ سوراققا تارتىلىسىلەر. 10 لېكىن بۇلاردىن ئاۋۋال[198] خۇش خەۋەر پۈتكۈل ئەللەرگە جاكارلىنىشى كېرەك. 11 ئەمدى ئۇلار سىلەرنى ئاپىرىپ سوراققا تاپشۇرغاندا، نېمە دېيىش ھەققىدە نە ئەندىشە نە مۇلاھىزە قىلماڭلار، بەلكى شۇ ۋاقىت-سائەتتە سىلەرگە قايسى گەپ بېرىلسە، شۇنى ئېيتىڭلار؛ چۈنكى سۆزلىگۈچى سىلەر ئەمەس، مۇقەددەس روھتۇر. 12 قېرىنداش قېرىندىشىغا، ئاتا بالىسىغا خائىنلىق قىلىپ ئۆلۈمگە تۇتۇپ بېرىدۇ. باللىرىمۇ ئاتا-ئانىسى بىلەن زىتلىشىپ، ئۇلارنى ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلدۇرىدۇ. 13 شۇنداقلا سىلەر مېنىڭ نامىم تۈپەيلىدىن ھەممە ئادەمنىڭ نەپرىتىگە ئۇچرايسىلەر، لېكىن ئاخىرغىچە بەرداشلىق بەرگەنلەر قۇتقۇزۇلىدۇ.

يېرۇسالېمدا ۋەيران قىلغۇچى «يىرگىنچلىك نومۇسسىزلىق» پەيدا بولىدۇ؛ «دەھشەتلىك ئازاب-ئوقۇبەت»

14 — «ۋەيران قىلغۇچى يىرگىنچلىك نومۇسسىزلىق»نىڭ ئۆزى تۇرۇشقا تېگىشلىك بولمىغان يەردە تۇرغىنىنى كۆرگىنىڭلاردا، (كىتابخان بۇ سۆزنىڭ مەنىسىنى چۈشەنگەي[199]) يەھۇدىيە ئۆلكىسىدە تۇرۇۋاتقانلار تاغلارغا قاچسۇن. 15 ئۆگزىدە تۇرغان كىشى ئۆيىگە چۈشمەي ياكى ئۆيىدىكى بىرەر نېمىنى ئالغىلى ئىچىگە كىرمەي قاچسۇن. 16 ئېتىزلاردا تۇرۇۋاتقان كىشى بولسا چاپىنىنى ئالغىلى ئۆيىگە يانمىسۇن. 17 ئۇ كۈنلەردە ھامىلىدار ئاياللار ۋە بالا ئېمىتىۋاتقانلارنىڭ ھالىغا ۋاي![200] 18 قاچىدىغان ۋاقتىڭلارنىڭ قىشقا توغرا كېلىپ قالماسلىقى ئۈچۈن دۇئا قىلىڭلار[201]. 19 چۈنكى ئۇ چاغدا

198 «ئاۋۋال» — دېمەك، خۇش خەۋەرنىڭ ھەر جايغا جاكارلىنىشى زامانىنىڭ ئاخىرىدىن ئاۋۋال، شۇنداقلا بەلكىم 9-ئايەتتە ئېيتىلغان ناھايىتى ئېغىر زىيانكەشلىكتىن ئاۋۋال بولۇشى مۇمكىن («مات.» 14:24نى كۆرۈڭ).

199 «ۋەيران قىلغۇچى يىرگىنچلىك نومۇسسىزلىق» توغرىسىدا تەۋرات «دان.» 24:9-27نى ۋە ئۇ توغرۇلۇق ئىزاھاتلارنى كۆرۈڭ.

200 ئۇنداق كىشىلەرگە قېچىش ئەپسىز بولىدۇ، ئەلۋەتتە.

201 يەھۇدىي دىنىي ئەربابلارنىڭ تەۋرات قانۇنىغا بولغان چۈشەنچىسىگە ئاساسەن، يەھۇدىيلار ئادەتتە شابات (دەم ئېلىش) كۈنىدە شەھەر دەرۋازىسى ۋە دۇكانلارنى تاقىشى كېرەك. بۇ كۈنى

خۇدا ياراتقان دۇنيانىڭ ئاپىرىدە قىلىنغاندىن بۇيان مۇشۇ چاغقىچە كۆرۈلۈپ باقمىغان ھەم كەلگۈسىدىمۇ كۆرۈلمەيدىغان زور ئازاب-ئوقۇبەت بولىدۇ. [20] ئەگەر پەرۋەردىگار ئۇ كۈنلەرنى ئازايتمىسا، ھېچقانداق ئەت ئىگىسى قۇتۇلالمايدۇ. لېكىن ئۇ ئۆز تاللىغانلىرى ئۈچۈن[202] ئۇ كۈنلەرنى ئازايتىدۇ. [21] ئەگەر ئۇ چاغدا بىرسى سىلەرگە: «قاراڭلار، بۇ يەردە مەسىھ بار!» ياكى «قاراڭلار، ئۇ[203] ئەنە ئۇ يەردە!» دېسە، ئىشەنمەڭلار. [22] چۈنكى ساختا مەسىھلەر ۋە ساختا پەيغەمبەرلەر مەيدانغا چىقىدۇ، مۆجىزىلىك ئالامەتلەر ۋە كارامەتلەرنى كۆرسىتىدۇ؛ شۇنىڭ بىلەن ئەگەر مۇمكىن بولىدىغان بولسا، ئۇلار ھەتتا خۇدا تاللىغانلارنى ھەم ئازدۇرىدۇ. [23] شۇنىڭ ئۈچۈن، سىلەر ھوشيار بولۇڭلار. مانا، مەن بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى سىلەرگە ئالدىنئالا ئۇقتۇرۇپ قويدۇم.

ئىنسانئوغلىنىڭ كېلىشى

[24] ئەمدى شۇ كۈنلەردە، شۇ ئازاب-ئوقۇبەت ئۆتۈپ كەتكەن ھامان، قۇياش قارىيىدۇ، ئاي يورۇقلۇقىنى بەرمەيدۇ، [25] يۇلتۇزلار ئاسماندىن تۆكۈلۈپ چۈشىدۇ، ئاسماندىكى كۈچلەر لەرزىگە كېلىدۇ[204]. [26] ئاندىن كىشىلەر ئىنسانئوغلىنىڭ ئۇلۇغ كۈچ-قۇدرەت ۋە شان-شەرەپ بىلەن بۇلۇتلار ئىچىدە كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرىدۇ[205]. [27] ئۇ ئۆز پەرىشتىلىرىنى ئەۋەتىدۇ، ئۇلار ئۇنىڭ تاللىغانلىرىنى دۇنيانىڭ تۆت تەرىپىدىن[206]، زېمىننىڭ چەتلىرىدىن ئاسماننىڭ چەتلىرىگىچە يىغىپ جەم قىلىدۇ.

سەپەر قىلىش مەنئى قىلىنغان بولغاچقا، پەلەستىندە تۇرغانلارغا نىسبەتەن يىمەكلىك سېتىۋېلىش ۋە باشقا يەرلەرگە قېچىش ئىنتايىن قۇلايسىز بولىدۇ. «قىش»تا يەھۇدىيەدە دەريا-ۋادىلاردا سۇ پات-پات تېشىپ تۇرغاچقا، قىشتىمۇ قېچىش ئىنتايىن تەس بولىدۇ.

202 «ئۇ ئۆز تاللىغانلار ئۈچۈن» گرېك تىلىدا «ئۇ تاللىغان تاللىغانلىرى ئۈچۈن» دېگەنلىك بىلەن ئىپادىلىنىدۇ — خۇدا ئۆزىنىڭ تاللىغانلىرىغا باغلىغان مۇھەببىتىنى ئالاھىدە تەكىتلەيدۇ.

203 «ئۇ» — مەسىھنى كۆرسىتىدۇ.

204 «يەش.» 13:10، 34:4، «يو.» 2:10نى كۆرۈڭ. «ئاسماندىكى كۈچلەر» بەلكىم بارلىق جىن-شەيتانلارنى كۆرسىتىدۇ؛ «لەرزىگە كېلىدۇ» بەلكىم ئۇلارنىڭ كۈچتىن قېلىشىنى كۆرسىتىدۇ.

205 «دان.» 13:7نى كۆرۈڭ.

206 «دۇنيانىڭ تۆت تەرىپىدىن» گرېك تىلىدا «تۆت شامالدىن» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

ئەنجۈر دەرىخىدىن ساۋاق ئېلىش

[28] ــ ئەنجۈر دەرىخىدىن مۇنداق تەمسىلنى بىلىۋېلىڭلار: ــ ئۇنىڭ شاخلىرى كۆكىرىپ يوپۇرماق چىقارغاندا، يازنىڭ يېقىنلاپ قالغانلىقىنى بىلىسىلەر. [29] خۇددى شۇنىڭدەك، مەن بايا دېگەنلىرىمنىڭ يۈز بېرىۋاتقانلىقىنى كۆرگىنىڭلاردا، ئۇنىڭ يېقىنلاپ قالغانلىقىنى، ھەتتا ئىشىك ئالدىدا تۇرۇۋاتقانلىقىنى بىلىۋېلىڭلار.[207]
[30] مەن سىلەرگە بەرھەق شۇنى ئېيتىپ قويايكى، بۇ ئالامەتلەرنىڭ ھەممىسى ئەمەلگە ئاشۇرۇلماي تۇرۇپ، بۇ دەۋر[208] ئۆتمەيدۇ. [31] ئاسمان-زېمىن يوقىلىدۇ، بىراق مېنىڭ سۆزلىرىم ھەرگىز يوقالمايدۇ.

ھوشيار بولۇڭلار

[32] لېكىن شۇ كۈنى ياكى ۋاقىت-سائەتنى توغرۇلۇق خەۋەرنى ھېچكىم بىلمەيدۇ ــ ھەتتا نە ئەرشتىكى پەرىشتىلەرمۇ بىلمەيدۇ، نە ئوغۇل بىلمەيدۇ، ئۇنى پەقەت ئاتىلا بىلىدۇ. [33] ھوشيار بولۇڭلار، سەگەك بولۇپ دۇئا قىلىڭلار، چۈنكى ئۇ ۋاقىت-سائەتنىڭ قاچان كېلىدىغانلىقىنى بىلمەيسىلەر. [34] بۇ خۇددى ياقا يۇرتقا چىقماقچى بولغان ئادەمنىڭ ئەھۋالىغا ئوخشايدۇ. يولغا چىقىدىغان چاغدا، ئۇ قۇللىرىغا ئۆز ھوقۇقىنى بېكىتىپ، ھەربىرىگە ئۆز ۋەزىپىسىنى تاپشۇرىدۇ ۋە دەرۋازىۋەنگىمۇ سەگەك بولۇشنى تاپىلايدۇ.

---

[207] بۇ تېكىستتىكى «ئۇنىڭ» ياكى ياكى (1) ئىنسانئوغلىنىڭ ئۆزىنى، ياكى (2) ئۇنىڭ كېلىدىغان كۈنىنى، ياكى (3) خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنى كۆرسىتىدۇ («لۇقا» 31:21).

[208] ئەگەر تىلغا ئېلىنغان ئالامەت يېرۇسالېمنىڭ ۋەيران بولۇشىغا (مىلادىيە 70-يىلى) (2:13) قارىتىلغان بولسا، ئۇنداقتا «دەۋر» دېگەن سۆز تەبىئىيكى (1) ئەيسانىڭ دەۋرىدە ياشاپ ئۆتكەن ئادەملەرنى كۆرسىتىدۇ. ئەگەر مەسىھنىڭ دۇنياغا قايتىپ كېلىشىگە (26:13) قارىتىلغان بولسا، «دەۋر» دېگەن سۆز بەلكىم (2) پۈتۈن يەھۇدىيە خەلقىنى (3) بۇ ئايەتلەردە ئېيتىلغان «دەھشەتلىك ئازاب-ئوقۇبەت»تىكى ۋەقەلەرنىڭ باشلىنىش دەۋرىدە ياشىغانلارنى كۆرسىتىدۇ. شۇڭا بارلىق ۋەقەلەر شۇ دەۋر ئىچىدە يۈز بېرىدۇ، دېگەنلىك بولىدۇ. بىزنىڭچە (3)-شەرھ ئالدى-كەينى ئايەتلەرگە ئەڭ باپ كېلىدۇ.

[35] شۇنىڭدەك، سىلەرمۇ سەگەك بولۇڭلار؛ چۈنكى ئۆينىڭ ئىگىسىنىڭ
قايتىپ كېلىدىغان ۋاقتىنىڭ ــ كەچقۇرۇنمۇ، تۈن يېرىمىمۇ، خوراز چىللىغان
ۋاقىتمۇ ياكى سەھەر ۋاقتىمۇ ــ ئۇنى بىلەلمەيسىلەر؛ [36] ئۇ تۇيۇقسىز كەلگەندە،
سىلەرنىڭ ئۇخلاۋاتقىنىڭلارنىڭ ئۈستىگە چۈشمىسۇن! [37] سىلەرگە
ئېيتقىنىمنى مەن ھەممەيلەنگە ئېيتىمەن: سەگەك تۇرۇڭلار!

ئىخلاسمەن ئايالنىڭ ئەيسانى ئەتىرلىشى

14
[1] «ئۆتۈپ كېتىش» ھېيتى ۋە «پېتىر نان ھېيتى»غا ئىككى كۈن
قالغانىدى[209]. باش كاھىنلار ۋە تەۋرات ئۇستازلىرى ئۇنى ھىيلە-
نەيرەڭ بىلەن تۇتۇپ ئۆلتۈرۈشنىڭ چارىسىنى ئىزدەيتتى. [2] چۈنكى ئۇلار:
ــ بۇ ئىش ھېيت-ئايەم كۈنلىرى قىلىنمىسۇن. بولمىسا، خەلق ئارىسىدا
مالىمانچىلىق چىقىشى مۇمكىن، ــ دېيىشەتتى.
[3] ئەمدى ئۇ بەيت-ئانىيا يېزىسىدا، «سىمون ماخاۋ»نىڭ[210] ئۆيىدە
داستىخاندا ئولتۇرغاندا، ئاق قاشتېشى شىشىدە ناھايىتى قىممەتلىك ساپ
سۇمبۇل ئەتىرى كۆتۈرۈپ كەلگەن بىر ئايال ئۇنىڭ يېنىغا كىردى. ئايال ئاق
قاشتېشى شىشىنى چېقىپ، ئەتىرنى ئەيسانىڭ بېشىغا قۇيدى.
[4] لېكىن بەزىلەر بۇنىڭغا خاپا بولۇشۇپ، بىر-بىرىگە:
ــ بۇ ئەتىر نېمە دەپ شۇنداق ئىسراپ قىلىنىدۇ؟ [5] چۈنكى بۇ ئەتىرنى ئۈچ
يۈز دىناردىن ئارتۇق پۇلغا[211] ساتقىلى بولاتتى، پۇلى كەمبەغەللەرگە سەدىقە
قىلىنسا بولماتتى! ــ دېيىشتى. ئۇلار ئايالغا شۇنداق تاپا-تەنە قىلغىلى تۇردى.
[6] لېكىن ئەيسا ئۇلارغا:

---

209 بۇ ئىككى ھېيتنىڭ تەپسىلاتلىرى ئۈچۈن «مىس.» 12-باب، «لاۋ.» 23-بابنى ۋە «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭ. «ئىبرانىي تىلىدا «پىساق»، ياكى «پاسخا» ھېيتى دەپ ئاتىلىدۇ.

210 «سىمون ماخاۋ» «ماخاۋ كېسىلى» دېيىلىدىغان سىمون» ــ سىمون بەلكىم ئىلگىرى ماخاۋ كېسىلىگە گىرىپتار بولغانىدى. بىزنىڭچە بۇ ئىش ۋە «يۇھ.» 12:1-11دە خاتىرىلەنگەن ۋەقە بىر ئىشتۇر.

211 «دىنار» ياكى «دىنارىئوس» دېگەن رىم ئىمپېرىيەسىدىكى بىرخىل پۇل بىرلىكى بولۇپ، بىر «دىنارىئوس» تەخمىنەن بىر ئادەمنىڭ بىر كۈنلۈك ھەققى بولاتتى. «مات.» 20:2نى كۆرۈڭ.

— ئۇنىڭ ئىختىيارىغا قويۇڭلار، نېمە دەپ ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئاغرىتىسىلەر؟ ئۇ
مېنىڭ ئۈستۈمگە ياخشى ئىش قىلدى. 7 چۈنكى كەمبەغەللەر دائىم ئاراڭلاردا
بولىدۇ، خالىغان ۋاقتىڭلاردا ئۇلارغا خەير-ساخاۋەت كۆرسىتەلەيسىلەر؛ لېكىن
مېنىڭ ئاراڭلاردا بولۇشۇم سىلەرگە دائىم نېسىپ بولۇۋەرمەيدۇ! 8 ئايال چامىنىڭ
يېتىشىچە قىلدى؛ ئۇ مېنىڭ بەدىنىمنىڭ دەپنە قىلىنىشىغا ئالدىنئالا تەييارلىق
قىلىپ، ئۇنىڭغا ئەتىر-ماي قۇيۇپ قويدى[212]. 9 مەن سىلەرگە بەرھەق شۇنى
ئېيتىپ قويايكى، بۇ خۇش خەۋەر پۈتكۈل دۇنيانىڭ قەيېرىدە جاكارلانسا، بۇ ئايال
ئەسلىنىپ، ئۇنىڭ قىلغان بۇ ئىشى تەرىپلىنىدۇ، — دېدى.

يەھۇدانىڭ ئەيساغا ساتقۇنلۇق قىلىشى

10 شۇ ۋاقىتتا، ئون ئىككىيلەندىن بىرى بولغان يەھۇدا ئىشقارىيوت ئۇنى
ئۇلارغا تۇتۇپ بېرىش مەقسىتىدە باش كاھىنلارنىڭ ئالدىغا باردى. 11 ئۇلار بۇنى
ئاڭلاپ خۇشال بولۇپ كەتتى ۋە ئۇنىڭغا پۇل بېرىشكە ۋەدە قىلىشتى. يەھۇدا
ئۇنى تۇتۇپ بېرىشكە مۇۋاپىق پۇرسەت ئىزدەپ يۈرەتتى.

ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىنىڭ كەچلىك تامىقى

12 پېتىر نان ھېيتىنىڭ بىرىنچى كۈنى، يەنى ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىنىڭ
قۇربانلىق قوزىسى سويۇلىدىغان كۈنى[213]، مۇخلىسلار ئۇنىڭدىن:
— ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىنىڭ تامىقىنى[214] يېيىشىڭ ئۈچۈن بىزنىڭ قەيەرگە
بېرىپ تەييارلىشىمىزنى خالايسەن؟ — دەپ سورىدى.
13 ئۇ مۇخلىسلىرىدىن ئىككىيلەننى ئالدىن ماڭغۇزۇپ ئۇلارغا:

---

212 ياكى «مەسىھ قىلدى».

213 «پېتىر نان ھېيتى» يەتتە كۈن بولىدۇ، بىرىنچى كۈنى «ئۆتۈپ كېتىش» ھېيتىمۇ تەڭ بولىدۇ. بۇ كۈنى، يەھۇدىيلار ئۆيلىرىدە قوزا سويۇپ، پېتىر نان بىلەن يەيدۇ.

214 «ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىنىڭ تامىقى»نىڭ مۇھىم قىسمى «ئۆتۈپ كېتىش قۇربانلىق قوزىسى» ئىدى («مىس.» 12:3-11، «لاۋ.» 23:5، «چۆل.» 28:16، «قان.» 16:1-7نى كۆرۈڭ).

– شەھەرگە[215] كىرىڭلار، ئۇ يەردە كوزىدا سۇ كۆتۈرۈۋالغان بىر ئەر كىشى سىلەرگە ئۇچرايدۇ[216]. ئۇنىڭ كەينىدىن مېڭىڭلار. 14 ئۇ ئادەم نەگە كىرسە شۇ ئۆينىڭ ئىگىسىگە: «ئۇستاز: مۇخلىسلىرىم بىلەن ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىنىڭ تاماقنى يەيدىغان مېھمانخانا قەيەردە؟ – دەپ سوراۋاتىدۇ» – دەڭلار. 15 ئۇ سىلەرنى باشلاپ ئۇستۈنكى قەۋەتتىكى رەتلەنگەن سەرەمجانلاشتۇرۇلغان چوڭ بىر ئېغىز ئۆينى كۆرسىتىدۇ. مانا شۇ يەردە بىزگە تەييارلىق قىلىپ تۇرۇڭلار، – دېدى.

16 مۇخلىسلار يولغا چىقىپ شەھەرگە كىرىپ، يولۇققان ئىشلارنىڭ ھەممىسى ئۇ ئېيتقاندەك بولدى. شۇ يەردە ئۇلار ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىنىڭ تاماقنى تەييارلاشتى. 17 كەچ كىرگەندە، ئۇ ئون ئىككەيلەن بىلەن ئۆيگە كەلدى. 18 ئۇلار داستىخاندا ئولتۇرۇپ[217] غىزالانغاندا ئەيسا:

– مەن سىلەرگە بەرھەق شۇنى ئېيتىپ قويايكى، ئاراڭلاردىكى بىرەيلەن، مەن بىلەن بىللە غىزالىنىۋاتقان بىرسى ماڭا ساتقۇنلۇق قىلىدۇ، – دېدى.

19 ئۇلار بۇ سۆزدىن قايغۇغا چۆمۈپ، بىر-بىرلەپ ئۇنىڭدىن:

– مەن ئەمەستىمەن؟ – دەپ سورىدى. يەنە بىرسى: – مەن ئەمەستىمەن؟

– دېدى.

20 لېكىن ئۇ ئۇلارغا:

– شۇ كىشى ئون ئىككەيلەننىڭ بىرى، يەنى قولىدىكى ناننى مەن بىلەن تەڭ تاۋاققا تۆگۈرگۈچى بولىدۇ. 21 ئىنسانئوغلى دەرۋەقە ئۆزى توغرىسىدا مۇقەددەس يازمىلاردا پۈتۈلگەندەك ئالەمدىن كېتىدۇ؛ بىراق ئىنسانئوغلىنىڭ تۇتۇپ بېرىلىشىگە ۋاستىچى بولغان ئادەمنىڭ ھالىغا ۋاي! ئۇ ئادەم تۇغۇلمىغان بولسا ئۇنىڭغا ياخشى بولاتتى! – دېدى[218].

---

215 «شەھەر» – يېرۇسالېم شەھىرىگە، دېمەك.

216 قانائاندا (پەلەستىندە) ئەر كىشىلەر بۇگۈنگە قەدەر ئادەتتە سۇ كۆتۈرمەيدۇ.

217 گرېك تىلىدا «يېتىپ».

218 يەھۇدا بۇ سۆزنى ئاڭلىغاندىن كېيىن دەرھال چىقىپ باش كاھىنلارنىڭ يېنىغا بارغان بولسا كېرەك. «ماركۇس»، «لۇقا»، «يۇھاننا»دىكى ««ئۆتۈپ كېتىش» ھېيتىنىڭ كەچلىك تامىقى» توغرىسىدىكى بايانلارنى كۆرۈڭ.

ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىنىڭ كەچلىك تامىقى

22 ئۇلار غىزالىنىۋاتقاندا، ئەيسا بىر نانني قولىغا ئېلىپ تەشەككۈر
ئېيتقاندىن كېيىن[219]، ئۇنى ئوشتۇپ، مۇخلىسلىرىغا ئۈلەشتۈرۈپ بەردى ۋە:
ــ ئېلىڭلار، بۇ مېنىڭ تېنىم، ــ دېدى.
23 ئاندىن ئۇ قولىغا جامنى ئېلىپ خۇداغا تەشەككۈر ئېيتقاندىن كېيىن،
ئۇنى مۇخلىسلىرىغا سۇندى. ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭدىن ئىچىشتى.
24 ئۇ ئۇلارغا: ــ بۇ مېنىڭ قېنىم، نۇرغۇن ئادەملەر ئۈچۈن تۆكۈلىدىغان،
يېڭى ئەھدىنى[220] تۈزىدىغان قېنىمدۇر. 25 مەن سىلەرگە بەرھەق شۇنى
ئېيتىپ قوياييكى، خۇدانىڭ پادىشاھلىقىدا يېڭىدىن شارابتىن ئىچىدىغان
كۈنگىچە، ئۈزۈم تېلىنىڭ شەربىتىنى ھەرگىز ئىچمەيمەن، ــ دېدى.
26 ئۇلار بىر مەدھىيە كۈيىنى ئېيتقاندىن كېيىن تالاغا چىقىپ، زەيتۇن
تېغىغا قاراپ كېتىشتى.

مۇخلىسلارنىڭ ئەيسانى تاشلاپ كېتىشى

27 ئاندىن ئەيسا ئۇلارغا:
سىلەر ھەممىڭلار تاندۇرۇلۇپ يۇتلىشىسىلەر، چۈنكى مۇقەددەس يازمىلاردا:
«مەن پادىچىنى ئۇرۇۋېتىمەن،
قويلار پاتىپاراق بولۇپ تارقىتىۋېتىلىدۇ» دەپ پۈتۈلگەن[221].
28 لېكىن مەن تىرىلگەندىن كېيىن گالىلىيەگە سىلەردىن بۇرۇن بارىمەن،
ــ دېدى.
29 لېكىن پېترۇس ئۇنىڭغا:
ــ ھەممەيلەن تاندۇرۇلۇپ يۇتلاشسىمۇ، مەن ھەرگىز يۇتلاشمايمەن،
دېدى.

219 ياكى «(ئۇنى) بەرىكەتلىگەندىن كېيىن،...».
220 «يېڭى ئەھدە» — تەۋرات، «يەر.» 31:31-34، «لۇقا» 22:20نى، «ئىبر.» 13:20نى كۆرۈڭ.
بەزى كونا كەچۈرمىلەردە پەقەت «ئەھدە» دېيىلىدۇ.
221 «زەك.» 13:7. مۇشۇ بېشارەتتە سۆزلىگۈچى خۇدانىڭ ئۆزى، ئەلۋەتتە.

30 ئەيسا ئۇنىڭغا: ــ مەن ساڭا بەرھەق شۇنى ئېيتىپ قويايكى، بۈگۈن،
يەنى بۈگۈن كېچە خوراز ئىككى قېتىم چىللىغۇچە، سەن مەندىن ئۈچ قېتىم
تانىسەن، ــ دېدى.
31 لېكىن پېترۇس تېخىمۇ قەتئىيلىك بىلەن ئۇنىڭغا:
ــ سەن بىلەن بىللە ئۆلىدىغان ئىش كېرەك بولسىمۇ، سەندىن ھەرگىز
تانمايمەن، ــ دېدى. قالغان ھەممىسىمۇ شۇنداق دېيىشتى.

ئەيسانىڭ گېتسىمانە باغچىسىدىكى دۇئا-تىلاۋىتى

32 ئاندىن ئۇلار گېتسىمانە دېگەن بىر جايغا كەلدى. ئۇ مۇخلىسلارغا: ــ
مەن دۇئا-تىلاۋەت قىلىپ كەلگۈچە، مۇشۇ يەردە ئولتۇرۇپ تۇرۇڭلار، دېدى.
33 ئۇ پېترۇس، ياقۇپ ۋە يۇھاننانى بىرگە ئېلىپ ماڭدى ۋە سۈر بېسىپ،
روھ-قەلبىدە[222] تولىمۇ پەرىشان بولۇشقا باشلىدى. 34 ئۇ ئۇلارغا:
ــ جېنىم ئۆلىدىغاندەك بەكمۇ ئازابلانماقتا. سىلەر بۇ يەردە قېلىپ، ئويغاق
تۇرۇڭلار، ــ دېدى. 35 ئۇ سەل نېرىراق بېرىپ، ئۆزىنى يەرگە ئېتىپ دۇم ياتتى
ۋە مۇمكىن بولسا، ئۇ دەقىقىنىڭ[223] ئۆز بېشىغا چۈشمەي ئۆتۈپ كېتىشى
ئۈچۈن دۇئا قىلىپ:
36 ــ ئى ئابا ئاتا[224]، ساڭا ھەممە ئىش مۇمكىندۇر؛ بۇ قەدەھنى[225]
مەندىن ئۆتكۈزۈۋەتكەيسەن! لېكىن بۇ ئىش مەن خالىغاندەك ئەمەس، سەن
خالىغاندەك بولسۇن، ــ دېدى.
37 ئۇ ئۈچەيلەننىڭ يېنىغا قايتىپ كەلگىنىدە، ئۇلارنىڭ ئۇخلاپ
قالغانلىقىنى كۆرۈپ، پېترۇسقا:

---

222 گرېك تىلىدا «روھتا».

223 گرېك تىلىدا «شۇ سائەتنىڭ...»

224 ئىبرانىي تىلىدا «ئابا» دېگەن سۆز ئوغۇلنىڭ ئاتىسىغا بولغان يېقىنچىلىقىنى بىلدۈرىدۇ. ئۇيغۇرچىدىكى «سۆيۈملۈك ئاتا» دېگەنگە يېقىن كېلىدۇ. بۇ سۆز ھەم مۆھەببەت ھەم چوڭقۇر ھۆرمەتنىمۇ بىلدۈرىدۇ.

225 «بۇ قەدەھ» — ئۇنىڭ ئالدىدا تۇرىدىغان ئازاب-ئوقۇبەتلەرنى كۆرسىتىدۇ. تەۋراتنىڭ كۆپ يەرلىرىدە «قەدەھ» دەل شۇ مەنىدە ئىشلىتىلىدۇ (مەسىلەن «زەب.» 8:75، «يەش.» 17:51، 22، «يەر.» 15:25دە).

ــ ئەي سىمون، ئۇخلاۋاتامسەن؟! بىر سائەتمۇ ئويغاق تۇرالمىدىڭمۇ؟! [38] ئېزىقتۇرۇلۇشتىن ساقلىنىش ئۈچۈن، ئويغاق تۇرۇپ دۇئا قىلىڭلار. روھ پىداكار بولسىمۇ، لېكىن كىشىنىڭ ئەتلىرى[(226)] ئاجىزدۇر، ــ دېدى.
[39] ئاندىن ئۇ يەنە بېرىپ، ئوخشاش سۆزلەر بىلەن قايتىدىن دۇئا قىلدى. [40] ئۇ ئۇلارنىڭ يېنىغا قايتىپ كەلگىنىدە، ئۇلارنىڭ يەنە ئۇخلاپ قالغانلىقىنى كۆردى، چۈنكى ئۇلارنىڭ كۆزلىرى ئۇيقۇغا ئىلىنغانىدى. ئۇلار ئۇنىڭغا نېمە دېيىشىنى بىلمەي قالدى. [41] ئۇ ئۈچىنچى قېتىم ئۇلارنىڭ يېنىغا قايتىپ ئۇلارغا:
ــ سىلەر تېخىچە ئۇخلاۋاتامسىلەر، تېخىچە دەم ئېلىۋاتامسىلەر؟[(227)] ئەمدى بولدى بەس! ۋاقىت-سائىتى كەلدى؛ مانا، ئىنسانئوغلى گۇناھكارلارنىڭ قولىغا تاپشۇرۇلدى! [42] قوپۇڭلار، كېتەيلى؛ مانا، ماڭا ساتقۇنلۇق قىلىدىغان كىشى يېقىن كەلدى! ــ دېدى.

ئەيسانىڭ تۇتقۇن قىلىنىشى

[43] ۋە شۇ دەقىقىدە، ئۇنىڭ سۆزى تېخى تۈگىمەيلا، مانا، ئون ئىككەيلەندىن بىرى بولغان يەھۇدا كەلدى؛ ئۇنىڭ يېنىدا باش كاھىنلار، تەۋرات ئۇستازلىرى ۋە ئاقساقاللار تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن قىلىچ-توقماقلارنى كۆتۈرگەن زور بىر توپ ئادەم بار ئىدى. [44] ئۇنىڭغا ساتقۇنلۇق قىلغۇچى ئۇلار بىلەن ئالدىن ئىشارەتنى بېكىتىپ: «مەن كىمنى سۆيسەم، ئۇ دەل شۇدۇر. سىلەر ئۇنى تۇتۇپ، يالاپ ئېلىپ كېتىڭلار» دەپ كېلىشكەنىدى. [45] ئۇ كېلىپ ئۇدۇل ئەيسانىڭ ئالدىغا بېرىپ:

226 گرېك تىلىدا «ئەت». ئىنجىلدا «ئەت» ياكى «ئەت-تەن» دائىم دېگۈدەك ئادەمنىڭ ئۆز تېنى تەرىپىدىن ئازدۇرۇلىدىغان، گۇناھكار تەبىئىتىنى كۆرسىتىدۇ. «رىملىقلارغا»دىكى «كىرىش سۆز»نىمىزنى كۆرۈڭ.
227 ياكى بولمىسا: «ئەمدى ئۇخلاۋېرىسىلەر، دەم ئېلىۋېرىسىلەر!» (دېمەك، كىنايىلىك گەپ) ياكى پەقەت: «ئەمدى ئۇخلاڭلار، دەم ئېلىڭلار!».

— ئۇستاز، ئۇستاز![228] — دەپ ئۇنى سۆيۈپ كەتتى.
46 ئۇلار ئۇنىڭغا قول سېلىپ، ئۇنى تۇتقۇن قىلدى. 47 ۋە ئۇنىڭ يېنىدا تۇرغانلاردىن بىرەيلەن قىلىچىنى سۇغۇرۇپ، باش كاھىننىڭ چاكىرىغا ئۇرۇۋىدى، ئۇنىڭ قۇلىقىنى شىلىپ چۈشۈرۈۋەتتى.
48 ئەيسا جاۋابەن ئۇلارغا:
— بىر قاراقچىنى تۇتىدىغاندەك قىلىچ-توقماقلارنى كۆتۈرۈپ مېنى تۇتقىلى كەپسىلەرغۇ؟ 49 مەن ھەر كۈنى ئىبادەتخانا ھويلىلىرىدا سىلەر بىلەن بىللە بولۇپ تەلىم بېرەتتىم، لېكىن سىلەر ئۇ چاغدا مېنى تۇتمىدىڭلار. لېكىن بۇ ئىشلارنىڭ يۈز بېرىشى مۇقەددەس يازمىلاردا ئالدىن پۈتۈلگەنلەرنىڭ ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇشى ئۈچۈن بولدى، — دېدى.
50 بۇ چاغدا، ھەممەيلەن ئۇنى تاشلاپ قېچىپ كېتىشتى. 51 پەقەت ئۇچىسىغا كاناپ رەخت يېپىنچاقلىۋالغان بىر يىگىت ئۇنىڭ كەينىدىن ئەگىشىپ ماڭدى. ياش ئەسكەرلەر ئۇنى تۇتۇۋېلىۋىدى، 52 لېكىن ئۇ كاناپ رەختتىن بوشنىپ، يالىڭاچ پېتى ئۇلاردىن قېچىپ كەتتى[229].

ئالىي كېڭەشمە («سانھېدرىن»)دە سوتلىنىش

53 ئەمدى ئۇلار ئەيسانى باش كاھىننىڭ ئالدىغا ئېلىپ بېرىشتى. باش كاھىنلار، بارلىق ئاقساقاللار بىلەن تەۋرات ئۇستازلىرىمۇ ئۇ يەرگە ئۇنىڭ يېنىغا[230] يىغىلدى. 54 پېترۇس ئۇنىڭغا تاكى باش كاھىننىڭ سارايىدىكى ھويلىنىڭ ئىچىگىچە يىراقتىن ئەگىشىپ كەلدى؛ ئۇ قاراۋۇللار بىلەن بىللە ئوتنىڭ نۇرىدا ئوتىسىنىپ ئولتۇردى. 55 باش كاھىنلار ۋە پۈتۈن ئالىي

228 «ئۇستاز» — ئىبرانىي تىلىدا «رابىي» دېيىلىدۇ.
ئىبرانىيلار ئارىسىدا ئادەمنىڭ ئىسمىنى ئىككى قېتىم چاقىرىش ئادەتتە ئىناتايىن چوڭقۇر ھېسسىيات، ئالاھىدە ئامراقلىقنى بىلدۈرىدۇ.
229 بىرنەچچە شەرھچىلەر بۇ «مەلۇم ياش يىگىت»نى ماركۇسنىڭ ئۆزى ئىكەن، دەپ قارايدۇ. بىزمۇ قوشۇلىمىز. ئۇ مۇشۇ يەردە ئۆزىنى «مۇخلىس» دەپ ئاتىمايدۇ. بەلكىم ئۇ مۇشۇ يەردە بارلىق كىشىلەرنىڭ ئەيسادىن ۋاز كېچىپ ئۇنى تاشلىغانلىقىنى تەكىتلىمەكچى بولىدۇ.
230 «ئۇنىڭ يېنىغا» — باش كاھىن قاياپانىڭ يېنىغا.

كېڭەشمە ئەزالىرى ئەيسانى ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلىش ئۈچۈن، گۇۋاھ-ئىسپات ئىزدىدى، ئەمما تاپالمىدى. 56 چۈنكى نۇرغۇن كىشىلەر ئۇنى ئەرز قىلىپ يالغان گۇۋاھچىلىق بەرگەن بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ گۇۋاھلىقلىرى بىر-بىرىگە ئۇدۇل كەلمەيتتى. 57 بەزى ئادەملەر ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۇنىڭ ئۈستىدىن ئەرز قىلىپ يالغان گۇۋاھلىق بېرىپ:

58 — بىز ئۇنىڭ: «ئىنسان قولى بىلەن ياسالغان بۇ ئىبادەتخانىنى بۇزۇپ تاشلاپ، ئىنسان قولى بىلەن ياسالمىغان باشقا بىر ئىبادەتخانىنى ئۈچ كۈن ئىچىدە ياساپ چىقىمەن» دېگەنلىكىنى ئاڭلىدۇق[231]، — دېدى. 59 ھەتتا ئۇلارنىڭ بۇ ھەقتىكى گۇۋاھلىقلىرىمۇ بىر-بىرىگە ماس كەلمىدى.

60 ئاندىن باش كاھىن ھەممەيلەننىڭ ئالدىدا ئورنىدىن تۇرۇپ، ئەيسادىن:

— بۇلار سېنىڭ ئۈستۈڭدىن زادى قانداق گۇۋاھلىقلارنى بېرىۋاتىدۇ؟ قېنى، جاۋاب بەرمەمسەن؟ — دەپ سورىدى. 61 لېكىن ئەيسا شۈك تۇرۇپ، ھېچقانداق جاۋاب بەرمىدى. باش كاھىن ئۇنى قىستاپ يەنە ئۇنىڭدىن:

— سەن مۇبارەك بولغۇچىنىڭ[232] ئوغلى مەسىھمۇسەن؟ — دەپ سورىدى.

62 — شۇنداق، مەن ئۆزۈم، — دېدى ئەيسا، — ۋە سىلەر كېيىن ئىنسانئوغلىنىڭ قۇدرەت ئىگىسىنىڭ ئوڭ يېنىدا ئولتۇرىدىغانلىقىنى ۋە ئاسماندىكى بۇلۇتلار بىلەن كېلىدىغانلىقىنى كۆرىسىلەر[233].

63 شۇنىڭ بىلەن باش كاھىن تونلىرىنى يىرتىپ[234] تاشلاپ:

— ئەمدى باشقا ھەرقانداق گۇۋاھچىنىڭ نېمە ھاجىتى؟ 64 ئۆزۈڭلار بۇ كۇپۇرلۇقنى ئاڭلىدىڭلار! ئەمدى بۇنىڭغا نېمە دەيسىلەر؟ — دېدى.

ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۇ ئۆلۈم جازاسىغا بۇيرۇلسۇن، دەپ ھۆكۈم چىقىرىشتى.

231 «يۇھ.» 2:19نى كۆرۈڭ. ئۇلار مەسىھنىڭ سۆزىنى بۇرمىلىغانىدى.

232 «مۇبارەك بولغۇچى» — خۇدا ئۆزىدۇر.

233 تەۋرات، «دان.» 7:13نى كۆرۈڭ.

234 باش كاھىن ئەيسانى «كۇپۇرلۇق قىلدى» دەپ قاراپ، ئۆزىنىڭ بۇنىڭغا بولغان چۆچۈشى ۋە غەزىپىنى ئىپادىلەش ئۈچۈن كىيىملىرىنى يىرتقان. ئەيسانىڭ ئۆزىنىڭ مەسىھ ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىشى، ئۇنىڭ خۇداغا خاس ھوقۇق ۋە شۆھرەت مەنىدىدۇر، دېگەنلىكىدۇر. يەنە شۇنى ئېيتىمىزكى، باش كاھىننىڭ تونلىرىنى يىرتىشىنىڭ ئۆزى تەۋرات قانۇنىغا خىلاپ ئىدى («لاۋ.» 6:10، 10:21).

65 ئاندىن بەزىلىرى ئۇنىڭغا تۈكۈرۈشكە باشلىدى، يەنە ئۇنىڭ كۆزلىرىنى تېڭىپ، مۇشتلاپ: «قېنى، پەيغەمبەرچىلىك قىلىپ بېشارەت بېرە!» دېيىشتى[235]. قاراۋۇللارمۇ ئۇنى شاپىلاق بىلەن كاچاتلىدى[236].

پېترۇسنىڭ ئەيسادىن تېنىشى

66 پېترۇس سارايىنىڭ تۆۋەنكى ھويلىسىدا تۇرغاندا، باش كاھىننىڭ دېدەكلىرىدىن بىرى كېلىپ، 67 ئىسسىنىپ ئولتۇرغان پېترۇسنى كۆرۈپ، ئۇنىڭغا تىكىلىپ قاراپ:

— سەنمۇ ناسارەتلىك ئەيسا بىلەن بىللە ئىدىڭغۇ، — دېدى.

68 لېكىن ئۇ تېنىپ:

— سېنىڭ نېمە دەۋاتقانلىقىڭنى بىلمىدىم ھەم چۈشەنمىدىم، — دېدى-دە، تاشقىرىغا، دەرۋازىنىڭ ئايۋىنىغا چىقىپ تۇردى. شۇ ئەسنادا خوراز بىر چىللىدى.

69 ئۇنى يەنە كۆرگەن ھېلىقى دېدەك يەنە ئۇ يەردە تۇرغانلارغا:

— بۇ ئۇلاردىن بىرى، — دېگىلى تۇردى. 70 پېترۇس يەنە ئىنكار قىلدى.

بىرئازدىن كېيىن، ئۇ يەردە تۇرغانلار پېترۇسقا يەنە:

— بەرھەق، سەن ئۇلارنىڭ بىرىسەن. چۈنكى سەنمۇ گالىلىيەلىك ئىكەنسەنغۇ؟! — دېيىشتى[237].

71 لېكىن ئۇ قاتتىق قارغاشلار بىلەن قەسەم قىلىپ:

— سىلەر دەۋاتقان ھېلىقى ئادەمنى تونۇمايمەن! — دېدى.

72 دەل شۇ چاغدا خوراز ئىككىنچى قېتىم چىللىدى. پېترۇس ئەيسانىڭ ئۆزىگە: «خوراز ئىككى قېتىم چىللىغۇچە، سەن مەندىن ئۈچ قېتىم تانىسەن» دېگەن سۆزىنى ئېسىگە ئالدى؛ ۋە بۇلارنى ئويلاپ يىغلاپ كەتتى[238].

---

235 «مات.» 26:68دە: «... «قېنى بېشارەت بېرە، سېنى كىم ئۇردى؟» — دېيىشتى» دېيىلىدۇ.

236 ياكى «قاراۋۇللارمۇ ئۇنى ئارىسىغا ئېلىۋېلىپ كاچاتلىدى».

237 ئۇلارنىڭ دېگەنلىرى پېترۇسنىڭ تەلەپپۇزىغا ئاساسەن بولسا كېرەك. «مات.» 26:72-73نى كۆرۈڭ.

238 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: — «كۆڭلى بۇزۇلۇپ يىغلاپ كەتتى».

ئەيسانىڭ پىلاتۇسنىڭ ئالدىدا سوتلىنىشى

15

1 ئەتىسى تاڭ ئېتىشى بىلەنلا، باش كاھىنلار ئاقساقاللار،
تەۋرات ئۇستازلىرى ۋە پۈتكۈل ئالىي كېڭەشمىدىكىلەر بىلەن
مەسلىھەتلىشىپ، ئەيسانى باغلاپ ئاپىرىپ، ۋالىي پىلاتۇسقا تاپشۇرۇپ
بەردى.
2 پىلاتۇس ئۇنىڭدىن:
ــ سەن يەھۇدىيلارنىڭ پادىشاھىمۇ؟ ــ دەپ سورىدى.
ئۇ جاۋابەن: ئېيتقىنىڭدەك[(239)]، ــ دېدى.
3 باش كاھىنلار ئۇنىڭ ئۇستىدىن قايتا-قايتىدىن ئەرز-شىكايەتلەرنى
قىلىشتى. 4 پىلاتۇس ئۇنىڭدىن يەنە:
ــ جاۋاب بەرمەمسەن؟ قارا، ئۇلار ئۇستۇڭدىن شۇنچىۋالا شىكايەت
قىلىۋاتىدۇ!؟ ــ دەپ سورىدى.
5 بىراق ئەيسا يەنىلا ھېچ جاۋاب بەرمىدى؛ پىلاتۇس بۇنىڭغا ئىنتايىن
ھەيران قالدى.

ئەيسا ۋە بارابباس

6 ھەر قېتىملىق ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىدا، خالايىق قايسىبىر مەھبۇسنى
تەلەپ قىلسا، ۋالىي ئۇنى قويۇپ بېرەتتى. 7 ئەينى ۋاقىتتا، زىنداندا بارابباس
ئىسىملىك بىر مەھبۇس بار ئىدى. ئۇ ئۆزى بىلەن بىللە توپىلاڭ كۆتۈرگەن
ھەمدە توپىلاڭدا قاتىللىق قىلغان نەچچەيلەن بىلەن تەڭ سولانغانىدى.
8 خالايىق چۇقان-سۈرەن سېلىپ[(240)] ۋالىيدىن بۇرۇن ھەمىشە ئۇلارغا
قىلغىنىدەك يەنە شۇنداق قىلىشنى تىلەشتى.
9 پىلاتۇس ئۇلارغا:

239 «ئېيتقىنىڭدەك» ــ دېگەن جاۋابنىڭ گرېك تىلىدا «شۇنداق، لېكىن ئەھۋال دەل سېنىڭ ئويلىغىنىڭدەك ئەمەس» دېگەن پۇرىقى چىقىدۇ.

240 باشقا بىر خىل تەرجىمىسى: «خالايىق (ۋالىينىڭ) ئالدىغا كېلىپ...».

— سىلەر يەھۇدىيلارنىڭ پادىشاھىنى قويۇپ بېرىشىمنى خالامسىلەر؟ —
دېدى 10 (چۈنكى ئۇ باش كاھىنلارنىڭ ھەسەتخورلۇقى تۈپەيلىدىن ئۇنى تۇتۇپ
بەرگەنلىكىنى بىلەتتى). 11 لېكىن باش كاھىنلار خالايىقنى: «بۇنىڭ ئورنىغا،
باراباسنى قويۇپ بەر» دەپ تەلەپ قىلىشقا كۈشكۈرتتى.
12 پىلاتۇس جاۋابەن ئۇلاردىن يەنە:
— ئۇنداق بولسا، سىلەر «يەھۇدىيلارنىڭ پادىشاھى» دەپ ئاتىغان كىشىنى
قانداق بىر تەرەپ قىل دەۋاتىسىلەر؟ — دېدى.
13 — ئۇلار يەنە ئاۋازىنى كۆتۈرۈپ: — ئۇنى كرېستلىگىن! — دەپ ۋارقىرىشاتتى.
14 پىلاتۇس ئۇلارغا: — نېمىشقا؟ ئۇ نېمە رەزىللىك ئۆتكۈزۈپتۇ؟ — دېدى.
بىراق ئۇلار تېخىمۇ غالجىرلىشىپ:
— ئۇنى كرېستلىگىن! — دەپ ۋارقىراشتى. 15 شۇڭا پىلاتۇس، خالايىقنى
رازى قىلماقچى بولۇپ، باراباسنى ئۇلارغا چىقىرىپ بەردى. ئەيسانى بولسا
قامچىلاتقاندىن كېيىن[241]، كرېستلەش ئۈچۈن لەشكەرلىرىگە تاپشۇردى.

لەشكەرلەرنىڭ ئەيسانى مەسخىرە قىلىشى

16 ئاندىن لەشكەرلەر ئەيسانى ۋالىي ئوردىسىدىكى سەيناغا[242] ئېلىپ
كىرىپ، پۈتۈن لەشكەرلەر تويىنى[243] بۇ يەرگە جەم بولۇشقا چاقىردى.
17 ئۇلار ئۇنىڭ ئۈچىسىغا سۆسۈن رەڭلىك تون كىيدۈرۈشتى[244]، ئاندىن ئۇلار
تىكەنلىك شاخچىلاردىن توقۇغان بىر تاجنى بېشىغا كىيگۈزدى. 18 ئاندىن
ئۇنى مۇبارەكلەپ: «ياشىغايلا، ئى يەھۇدىيلارنىڭ پادىشاھى!» دېيىشتى.

241 رىم ئىمپېرىيەسىدە جازا قامچىلىرى بىرنەچچە تاسمىلىق بولۇپ، ھەربىر تاسمىسىغا قوغۇشۇن ۋە ئۇستىخان پارچىلىرى باغلانغان بولىدۇ. قامچىلىغان ۋاقىتتا جازاغا تارتىلغۇچى يالىڭاچلىنىپ، يەرگە تىزلاندۇرۇلۇپ، ئىككى يېنىدا تۇرغان لەشكەر ئۇنى قامچىلايتتى.

242 «ۋالىي ئوردىسىدىكى سەينا» — گرېك (لاتىن) تىلىدا «پرايتورىئۇم».

243 «لەشكەرلەر تويى» (گرېك تىلىدا «كوھورت») 500ـ600 كىشىدىن تەركىب تاپقان.

244 «سۆسۈن رەڭ» — شۇ چاغدا شاھانە كىيىمنىڭ رەڭگى شۇنداق ئىدى («مات.» 28:27، «يۇھ.» 2:19نى كۆرۈڭ). ئۇلار شۇ «شاھانە تون» ئارقىلىق ئەيسانى «سەن پادىشاھمۇ؟!» دەپ مازاق قىلماقچى.

19 ئاندىن بېشىغا قومۇش(245) بىلەن ھەدەپ ئۇرۇپ، ئۇنىڭغا قاراپ تۈكۈرۈشتى ۋە ئۇنىڭ ئالدىدا تىز پۈكۈپ، سەجدە قىلىشتى.
20 ئۇلار ئۇنى شۇنداق مازاق قىلغاندىن كېيىن، ئۇنىڭدىن سۆسۈن تونىنى سالدۇرۇۋېتىپ، ئۇچىسىغا ئۆز كىيىملىرىنى كىيدۈردى؛ ئاندىن ئۇلار ئۇنى كرېستلەش ئۈچۈن ئېلىپ چىقىشتى.

ئۇنىڭ كرېستلىنىشى

21 كۈرىنى شەھىرىدىن بولغان، سىمون ئىسىملىك بىر كىشى يېزىدىن كېلىپ، ئۇ يەردىن ئۆتۈپ كېتىۋاتاتتى (بۇ كىشى ئىسكەندەر بىلەن رۇفۇسنىڭ ئاتىسى ئىدى). لەشكەرلەر ئۇنى تۇتۇپ كېلىپ، ئەيسانىڭ كرېستىنى(246) ئۇنىڭغا مەجبۇرىي كۆتۈرگۈزدى. 22 ئۇلار ئەيسانى گولگوتا (تەرجىمىسى، «باش سۆڭەك») دېگەن يەرگە ئېلىپ كەلدى؛ 23 ئاندىن ئۇلار ئۇنىڭغا ئىچىش ئۈچۈن مۇرمەككى ئارىلاشتۇرۇلغان ئاچچىق شاراب(247) بەردى؛ لېكىن ئۇ ئۇنى قوبۇل قىلمىدى.
24 ئۇلار ئۇنى كرېستلىگەندىن كېيىن، كىيىملىرىنى ئۆزئارا بۆلۈشۈۋېلىش ئۈچۈن، ھەرقايسىسىنىڭ ئۈلۈشىنى بېكىتىشكە ھەربىر كىيىمنىڭ ئۈستىگە چەك تاشلىدى(248). 25 ئۇنى كرېستلىگەن ۋاقىت كۈننىڭ ئۈچىنچى سائىتى(249) ئىدى. 26 ئۇنى ئەيىبلىگەن شىكايەتنامىدە «يەھۇدىيلارنىڭ پادىشاھى» دەپ پۈتۈلگەنىدى(250).

245 ياكى «ھاسا».
246 «ئەيسانىڭ كرېستى» ــ ئەيسا ئۆزىنى جازالايدىغان قورال بولغان شۇ كرېست (چاپراس ياغاچ)نى يۈدۈپ مېڭىشى كېرەك ئىدى. ئۇ شۇنداق قاتتىق قامچىلانغانكى، ھالسىراپ يۈدۈپ ماڭالمىسا كېرەك.
247 كرېستكە مىخلىنىدىغانلارغا ئاغرىقنى پەسەيتىش مەقسىتىدە دورا ئارىلاشتۇرۇلغان شاراب بېرىلىدىكەن. بىراق ئەيسا رەت قىلدى.
248 ياكى «كىيىملىرى ئۈچۈن چەك تاشلىدى».
249 ھازىرقى ۋاقىت بولسا، ئەتىگەن سائەت توققۇز ئىدى.
250 بۇ شىكايەتنامە ئۇنىڭ بېشىنىڭ يۇقىرى تەرىپىگە بېكىتىلگەنىدى («مات.» 37:27).

[27] ئۇلار ئۇنىڭ بىلەن تەڭ ئىككى قاراقچىنىمۇ كرېستلىدى، بىرى ئوڭ تەرىپىدە، يەنە بىرى سول تەرىپىدە ئىدى. [28] شۇنداق قىلىپ، مۇقەددەس يازمىلاردىكى: «ئۇ جىنايەتچىلەرنىڭ قاتارىدا سانالدى»[(251)] دېگەن سۆز ئەمەلگە ئاشۇرۇلدى. [29] ئۇ يەردىن ئۆتكەنلەر باشلىرىنى چايقىشىپ، ئۇنى ھاقارەتلەپ:

– ئۇھۇي، سەن ئىبادەتخانىنى بۇزۇپ تاشلاپ، ئۈچ كۈن ئىچىدە قايتىدىن ياساپ چىقىدىغان ئادەم، [30] ئەمدى ئۆزۈڭنى قۇتقۇزۇپ كرېستتىن چۈشۈپ باققىنا! – دېيىشتى.

[31] باش كاھىنلار بىلەن تەۋرات ئۇستازلىرىمۇ ئۆزئارا شۇنداق مەسخىرە قىلىپ:

– ئۇ باشقىلارنى قۇتقۇزۇپتىكەن، ئۆزىنى قۇتقۇزالمايدۇ. [32] ئىسرائىلنىڭ پادىشاھى بولغان مەسىھ ئەمدى كرېستتىن چۈشۈپ باقسۇنچۇ، شۇنى كۆرسەكلا ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلىمىز! – دېيىشتى. ئۇنىڭ بىلەن تەڭ كرېستلەنگەنلەرمۇ ئۇنى شۇنداق ھاقارەتلەشتى.

ئەيسانىڭ ئۆلۈمى

[33] ئەمدى كۈننىڭ ئالتىنچى سائىتى كەلگەندە، پۈتكۈل زېمىننى قاراڭغۇلۇق قاپلىدى ۋە توققۇزىنچى سائەتكىچە[(252)] داۋام قىلدى. [34] توققۇزىنچى سائەتتە[(253)] ئەيسا يۇقىرى ئاۋاز بىلەن: «ئېلوئى، ئېلوئى، لاما شاۋاقتانى؟»، مەنىسى: – «خۇدايىم، خۇدايىم، مېنى نېمىشقا تاشلىۋەتتىڭ؟» دەپ قاتتىق نىدا قىلدى[(254)].

[251] «يەش.» 12:53.

[252] ھازىرقى ۋاقىت سىستېمىسى بويىچە مۇشۇ ھالەت چۈش ۋاقتىدىن (سائەت ئون ئىككىدىن) باشلاپ سائەت ئۈچكىچە داۋام قىلدى.

[253] ھازىرقى ۋاقىت بولسا سائەت ئۈچلەردە.

[254] «زەب.» «1:22»نى كۆرۈڭ.

35 ئۇ يەردە تۇرۇۋاتقانلارنىڭ بەزىلىرى بۇنى خاتا ئاڭلاپ:
– مانا، ئۇ ئىلياس پەيغەمبەرگە نىدا قىلىۋاتىدۇ، – دېيىشتى. 36 ئۇلاردىن
بىرەيلەن يۈگۈرۈپ بېرىپ، بىر پارچە بۇلۇتنى ئاچچىق شارابقا چىلاپ،
قومۇشنىڭ ئۇچىغا سىلىپ ئۇنىڭغا ئىچكۈزۈپ:
– توختاپ تۇرۇڭلار! قاراپ باقايلى، ئىلياس پەيغەمبەر ئۇنى چۈشۈرگىلى
كېلەرمىكىن؟ – دېدى.
37 ئەيسا قاتتىق ۋارقىرىدى-دە، روھىنى قويۇۋەتتى[255]. 38 ۋە شۇ ئەسنادا
ئىبادەتخانىنىڭ ئىچكىرى پەردىسى يۇقىرىدىن تۆۋەنگە ئىككى پارچە بۆلۈنۈپ
يىرتىلدى[256].
39 ئەمدى ئۇنىڭ ئۇدۇلىدا تۇرغان يۈزبېشى ئۇنىڭ قانداق نىدا قىلىپ روھىنى
قويۇۋەتكەنلىكىنى كۆرۈپ:
– بۇ ئادەم ھەقىقەتەن خۇدانىڭ ئوغلى ئىكەن! – دېدى.
40 ئۇ يەردە يەنە بۇ ئىشلارغا يىراقتىن قاراپ تۇرۇۋاتقان بىرنەچچە ئاياللارمۇ
بار ئىدى. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ماگداللىق مەريەم، كىچىك ياقۇپ بىلەن
يوسەنىڭ[257] ئانىسى مەريەم ۋە سالومىلار بار ئىدى. 41 ئۇلار ئەسلىدە ئەيسا
گالىلىيە ئۆلكىسىدە تۇرغان ۋاقىتتا ئۇنىڭغا ئەگىشىپ، ئۇنىڭ خىزمىتىدە
بولغانلار ئىدى؛ بۇلاردىن باشقا ئۇنىڭ بىلەن يېرۇسالېمغا بىرگە كەلگەن يەنە
نۇرغۇن ئاياللارمۇ ئۇنىڭ ئەھۋالىغا قاراپ تۇراتتى.

---

255 «روھىنى قويۇۋەتتى» دېگەننىڭ باشقا بىرخىل تەرجىمىسى «تىنىقنى توختاتتى».

256 بۇ پەردە ئىبادەتخانىدىكى ئەڭ مۇقەددەس جاينى مۇقەددەس جايدىن ئايرىپ تۇرىدىغان پەردە بولۇپ، ئۇنىڭ يىرتىلىشى ئىنسانلارنىڭ خۇدانىڭ ئالدىغا بارىدىغان يولىنىڭ ئەيسانىڭ ئۆلۈمى بىلەن ئېچىلغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ (ئىبادەتخانىدىكى «مۇقەددەس جاي»نى سىرتتىكى ھويلىدىن ئايرىيدىغان يەنە بىر «سىرتقى پەردە» بار ئىدى، لېكىن بۇنى كۆرسىتىش ئۈچۈن ئادەتتە باشقا ئاتالغۇ ئىشلىتىلىدۇ).

257 «يوسە» – «مات.» 27:56دە «يۈسۈپ».

ئەيسانىڭ دەپنە قىلىنىشى

42 كەچقۇرۇن كىرىپ قالغاندا («تەييارلاش كۈنى»[258]، يەنى شابات كۈنىنىڭ
ئالدىنقى كۈنى بولغاچقا)، 43 ئالىي كېڭەشمىنىڭ تولىمۇ مۆتىۋەر ئەزاسى،
ئارىماتىيالىق يۈسۈپ بار ئىدى. ئۇمۇ خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنى كۈتۈۋاتقان
بولۇپ، جۈرئەت قىلىپ ۋالىي پىلاتۇسنىڭ ئالدىغا كىرىپ، ئۇنىڭدىن
ئەيسانىڭ جەسىتىنى بېرىشنى تەلەپ قىلدى. 44 پىلاتۇس ئەيسانىڭ
ئاللىقاچان ئۆلگەنلىكىگە ھەيران بولدى؛ ئۇ يۈزبېشىنى چاقىرىپ، ئۇنىڭدىن
ئەيسانىڭ ئۆلگىنىگە خېلى ۋاقىت بولدىمۇ، دەپ سورىدى. 45 يۈز بېشىدىن
ئەھۋالنى ئۇققاندىن كېيىن، يۈسۈپكە جەسەتنى بەردى. 46 يۈسۈپ ئېسىل
كاناپ رەخت سېتىۋېلىپ، جەسەتنى كرېستتىن چۈشۈرۈپ كاناپ رەختتە
كېپەنلىدى ۋە ئۇنى قىيادا ئويۇلغان بىر قەبرىگە قويدى؛ ئاندىن قەبرىنىڭ
ئاغزىغا بىر تاشنى دومىلىتىپ قويدى.
47 ۋە ماگدالىلىق مەريەم بىلەن يوسەنىڭ ئانىسى مەريەم ئۇنىڭ قويۇلغان
يېرىنى كۆرۈۋالدى.

ئەيسا ئۆلۈمدىن تىرىلدۇ

16 1 شابات كۈنى ئۆتۈشى بىلەنلا[259]، ماگدالىلىق مەريەم، ياقۇپنىڭ
ئانىسى مەريەم ۋە سالومىلار بېرىپ ئەيسانىڭ جەسىتىگە
سۈرۈش ئۈچۈن خۇشپۇراقلىق بۇيۇملارنى سېتىۋالدى[260]. 2 ھەپتىنىڭ بىرىنچى

---

258 «تەييارلاش كۈنى» ئادەتتە شابات كۈنىنىڭ ئالدىنقى كۈنىنى كۆرسىتىدۇ. شابات كۈنىدە ھەرقانداق ئىشلەش (مەسىلەن ئوتۇن تېرىش، ئوت يېقىش، خېمىر يۇغۇرۇش قاتارلىقلار) مەنئى قىلىنغاچقا، شابات كۈنىدىكى بارلىق تاماقلارنى ئاندىنقى كۈنى، يەنى جۈمە كۈنىدە تەييارلاش كېرەك ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، قائىدە بويىچە، ئۆلتۈرۈلگەنلەرنىڭ جەسىتى شابات كۈنىدە كرېستتە قالسا بولمايتتى («قان.» 23:21نى كۆرۈڭ).

259 «شابات كۈنى ئۆتۈشى بىلەنلا» ــ شابات كۈنى شەنبە كۈنى كەچتە كۈن پېتىشى بىلەن باشلىناتتى.

260 ياكى «سېتىۋالغانىدى». بۇ ئىشقا قارىغاندا، ئاياللار ئۇنىڭ ئۆلۈمدىن تىرىلدىغانلىقىنى ھېچ ئويلاپ باقمىغانىدى!

كۈنى[261] ئۇلار بەك بالدۇر، تاڭ سەھەردە ئورنىدىن تۇرۇپ، كۈن چىقىشى
بىلەن قەبرىگە باردى. 3 ئۇلار ئۆزئارا: «بىزگە قەبرىنىڭ ئاغزىدىكى تاشنى
كىم دومىلىتىشىپ بېرەر؟» دېيىشتى. 4 لېكىن ئۇلار باشلىرىنى كۆتۈرۈپ
قارىۋىدى، تاشنىڭ بىر يانغا دومىلىتىۋېتىلگىنىنى كۆردى ــ ئەسلىدە ئۇ تاش
ناھايىتى يوغان ئىدى. 5 ئۇلار قەبرىگە كىرگەندە، ئوڭ تەرەپتە ئولتۇرغان، ئاق
تون كىيگەن، ياش بىر ئادەمنى كۆردى، ۋە قاتتىق دەككە-دۈككىگە چۈشتى.
6 لېكىن ئۇ ئۇلارغا:
ــ دەككە-دۈككىگە چۈشمەڭلار. سىلەر كرېستلەنگۈچى ناسارەتلىك
ئەيسانى ئىزدەۋاتىسىلەر. ئۇ تىرىلدى، ئۇ بۇ يەردە ئەمەس. مانا ئۇلار ئۇنى قويغان
جاي! 7 لېكىن بېرىڭلار، ئۇنىڭ مۇخلىسلىرىغا ۋە پېترۇسقا: «ئۇ گالىلىيەگە
سىلەردىن ئاۋۋال بارىدىكەن؛ ئۇ سىلەرگە ئېيتقىنىدەك، سىلەر ئۇنى شۇ يەردە
كۆرىدىكەنسىلەر» دەڭلار، ــ دېدى[262].
8 ئۇلار قەبرىدىن چىقىپلا بەدەر قاچتى. ئۇلارنى تىترەك بېسىپ ھوشىنى
يوقىتاي دېگەنىدى؛ بەك قورقۇپ كەتكەچكە، ھېچكىمگە ھېچنېمىنى
ئېيتمىدى[263].

ئەيسانىڭ ماگداللىق مەريەمگە كۆرۈنۈشى

9 ئەيسا ھەپتىنىڭ بىرىنچى كۈنى تاڭ سەھەردە تىرىلگەندىن كېيىن،
ئاۋۋال ماگداللىق مەريەمگە كۆرۈندى. ئۇ ئەسلىدە ئۇنىڭدىن يەتتە جىننى
ھەيدىۋەتكەنىدى[264]. 10 مەريەم چىقىپ، ماتەم تۇتۇپ يىغلىشىپ تۇرغان،

---

261 يەنى يەكشەنبە كۈنى.

262 ماركۇس بىۋاستە دېمىگىنى بىلەن ھەممىمىز بۇ سۆزلىگۈچى «ياش ئادەم»نى پەرىشتە دەپ بىلىمىز (5-ئايەتنى كۆرۈڭ).

263 «ھېچكىمگە ھېچنېمىنى ئېيتمىدى» ــ مەنىسى، بەلكىم مۇخلىسلىرىدىن باشقا ھېچكىمگە ئېيتمىدى (مەسىلەن، «مات.» 8:28، 10نى كۆرۈڭ).

264 9-20-ئايەتلەر ئىككى قەدىمىي كۆچۈرمىدىن باشقا، ھەممە كۆچۈرمىلەردىن تېپىلىدۇ. بىز ئۇلارنىڭ «ماركۇس»نىڭ ھەقىقىي بىر قىسمى ئىكەنلىكىگە ھېچ گۇمانىمىز يوق؛ بىراق مۇشۇ يەردە سەھىپە چەكلىمىسىدىن تولۇق ئىسپات كەلتۈرەلمەيمىز. ئىنگلىزچە بىلىدىغان ئوقۇرمەنلەرنىڭ

بۇرۇن ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولغانلارغا خەۋەر بەردى. [11] ئۇنىڭ تىرىك ئىكەنلىكىنى ۋە مەريەمگە كۆرۈنگەنلىكىنى ئاڭلىغاندا، ئۇلار ئىشەنمىدى.

ئەيسانىڭ ئىككى مۇخلىسغا كۆرۈنۈشى

[12] بۇ ئىشلاردىن كېيىن، ئۇ ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى يېزىغا كېتىۋاتقان ئىككىيلەنگە باشقا سىياقتا كۆرۈندى. [13] بۇلارمۇ قالغانلارنىڭ يېنىغا قايتىپ، ئۇلارغا خەۋەر قىلغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇلار بۇلارغىمۇ ئىشەنمىدى.

ئەيسانىڭ ئون بىر مۇخلىسغا كۆرۈنۈشى

[14] ئاندىن ئون بىرەيلەن داستىخاندا ئولتۇرۇپ غىزالىنىۋاتقاندا، ئۇ ئۇلارغا كۆرۈندى ۋە ئۇلارنىڭ ئېتىقادسىزلىقى ۋە تاش يۈرەكلىكى ئۈچۈن ئۇلارنى تەنبىھ بېرىپ ئەيىبلىدى؛ چۈنكى ئۇلار ئۆزىنىڭ تىرىلگىنىنى كۆرگەنلەرگە ئىشەنمىگەنىدى.

[15] ئۇ ئۇلارغا مۇنداق دېدى:

— پۈتكۈل جاھانغا بېرىپ، يارىتىلغۇچىلارنىڭ ھەربىرىگە خۇش خەۋەرنى جاكارلاڭلار. [16] ئېتىقاد قىلىپ، چۆمۈلدۈرۈشنى قوبۇل قىلغانلار قۇتقۇزۇلىدۇ. ئېتىقاد قىلمىغانلار بولسا گۇناھقا بېكىتىلىدۇ.

[17] ئېتىقاد قىلغانلارنىڭ ئىزلىرىغا مۇشۇنداق مۆجىزىلىك ئالامەتلەر ئەگىشىپ ھەمراھ بولىدۇ: — ئۇلار مېنىڭ نامىم بىلەن جىنلارنى ھەيدىۋېتىدۇ؛ ئۇلار يېڭى تىللاردا[265] سۆزلەيدۇ، [18] ئۇلار يىلانلارنى قوللىرىدا تۇتىدۇ[266]، ھەرقانداق زەھەرلىك نەرسىنى ئىچسىمۇ، ئۇلارغا

«دىن بۇرگون»نىڭ ««ماركۇس»نىڭ ئاخىرقى ئون ئىككى ئايەتلىرى» دېگەن كىتابىنى ئىنتېرنېتتىن تاپالايدىغانلىقىغا ئىشىنىمىز.

[265] «يېڭى تىللار» — دېمەك ئۆزى ئۆگەنمىگەن تىللار. «روس.» 2:4-11نى، «1كور.» 12-، 14-بابنى ۋە مۇناسىۋەتلىك ئىزاھاتلارنى كۆرۈڭ.

[266] مەسىلەن، «روس.» 3:28-6نى كۆرۈڭ.

زەرەر يەتكۈزمەيدۇ؛ قوللىرىنى بىمارلارغا تەگكۈزۈپ قويسا، كېسەللىرى ساقىيىپ كېتىدۇ[267].

ئەيسانىڭ ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈشى

19 شۇڭا[268] رەب ئۇلارغا بۇ سۆزلەرنى قىلىپ بولغاندىن كېيىن، ئاسمانغا كۆتۈرۈلدى، خۇدانىڭ ئوڭ يېنىدا ئولتۇردى. 20 مۇخلىسلار چىقىپ، ھەر يەرگە بېرىپ خۇش خەۋەرنى جاكارلاپ يۈردى. رەب[269] ئۇلار بىلەن تەڭ ئىشلەپ، سۆز-كالامغا ھەمراھ بولۇپ ئەگەشكەن مۆجىزىلىك ئالامەتلەر بىلەن ئۇنىڭغا ئىسپات بەردى.

267 ئېنىقكى، ئېتىقاد قىلغۇچىلار ئۇچۇن «مۆجىزىلىك ئالامەتلەر» مەسىھكە ئىمان-ئىشەنچ كەلتۈرگەندىن كېيىنلا كېلىدۇ («مۇشۇنداق مۆجىزىلىك ئالامەتلەر ئەگىشىپ ھەمراھ بولىدۇ» (17-ئايەت)). «ئالامەتلەرنى كۆرسەم، ئاندىن ئىشىنىمەن» دېگۈچىلەر ھەردائىم كۆپ، ئەلۋەتتە.
268 «شۇڭا» ــ رەب ۋەدە قىلغان «مۆجىزىلىك ئالامەتلەر» پەقەت مۇقەددەس روھ ئارقىلىق بولاتتى؛ ئۇ ئەرشكە كۆتۈرۈلمىگەن بولسا، مۇقەددەس روھ كېلەلمەيتتى. شۇڭا (ئۆز سۆز-كالامىنى ئىسپاتلايدىغان مۆجىزىلىك ئالامەتلەرنى مۇمكىن قىلىش ئۈچۈن) ئۇ ئەرشكە كۆتۈرۈلمىسە بولمايتتى.
269 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «رەب ئەيسا» دېيىلىدۇ.

قوشۇمچە سۆز

«ماركۇس»تىكى بەزى مۇھىم تېمىلار «ماتتا» دېگەن باياندىمۇ تېپىلىدۇ. بىز «ماتتا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە بۇ تېمىلار ئۈستىدە ئازراق توختالدۇق. ھالبۇكى، بىز مۇشۇ يەردە ئوقۇرمەنلەرنىڭ دىققىتىنى مەسىھنىڭ 8:19-21دە خاتىرىلەنگەن بايانغا تارتماقچىمىز: —

«بەش مىڭ كىشىگە بەش ناننى ئوشتۇغىنىمدا، پارچىلارغا لىق تولغان قانچە كىچىك سېۋەتنى يىغىۋالدىڭلار؟ — دېدى.
— ئون ئىككىنى، — جاۋاب بەردى ئۇلار.
— يەتتە ناننى تۆت مىڭ كىشىگە ئوشتۇغىنىمدا، پارچىلارغا لىق تولغان قانچە سېۋەتنى يىغىۋالدىڭلار؟ — دېدى ئۇ.
— يەتتىنى، — جاۋاب بەردى ئۇلار.
ئۇ ئۇلارغا:
— ئۇنداقتا، قانداقسىگە سىلەر تېخى چۈشەنمەيسىلەر؟ — دېدى».

بۇ سۆز ماركۇسقا (بەلكىم پېترۇس ئارقىلىق) چوڭقۇر تەسىر يەتكۈزگەن بولۇشى مۇمكىن. ئاجايىب بىر ئىش شۇكى، ئۇ بىز ئۇچۇن يازغان بايانىدا ئەيسانىڭ ئون توققۇز (ئون ئىككى + يەتتە) ئالاھىدە مۆجىزىسىنى خاتىرىلىگەن (تەكىدىشى يوق مۆجىزە، ئۇنىڭ ئۆلۈپ تىرىلىشى بولۇپ، ئۇنىڭدىن سىرت، ئەلۋەتتە). بۇلار تۆۋەندىكىدەك: —

«ماركۇس»تا خاتىرىلەنگەن ئون توققۇز ئالاھىدە مۆجىزە

(1) ناپاك روھ چاپلاشقان ئادەم (1:10-28)
(2) سىموننىڭ قېيىنئانىسى (1:29-31)
(3) ماخاۋ كېسىلى بار ئادەمنى ساقايتىشى (1:40-45)
(4) پالەچنى ساقايتىشى (2:1-12)
(5) قولى قۇرۇپ كەتكەن ئادەم (3:1-6)
(6) بوراننى پەسەيتىشى (4:35-41)
(7) «قوشۇن» دېگەن كىشى (5:1-20)

(8) يائىرۇسنىڭ قىزى (5:21-24، 35-43)
(9) خۇن تەۋرەش كېسىلى بار ئايال (5:25-34)
(10) بەش مىڭ ئادەمنى غىزالاندۇرۇش (6:35-44)
(11) دېڭىز ئۈستىدە مېڭىش (6:52)
(12) سۇرىيەدىكى ئايالنىڭ قىزى (7:24-30)
(13) گاس ۋە گاچا ئادەم (7:31-37)
(14) تۆت مىڭ ئادەمنى غىزالاندۇرۇش (8:1-9)
(15) بەيت-سائىدادىكى كور ئادەمنى ساقايتىشى (8:22-26)
(16) مەسىھنىڭ سىياقىنىڭ ئۆزگىرىشى (9:1-13)
(17) جىن چاپلاشقان ئوغۇل بالا (9:14-29)
(18) كور بولغان بار-تىمائۇس (10:46-52)
(19) ئەنجۈر دەرىخىگە لەنەت ئوقۇش (11:12-14، 19-25)

رەببىمىز بۇ 19 كارامەت مۆجىزىدىن باشقا نۇرغۇنلىغان مۆجىزىلەرنى ياراتقان («يۇھ.» 20:30).

ئىشىنىمىزكى، ماركۇس مەسىھنىڭ يۇقىرىقى سۆزىدە تىلغا ئېلىنغان شۇ «ئون توققۇز سېۋەت نان پارچىلىرى»نى ئۆز بايانىدا تەسۋىرلىگەن ئون توققۇز مۆجىزىگە ئوخشىتىدۇ. ماركۇس بىزگە، ئۇنىڭ بايانىدىكى بۇ ئون توققۇز مۆجىزىنى ئەمەلىيەتتە «پەقەت مەسىھنىڭ مۆجىزىلىرىنىڭ لىق بايلىقلارغا تولغان خەزىنىسىدىن ئېشىپ تاشقان ئازراق «پارچىلىرى» خالاس»، دېمەكچى. قەدىرلىك ئوقۇرمەنمۇ مۇشۇنداق بىر «پارچە»گە موھتاج بولدىمۇ؟ نېمىشكە ئۇنىڭدىن تىلەشنى كېچىكتۈرىسىز؟